



ΔΙΕΘΝΕΣ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ
ΣΧΟΛΗ ΓΕΩΤΕΧΝΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ
ΤΜΗΜΑ ΓΕΩΠΟΝΙΑΣ
ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗ ΑΓΡΟΤΙΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ ΚΑΙ
ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑΣ

Αγροτικός Συνεταιρισμός Ράχης Πιερίας
« Ο ΑΓΙΟΣ ΛΟΥΚΑΣ »

Της

Μαρίας Τσαπράνη

Επιβλέπουσα: Σταυριανή Κουτσού,
Καθηγήτρια

Θεσσαλονίκη, Φεβρουάριος 2020

Αφιερώνεται στην οικογένειά μου

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Οι αγροτικοί συνεταιρισμοί είναι σημαντικοί για την ελληνική αγροτική οικονομία γιατί μπορούν να αποτελέσουν βασικό εργαλείο για την καταπολέμηση της κρίσης. Μπορούν να λειτουργήσουν ως εργαλείο προστασίας της μικρής αγροτοκτηνοτροφικής παραγωγής, ως μέσο αναζωογόνησης της ελληνικής περιφέρειας, ως διέξοδος για την ενίσχυση της απασχόλησης και ως μέσο για την τοπικοποίηση της παραγωγής. Στην παρούσα εργασία επιχειρείται να μελετηθούν οι αγροτικοί συνεταιρισμοί στην Ελλάδα με σκοπό να καταγραφούν οι στάσεις και απόψεις των παραγωγών – μελών για αυτούς και να αποτυπωθεί μια εικόνα για τον τρόπο που σκέφτονται οι παραγωγοί και την σχέση που έχουν με τους αγροτικούς συνεταιρισμούς στους οποίους συμμετέχουν.

Για το σκοπό αυτό μελετήθηκε ο συνεταιρισμός του Δημοτικού Διαμερίσματος Ράχης Πιερίας «Ο ΑΓΙΟΣ ΛΟΥΚΑΣ». Έγινε έρευνα μέσω ερωτηματολογίου σε 51 μέλη κατά το χρονικό διάστημα 2018-19 και ειδικότερα την περίοδο από Νοέμβριο μέχρι Ιανουάριο για τα αντίστοιχα έτη. Τα αποτελέσματα της έρευνας έδειξαν ότι υπάρχει καλό πνεύμα επικοινωνίας και συνεργασίας μεταξύ των μελών του συνεταιρισμού, αλλά εμμέσως πλην σαφώς υπάρχουν σημαντικά κενά που αποτρέπουν τον συνεταιρισμό να αναπτυχθεί και να εξελιχθεί. Η έρευνα ανέδειξε ότι υπάρχουν σημαντικά περιθώρια βελτίωσης στον κλάδο της μεταποίησης και το ενδιαφέρον που εκδηλώθηκε για αυτή έδειξε ότι ο αγροτικός κόσμος διαβλέπει κάποιας μορφής εξέλιξη με σημαντικά οφέλη, κυρίως οικονομικά.

Λέξεις - Κλειδιά: Αγροτικός συνεταιρισμός, Ράχη Πιερίας, Κεράσια.

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

ΠΕΡΙΛΗΨΗ	3
ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ.....	4
ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	7
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΣΤΟΥΣ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΟΥΣ	9
1.1 ΟΡΙΣΜΟΣ ΤΟΥ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΟΥ	9
1.2 ΟΙ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΤΙΚΕΣ ΑΡΧΕΣ	9
1.3 ΤΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΓΝΩΡΙΣΜΑΤΑ ΤΩΝ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΩΝ	12
1.4 ΣΚΟΠΟΣ ΤΩΝ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΩΝ	13
1.5 ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΩΝ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΩΝ.....	15
1.6 ΟΙ ΠΡΟΔΡΟΜΟΙ ΤΟΥ ΣΥΓΧΡΟΝΟΥ ΣΥΝΕΡΓΑΤΙΣΜΟΥ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΗ	16
1.7 ΤΟ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΤΙΚΟ ΚΙΝΗΜΑ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ	21
1.7.1 ΟΙ ΣΗΜΑΝΤΙΚΟΤΕΡΟΙ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΟΙ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ	22
1.7.2 ΑΝΑΓΚΑΙΟΤΗΤΑ ΣΥΓΚΡΟΤΗΣΗΣ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΤΙΚΩΝ ΟΡΓΑΝΩΣΕΩΝ	26
1.8 Η ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΩΝ ΑΣΤΙΚΩΝ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΩΝ	29
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2: ΟΙ ΑΓΡΟΤΙΚΟΙ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΟΙ.....	31
2.1 ΔΟΜΗ ΤΩΝ ΑΓΡΟΤΙΚΩΝ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΩΝ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ	31
2.1.1 ΠΡΩΤΟΒΑΘΜΙΕΣ ΑΓΡΟΤΙΚΕΣ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΤΙΚΕΣ ΟΡΓΑΝΩΣΕΙΣ ..	31
2.1.2 ΔΕΥΤΕΡΟΒΑΘΜΙΕΣ ΑΓΡΟΤΙΚΕΣ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΤΙΚΕΣ ΟΡΓΑΝΩΣΕΙΣ	32
2.1.3 ΤΡΙΤΟΒΑΘΜΙΕΣ ΑΓΡΟΤΙΚΕΣ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΤΙΚΕΣ ΟΡΓΑΝΩΣΕΙΣ	33
2.1.4 ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΑ ΣΥΝΟΜΟΣΠΟΝΔΙΑ ΕΝΩΣΕΩΝ ΓΕΩΡΓΙΚΩΝ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΩΝ (Π.Α.Σ.Ε.Γ.Ε.Σ.)	33
2.2 ΟΙ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΤΩΝ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΩΝ.....	34
2.3 ΩΦΕΛΕΙΕΣ ΤΩΝ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΩΝ	35
2.3.1 ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΩΦΕΛΕΙΕΣ	36
2.3.2 ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΩΦΕΛΕΙΕΣ.....	36
2.3.3 ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟ ΕΡΓΟ.....	36
2.4 ΑΔΥΝΑΜΙΕΣ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΩΝ.....	37
2.5 ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΟΙ ΚΑΙ ΑΝΑΠΤΥΞΗ.....	37
2.6 ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΤΙΚΗ ΝΟΜΟΘΕΣΙΑ	38

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3: ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΗΣ Π.Ε. ΠΙΕΡΙΑΣ	41
3.1. ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ	41
3.2 ΙΣΤΟΡΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ	42
3.3 ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗ ΔΙΑΙΡΕΣΗ	43
3.4 ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ	44
3.5 ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ	44
3.5.1. ΠΡΩΤΟΓΕΝΗΣ ΤΟΜΕΑΣ	45
3.5.2. ΔΕΥΤΕΡΟΓΕΝΗΣ ΤΟΜΕΑΣ.....	54
3.5.3. ΤΡΙΤΟΓΕΝΗΣ ΤΟΜΕΑΣ.....	55
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4: ΑΓΡΟΤΙΚΟΣ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΟΣ ΡΑΧΗΣ ΠΙΕΡΙΑΣ «Ο ΑΓΙΟΣ ΛΟΥΚΑΣ».....	56
4.1 ΕΔΡΑ ΤΟΥ ΑΓΡΟΤΙΚΟΥ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΟΥ	56
4.2 ΙΔΡΥΣΗ ΤΟΥ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΟΥ	56
4.3 ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΚΑΙ ΕΞΟΠΛΙΣΜΟΣ.....	58
4.4 ΠΑΡΑΓΩΓΗ.....	58
4.5 ΣΤΟΧΟΣ	59
4.6 Η ΚΕΡΑΣΙΑ	60
4.6.1 ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΑ.....	60
4.6.2 ΠΑΡΑΓΩΓΗ.....	61
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5: ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΕΡΕΥΝΑΣ.....	64
5.1 ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ ΕΡΕΥΝΑΣ	64
5.1.1 ΣΤΟΧΟΣ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ ΚΑΙ ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΑ ΕΡΩΤΗΜΑΤΑ.....	64
5.2 ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ	65
5.2.1 ΤΟ ΔΕΙΓΜΑ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ	65
5.2.2 ΑΝΑΛΥΣΗ ΚΑΙ ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ	66
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6: ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΕΡΕΥΝΑΣ	67
6.1 ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ	67
6.2 ΣΧΟΛΙΑΣΜΟΣ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ.....	106
6.2.1 ΑΠΟΦΕΙΣ ΚΑΙ ΣΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΟ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΟ	106
6.2.2 ΑΠΟΦΕΙΣ ΚΑΙ ΣΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΙΣ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΤΙΚΕΣ ΟΡΓΑΝΩΣΕΙΣ ΓΕΝΙΚΑ	109
6.2.3 ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΗΣ ΓΕΩΡΓΙΚΗΣ ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΗΣ.....	110
6.2.4 ΑΤΟΜΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΕΡΩΤΩΜΕΝΩΝ	112
6.3 ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΠΕΡΑΙΤΕΡΩ ΕΡΕΥΝΑ	113

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ	115
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΕΣ ΑΝΑΦΟΡΕΣ	117
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ.....	121

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Είναι αδιαμφισβήτητο το γεγονός ότι ο άνθρωπος έχει καταφέρει να εξελιχθεί σημαντικά σε πολλούς τομείς του καθημερινού βίου. Η γεωργία, ένα κομμάτι σημαντικά δύσκολο για τους ανθρώπους που την υπηρετούν, ήταν παλαιότεν ένας ιδιαίτερος κλάδος με πολλά εμπόδια και πολλές δυσκολίες όμως με σημαντικές προσπάθειες έγιναν αξιόλογες βελτιώσεις σε πολλά ζητήματα. Ένα από αυτά αφορά την συνεταιριστική δράση των ανθρώπων και τον τρόπο δράσης αλλά και ευρύτερης συμπεριφοράς των γεωργών. Διαχρονικά, οι αγροτικοί συνεταιρισμοί πέρασαν από πολλά στάδια μέχρι να λάβουν την σημερινή μορφή όπως την γνωρίζουμε. Από την παλιά μορφή των συνεταιρισμών μέχρι την σύγχρονη μορφή τους σημειώθηκαν πολλές αλλαγές. Έγιναν βελτιώσεις και αλλαγές και καταβλήθηκαν προσπάθειες ώστε να δοθεί έμφαση στην συνεργασία ανάμεσα στους ανθρώπους και στην ειδική σχέση αυτών με τον συνεταιρισμό (Χριστοδούλου, 1987).

Στην παρούσα εργασία στόχος είναι να διερευνηθούν οι στάσεις και οι απόψεις των μελών του συνεταιρισμού «Ο ΑΓΙΟΣ ΛΟΥΚΑΣ» του Δημοτικού Διαμερίσματος Ράχης που εδρεύει στον νομό Πιερίας σχετικά με την αγροτική συνεταιριστική τους οργάνωση και σε παράλληλο φόντο να αξιολογηθεί ο τρόπος οργάνωσης και λειτουργίας του συνεταιρισμού αυτού. Η έρευνα συνδέεται με την μελέτη συγκεκριμένων ερωτημάτων. Ο βασικός προβληματισμός της έρευνας είναι να αποτυπώσει τις απόψεις και τις στάσεις των Ελλήνων γεωργών για το συνεταιρισμό που είναι μέλη, να αποτυπώσει τις απόψεις και στάσεις των Ελλήνων γεωργών για τις συνεταιριστικές οργανώσεις γενικά και τέλος να αποσαφηνίσει τη σχέση των Ελλήνων γεωργών με τους συνεταιρισμούς αλλά και την άποψή τους για τον τρόπο διοίκησης και λειτουργίας αυτών.

Οι αγροτικοί συνεταιρισμοί αποτελούν ακριβώς αντικείμενο μελέτης της παρούσας εργασίας, τα κεφάλαια της οποίας είναι συνολικά έξι και μελετούν συγκεκριμένες πτυχές του θέματος. Αναλυτικότερα, στο πρώτο κεφάλαιο πραγματοποιείται εισαγωγή στους συνεταιρισμούς, παρατίθενται ορισμοί, περιγράφεται η ιστορική του εξέλιξη, τα χαρακτηριστικά τους και αναλύεται το συνεταιριστικό κίνημα στην Ελλάδα. Στο δεύτερο κεφάλαιο εξετάζεται περισσότερο το δομικό πλαίσιο των συνεταιρισμών, οι δραστηριότητες που έχουν και οι ωφέλειες που προκύπτουν από αυτούς. Στην συνέχεια, παρουσιάζεται ο Νομός Πιερίας ως

μελέτη περίπτωσης και γίνεται μια θεωρητική επισκόπηση για τα γεωγραφικά, ιστορικά, οικονομικά και πληθυσμιακά στοιχεία αυτού. Αμέσως μετά μελετάται ο αγροτικός συνεταιρισμός Ράχης «Ο Άγιος Λουκάς». Δίνονται στοιχεία για την έδρα του συνεταιρισμού, για την ίδρυσή του, για τον στόχο που έχει και για τις παραγωγές με τις οποίες ασχολείται. Στο πέμπτο κεφάλαιο περιγράφεται η μεθοδολογία της έρευνας που ακολουθήθηκε για την υλοποίηση της έρευνας και εν τέλει παρουσιάζονται τα αποτελέσματα και αναλύονται σχετικά καταλήγοντας με τον τρόπο αυτό σε ορισμένα τελικά συμπεράσματα και σε ορισμένες προτάσεις με σκοπό την περαιτέρω επέκταση της παρούσας έρευνας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΣΤΟΥΣ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΟΥΣ

1.1 ΟΡΙΣΜΟΣ ΤΟΥ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΟΥ

Είναι γεγονός ότι αρκετοί μελετητές επιδόθηκαν σε απόπειρες καταγραφής ενός συγκεκριμένου ορισμού. Το γεγονός αυτό κατέστη ανέφικτο λόγω της προβολής από τους θεωρητικούς ενός ή περισσότερων χαρακτηριστικών που προσδιορίζουν τους συνεταιρισμούς.

Συνεταιρισμός ή συνεργατισμός ονομάζεται η εκούσια συνεργασία των ανθρώπων, οι οποίοι αποφασίζουν να ενώσουν τις προσπάθειές τους προκειμένου να βελτιώσουν την οικονομική και κοινωνική τους κατάσταση. Η αυτόνομη αυτή ένωση συγκροτείται εθελοντικά επιδιώκοντας την αμοιβαία βοήθεια των μελών της και στηριζόμενη σε ορισμένες θεμελιώδεις αρχές (Καμενίδης, 2005).

1.2 ΟΙ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΤΙΚΕΣ ΑΡΧΕΣ

Ως συνεταιριστικές αρχές ονομάζονται οι οδηγίες που κατευθύνουν την ίδρυση, οργάνωση και λειτουργία των συνεταιρισμών. Συνεπώς, για να χαρακτηριστεί μια οικονομική μονάδα ως συνεταιρισμός θα πρέπει να λειτουργεί με βάση τις συνεταιριστικές αρχές. Επειδή καθορίζονται από την διεθνή συνεταιριστική ένωση (International Cooperative Alliance-ICA) και ισχύουν για όλες τις χώρες παγκοσμίως, γι' αυτό ονομάζονται συνήθως διεθνείς συνεταιριστικές αρχές. Συνήθως παίρνουν την μορφή κανόνων δικαίου όταν εμπεριέχονται στον συνεταιριστικό νόμο (Κλήμης, 1988).

Οι συνεταιριστικές αρχές επηρεάζουν την ψυχοσύνθεση των ανθρώπων. Για το λόγο αυτό οι συνεταιρισμοί έχουν μία μαζικότητα αφού μέσα στις αρχές ενσωματώνονται οι συνεταιριστικές αξίες (ελευθερία, δημοκρατία, δικαιοσύνη, ισότητα και αλληλεγγύη). Οι διεθνείς συνεταιριστικές αρχές διατυπώθηκαν για πρώτη φορά άτυπα από το πρώτο καταναλωτικό συνεταιρισμό του Ροτσντέιλ (Rochdale) της Αγγλίας το 1844. Οι αρχές που καθορίστηκαν εκεί αποδείχθηκαν επιτυχημένες στην πράξη και αποτέλεσαν παράδειγμα για τους μετέπειτα συνεταιρισμούς. Αφορούσαν την προέλευση και το επιτόκιο του κεφαλαίου, την αγορά και πώληση των

προϊόντων, τη διανομή του πλεονάσματος, τον αριθμό των ψήφων κάθε μέλους. Επιπλέον, το καταστατικό περιελάμβανε ρυθμίσεις για τη διαχείριση και τη λογιστική κατάσταση του συνεταιρισμού, το ποσοστό κέρδους που θα προοριζόταν για εκπαιδευτικούς σκοπούς και τέλος όριζε την πολιτική και θρησκευτική ουδετερότητα όσων επιθυμούσαν να γίνουν μέλη (Birchall, 2003).

Επίσης είχαν διατυπωθεί συνεταιριστικές αρχές από τη Διεθνή Συνεταιριστική Ένωση το 1937 στο Παρίσι και το 1966 στο συνέδριο της Ένωσης στη Βιέννη. Ο σημαντικότερος σταθμός όμως στη συνεταιριστική εξέλιξη ήταν το Συνέδριο της Ένωσης στο Μάντσεστερ το Σεπτέμβριο του 1995 (Κοντογεώργος & Σεργάκη, χ.η).

Οι αρχές αυτές είναι οι ακόλουθες:

- Εθελοντική και ελεύθερη συμμετοχή στους συνεταιρισμούς. Οι συνεταιρισμοί είναι εθελοντικές οργανώσεις ανοιχτές σε όλα τα άτομα που μπορούν να χρησιμοποιήσουν τις υπηρεσίες τους και επιθυμούν να αποδεχθούν τις ευθύνες του μέλους, χωρίς διακρίσεις φυλής, φύλου, κοινωνικής θέσης, πολιτικών και θρησκευτικών πεποιθήσεων. Πιο συγκεκριμένα, η συμμετοχή ενός ατόμου σε συνεταιρισμό είναι εθελοντική. Η ελευθερία εισόδου συνοδεύεται ταυτόχρονα και από την ελευθερία εξόδου, με ορισμένους βέβαια περιορισμούς. Επίσης, η έννοια της εθελοντικής συμμετοχής θα πρέπει να διακρίνεται από την αντίστοιχη της ελεύθερης συμμετοχής γιατί δεν είναι ταυτόσημες. Συνεπώς, η έννοια της εθελοντικής συμμετοχής αναφέρεται στο άτομο, δηλαδή στη συμπεριφορά του υποψηφίου μέλους προς τον συνεταιρισμό. Αντίθετα, η έννοια της ελεύθερης συμμετοχής αναφέρεται στον συνεταιρισμό, δηλαδή στη συμπεριφορά του συνεταιρισμού προς τα υποψήφια μέλη. Γενικά, η αρχή της εθελοντικής συμμετοχής βασίζεται στην αυτοβοήθεια και η αρχή της ελεύθερης συμμετοχής βασίζεται στην αλληλοβοήθεια των μελών του συνεταιρισμού.
- Δημοκρατική διοίκηση εκ μέρους των μελών. Οι συνεταιρισμοί είναι δημοκρατικές οργανώσεις διοικούμενες από τα μέλη τους τα οποία συμμετέχουν ενεργά στη διαμόρφωση της πολιτικής τους και τη λείψη των αποφάσεων. Όσοι προσφέρουν υπηρεσίες ως αιρετοί εκπρόσωποι είναι υπόλογοι στα μέλη. Τόσο στους πρωτοβάθμιους συνεταιρισμούς όσο και σε αυτούς ανωτέρου βαθμού, τα μέλη έχουν ίσα δικαιώματα ψήφου.

- Οικονομική συμμετοχή των μελών. Τα μέλη συμμετέχουν ισότιμα και διαχειρίζονται δημοκρατικά το κεφάλαιο του συνεταιρισμού, μέρος του οποίου αποτελεί συνήθως την κοινή περιουσία του συνεταιρισμού. Επίσης, απολαμβάνουν περιορισμένη αποζημίωση ή καθόλου για το κεφάλαιο που καταθέτουν για να γίνουν μέλη. Διαθέτουν τα πλεονάσματα με σκοπό την ανάπτυξη του συνεταιρισμού με τη δημιουργία αποθεματικών, την απόδοση στα μέλη ανάλογα με τις συναλλαγές τους με το συνεταιρισμό καθώς και τη υποστήριξη άλλων δραστηριοτήτων που εγκρίνονται από τα ίδια.
- Οικονομία και ανεξαρτησία. Οι συνεταιρισμοί είναι αυτόνομες οικονομικές οργανώσεις αυτοβοήθειας και αλληλεγγύης, οι οποίοι λειτουργούν με ευθύνη των μελών τους. Είναι ανεξάρτητη από το κράτος, τα κόμματα και άλλους φορείς, τόσο στη διοίκηση όσο και στη λειτουργία τους.
- Εκπαίδευση, πρακτική εξάσκηση και πληροφόρηση. Οι συνεταιρισμοί παρέχουν εκπαίδευση και πρακτική εξάσκηση στα μέλη τους, στα αιρετά μέλη της διοίκησης, στα διευθυντικά στελέχη και στους υπαλλήλους, ώστε να μπορούν να συμβάλλουν αποτελεσματικά στην ανάπτυξή τους. Επίσης, παρέχουν πληροφόρηση στο κοινό σχετικά με τη φύση και τα οφέλη της συνεργασίας.
- Συνεργασία μεταξύ συνεταιρισμών. Η έκτη συνεταιριστική αρχή αποτελεί την ουσία του συνεργατισμού. Οι συνεταιρισμοί υπηρετούν με τη μέγιστη αποτελεσματικότητα τα μέλη τους και ισχυροποιούν την συνεταιριστική κίνηση, όταν συνεργάζονται μεταξύ τους διαμέσου οργανώσεων τοπικού, εθνικού, περιφερειακού και διεθνούς επιπέδου.
- Ενδιαφέρον για την κοινότητα. Το ενδιαφέρον των συνεταιρισμών και τη βιώσιμη ανάπτυξη των κοινοτήτων τους αποτελεί την έβδομη αρχή. Τα μέλη των συνεταιρισμών αναπτύσσουν τις οικονομικές τους δραστηριότητες σε κοινότητες με άμεση συνέπεια να ενδιαφέρονται για τον ευρύτερο περίγυρο από τον οποίο και επηρεάζονται. Η εξασφάλιση βιώσιμης ανάπτυξης στην κοινότητα έχει αντίκτυπο στην επίτευξη των στόχων του συνεταιρισμού αλλά και την ποιότητα ζωής των μελών, παράλληλα με τη γενικότερη βελτίωση.

Οι κύριες διαφορές των συνεταιριστικών αρχών του Ροτσντέιλ με τις υπόλοιπες διατυπώσεις αφορούν το κεφάλαιο, την εκπαίδευση και την εισαγωγή νέων αρχών. Πιο συγκεκριμένα, από το 1937 και μετά ο τόκος του κεφαλαίου ήταν περιορισμένος ενώ το 1844 το κεφάλαιο προερχόταν από τα μέλη και το επιτόκιο ήταν σταθερό. Επίσης, το 1844, ένα μέρος των κερδών προοριζόταν για την εκπαίδευση. Από το 1937 και μετά έγινε ιδιαίτερη προώθηση της εκπαίδευσης και το 1995 ενσωματώθηκαν η πρακτική εξάσκηση και η πληροφόρηση. Η συνεργασία μεταξύ των μελών ξεκίνησε από το 1966 και το 1995 ενσωματώθηκαν στον κατάλογο των συνεταιριστικών αρχών και οι αρχές της οικονομίας και ανεξαρτησίας καθώς και το ενδιαφέρον για την κοινότητα. Σημαντικό είναι επίσης το γεγονός ότι μέχρι το 1937 οι αγοραπωλησίες γίνονταν τοις μετρητοίς (Παπαγεωργίου, 2004).

Οι επτά αυτές αρχές του συνεργατισμού είναι καλό να αναθεωρούνται κατά διαστήματα και να γίνονται οι απαραίτητες τροποποιήσεις για τη βελτίωση της αποδοτικότητας λειτουργίας των συνεταιρισμών, των μελών τους και ολόκληρης της κοινωνίας (Παπαγεωργίου, 2007).

1.3 ΤΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΓΝΩΡΙΣΜΑΤΑ ΤΩΝ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΩΝ

Τα κυριότερα χαρακτηριστικά γνωρίσματα των συνεταιρισμών είναι τα κάτωθι (Καμενίδης, 2005):

- Ο συνεταιρισμός συγκροτείται εθελοντικά χωρίς τα άτομα να υφίστανται οποιαδήποτε μορφή εξαναγκασμού. Είναι ανοικτός σε όλα τα πρόσωπα, τα οποία μπορούν να χρησιμοποιήσουν την υπηρεσία του και επιθυμούν να αποδεχθούν τις ευθύνες του μέλους χωρίς διακρίσεις φύλου, κοινωνικού επιπέδου, φυλής, πολιτικών πεποιθήσεων ή θρησκείας.
- Ο συνεταιρισμός αποτελεί ένωση προσώπων και όχι κεφαλαίων, αφού η δημιουργία και η λειτουργία του στηρίζεται στα πρόσωπα. Για το λόγο αυτό το ύψος της συνεταιριστικής μερίδας δεν είναι μεγάλο, προκειμένου να μπορούν περισσότερα άτομα να γίνουν μέλη του συνεταιρισμού ούτως ώστε να συγκεντρωθούν τα απαιτούμενα κεφάλαια και όχι να διατεθούν από λίγα άτομα.
- Ο συνεταιρισμός είναι οικονομική οργάνωση και ως επιχειρηματική μονάδα δραστηριοποιείται οικονομικά με την παραγωγή, μεταποίηση και

εμπορία αγροτικών προϊόντων καθώς και την προμήθεια και διάθεση καταναλωτικών και βιομηχανικών αγαθών.

- Ο συνεταιρισμός είναι δημοκρατική οργάνωση διοικούμενη από τα μέλη της τα οποία συμμετέχουν ενεργά στη διαμόρφωση της πολιτικής της και τη λήψη των αποφάσεων. Η διοίκησή του εκλέγεται και λειτουργεί με βάση τις αρχές της Δημοκρατίας και τους κανόνες της πλειοψηφίας.

1.4 ΣΚΟΠΟΣ ΤΩΝ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΩΝ

Ο βασικός σκοπός των συνεταιρισμών αποσκοπεί στην οικονομική, κοινωνική και πολιτιστική ευημερία των μελών τους. Συγκεκριμένα, οι επιμέρους σκοποί είναι (Καμενίδης, 2001):

- Η μεγιστοποίηση των κερδών, η οποία επιτυγχάνεται με την πραγμάτωση υψηλότερων τιμών και μεγαλύτερων ποσοτήτων πώλησης των αγροτικών προϊόντων.
- Η ελαχιστοποίηση του κόστους παραγωγής με τη μείωση των δαπανών μεταποίησης και εμπορίας των αγροτικών προϊόντων να αυξάνουν τα καθαρά εισοδήματα των μελών.
- Η προσφορά περισσότερων υπηρεσιών στα μέλη τους που διευκολύνουν τη διάθεση της ποσότητας των προϊόντων τους και την άμεση πληρωμή τους.
- Η εξασφάλιση κοινωνικής δικαιοσύνης στα μέλη τους, αφού ό,τι ποιότητα προϊόντων παραδίδουν οι αγρότες στους συνεταιρισμούς πετυχαίνουν ανάλογη τιμή και ό,τι ποιότητα προϊόντων αγοράζουν οι καταναλωτές πληρώνουν αντίστοιχη τιμή.
- Η διαφύλαξη της υγείας των καταναλωτών με τη διάθεση σε αυτούς αγνών και ανόθευτων προϊόντων.
- Η ανύψωση του μορφωτικού επιπέδου των μελών τους χάρη στην εκπαίδευσή τους με σεμινάρια για τη συνεχή, πλήρη και αντικειμενική ενημέρωσή τους.

Οι τρόποι επίτευξης των σκοπών των συνεταιρισμών είναι οι διάφορες δραστηριότητες που μπορούν να αναπτύξουν και αναγράφονται στα καταστατικά των συνεταιρισμών. Ενδεικτικά αναφέρονται οι εξής (Λάμπρος, 1999):

- Η προμήθεια και διανομή των αγροτικών προϊόντων.
- Η συλλογική παραγωγή αγροτικών προϊόντων πραγματοποιώντας από κοινού πολλές καλλιεργητικές φροντίδες.
- Η μεταποίηση και εμπορία αγροτικών προϊόντων προκειμένου να μπορούν να τα διαθέσουν ευκολότερα με σκοπό να επιτύχουν υψηλότερα εισοδήματα στα μέλη τους.
- Η άσκηση πιστωτικών εργασιών για την έγκαιρη πραγματοποίηση των διαφόρων παραγωγικών διαδικασιών που θα συμβάλλουν στη βελτίωση της κατάστασης των μελών τους.
- Η ασφάλιση κεφαλαίων και προϊόντων για τη διασφάλιση βέβαιων εισοδημάτων στα μέλη τους.

Τα μέσα με τα οποία μπορούν να πραγματοποιηθούν οι διάφορες δραστηριότητες των συνεταιρισμών και να επιτευχθούν οι στόχοι τους είναι τα εξής (Μαριιάδης, 2012):

- Τα διαλογητήρια-συσκευαστήρια των προϊόντων όπου γίνεται η τυποποίηση και συσκευασία τους.
- Τα εργοστάσια μεταποίησης αγροτικών προϊόντων.
- Οι αποθήκες-ψυγεία όπου εναποθηκεύονται τα προϊόντα μέχρι να προωθηθούν στην αγορά.
- Τα μεταφορικά μέσα με τα οποία γίνεται η διακίνηση των αγαθών από τους τόπους παραγωγής στα κέντρα κατανάλωσης.
- Τα καταστήματα λιανικής πώλησης καταναλωτικών και βιομηχανικών προϊόντων.

Ανάλογα με τη φύση της συνεταιριστικής δραστηριότητας οι βασικοί μηχανισμοί με τους οποίους μπορούν να επιτευχθούν οι στόχοι των συνεταιρισμών είναι η ισχυροποίηση της διαπραγματευτικής του δύναμης (όταν η δραστηριότητά του περιορίζεται στο να διαπραγματευτεί με τρίτους τους όρους εμπορίου κατά τις συναλλαγές του), και η επίτευξη οικονομιών μεγέθους κατά την πραγματοποίηση μιας οποιασδήποτε δραστηριότητας του συνεταιρισμού (Cook, 1994).

Οι προϋποθέσεις επίτευξης των σκοπών των συνεταιρισμών είναι οι εξής (Καμενίδης, 2005):

- Ο μεγάλος αριθμός μελών των συνεταιρισμών. Όσο μεγαλύτερος είναι ο αριθμός των μελών τους τόσο μεγαλύτερες ποσότητες προϊόντων διαχειρίζονται και έτσι πετυχαίνουν ισχυρότερη διαπραγματευτική δύναμη και κατ' επέκταση μεγαλύτερες ωφέλειες στα μέλη τους.
- Ο μεγάλος όγκος συναλλαγών του κάθε μέλους με το συνεταιρισμό του. Όσο μεγαλύτερες ποσότητες των προϊόντων τους τα μέλη συναλλάσσονται με τους συνεταιρισμούς τους τόσο μεγαλύτερες ποσότητες θα διαχειρίζονται οι συνεταιρισμοί για τον ίδιο αριθμό μελών.
- Η ορθολογική οργάνωση και αξιοκρατική στελέχωση των συνεταιρισμών, χωρίς τις οποίες οι συνεταιρισμοί δεν μπορούν να λειτουργήσουν αποδοτικά. Δεν μπορούν δηλαδή να προσφέρουν ή να παράγουν το μεγαλύτερο δυνατό έργο με το μικρότερο δυνατό κόστος και έτσι να ωφεληθούν περισσότερο τα μέλη τους.
- Χρηματοδότηση των συνεταιρισμών που εξασφαλίζει έγκαιρα και επαρκή κεφάλαια ούτως ώστε να λειτουργήσουν πιο αποδοτικά.

1.5 ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΩΝ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΩΝ

Η συνεργασία εμφανίζεται στις ανθρώπινες κοινωνίες ήδη από την πρωτόγονη μορφή τους αποτελώντας το θεμέλιο για το σχηματισμό τις μεγάλης πατριαρχικής οικογένειας και της φυλής με στόχο την προστασία και την αλληλοβοήθεια των μελών τους (Μαριάδης, 2003).

Ο Parnell στο βιβλίο του «Επανεφεύρεση των συνεταιρισμών- Επιχειρήσεις για τον 21^ο αιώνα» διατυπώνει την άποψη ότι « οι συνεταιρισμοί αρχίζουν τη λειτουργία τους όταν μια ομάδα ανθρώπων διαπιστώνει την ανάγκη για παροχή βοήθειας και υπηρεσιών και οργανώνει την εκπλήρωση και ικανοποίηση των υπαρχουσών αναγκών καθώς και την κάλυψη των προβλημάτων». Στην ομάδα αυτή εισέρχονταν ολοένα και περισσότερα μέλη. Αυτό οδηγεί σε αύξηση του μεγέθους της οικονομικής δυνατότητας του συνεταιρισμού και διαπίστωση της επιτυχίας του. Κάθε συνεταιρισμός προσπαθεί πάντα για το καλό των μελών του και την οικονομική τους ευημερία. Συχνά, για το λόγο αυτό, οι συνεταιρισμοί προσπαθούν να βρουν τρόπους

να προσφέρουν περισσότερα οφέλη στα μέλη τους μέσω μια ομόσπονδης δραστηριότητας (Helmberger & Hoos, 1962).

Η διαπίστωση αυτής της ομάδας ανθρώπων αποτέλεσε την αφετηρία για τις πρώτες μορφές συνεταιριστικής οργάνωσης. Ήδη από πολύ παλιά υπήρχαν μορφές συνεργασίας στην αρχαία Βαβυλώνα, στην Κίνα, στις Ινδίες, στην αρχαία Ρώμη και στην αρχαία Ελλάδα μεταξύ εμπόρων και τεχνιτών για επιδίωξη των κοινών τους στόχων και την αύξηση της ωφέλειας. Πιο συγκεκριμένα, στην αρχαία Ελλάδα είχαν αναπτυχθεί οι αμφικτιονίες και οι αρχαίες συμπολιτείες, που αποτελούσαν ενώσεις πόλεων – κρατών. Κατά την περίοδο του Βυζαντίου και μέχρι τη Γαλλική Επανάσταση, περίπου το 18ο αιώνα, παρατηρήθηκε ανάπτυξη των συντεχνιών. Οι συντεχνίες ήταν σωματεία ή αλλιώς ομοεπαγγελματικές ενώσεις με σημαντική οικονομική και κοινωνική δύναμη. Σημαντικοί ήταν οι συνεταιρισμοί των κτηνοτρόφων στην Αιτωλοακαρνανία, τα Μιτάτα και οι Σεμπριές καθώς και συντεχνίες ραπτών στη Φιλιπούπολη. Παράλληλα, γύρω στο 1860, υπήρχαν θεατρικές επιχειρήσεις συνεταιριστικής μορφής, δηλαδή περιοδεύοντες θίασοι που ονομάζονταν «μπουλούκια». Οι μορφές αυτές συνεργασίας προηγήθηκαν του συνεταιρισμού του Ροτσντέιλ, κοντά στο Μάντσεστερ, ο οποίος αποτέλεσε τον πρωτοπόρο και την αφετηρία όλων των συνεταιρισμών σύγχρονης μορφής. Γύρω στον 18ο αιώνα παρατηρήθηκε μια διέγερση συναισθημάτων ως προς τον θεσμό του συνεταιρισμού (Κλήμης, 1985).

1.6 ΟΙ ΠΡΟΔΡΟΜΟΙ ΤΟΥ ΣΥΓΧΡΟΝΟΥ ΣΥΝΕΡΓΑΤΙΣΜΟΥ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΗ

Άνθρωποι των γραμμάτων, με ουτοπιστικές ιδέες, έγιναν πρόδρομοι των σύγχρονων συνεταιρισμών. Πίστευαν στη δικαιότερη κατανομή του εισοδήματος, στις φιλανθρωπίες και στην αυτενέργεια των ανθρώπων. Φορείς ιδεών για αυτοβοήθεια και αλληλεγγύη προχώρησαν στη δημιουργία συνεταιρισμών. Οι σημαντικότεροι πρωτοπόροι ήταν οι Άγγλοι Ρόμπερτ Όουεν και Ουίλιαμ Κιγκ, οι Γάλλοι Κάρολος Φουριέ, Φιλίπ Μπουσέ και Λουί Μπλαν, και οι Γερμανοί Βίκτωρ Αιμέ Χούμπερ και Φερδινάνδος Λασσάλ. Πιο συγκεκριμένα, ο Όουεν θεωρείται ο «πατέρας» του συνεταιρισμού. Σε περίοδο έντονων κοινωνικών αντιθέσεων έστρεψε την προσοχή των ανθρώπων προς το δρόμο του συνεταιρισμού. Επειδή στην αρχή

ήταν φτωχός και ήξερε τι σημαίνει εκμετάλλευση, πίστεψε πως μέσα από τον συνεργατισμό μπορεί να καταργηθεί η αδικία. Υποστήριξε τη δημιουργία συνεταιριστικών χωριών που θα διασυνδέονταν μεταξύ τους και θα δημιουργούσαν συνεταιριστικές κοινωνίες (Αβδελίδης, 1987).

Αντίθετα με τον Όουεν, ο Ουίλιαμ Κινγκ, πλούσιος και βασικός πρόδρομος του συνεταιρισμού του Ροτσντέιλ, πίστεψε στη δύναμη του καταναλωτή και στους καταναλωτικούς συνεταιρισμούς. Αντί να αναθέτουν σε τρίτους να συγκεντρώνουν και να πωλούν τα καταναλωτικά είδη με κέρδος, μπορούσαν οι καταναλωτές να συσπειρωθούν σε συνεταιρισμούς υποκαθιστώντας τους εμπόρους. Με τα κέρδη που θα συγκέντρωναν, θα μπορούσαν να αγοράσουν τα μέσα παραγωγής σχηματίζοντας σημαντικά κεφάλαια. Ως θρησκευτικό άτομο υποστήριξε ότι ο συνεταιρισμός είναι επίσης φορέας τήρησης και διάδοσης των ηθικών αρχών. Ενδιαφέρον παρουσιάζουν οι απόψεις του για την εθελοντικότητα, την ανεξαρτησία και την ουδετερότητα των συνεταιρισμών. Με αυτές προχώρησε στην ίδρυση ενός καταναλωτικού συνεταιρισμού στο Μπράιτον, ο οποίος αποτέλεσε το υπόδειγμα για τη δημιουργία πολλών παρόμοιων συνεταιρισμών που δεν επιβίωσαν για πολύ. Οι ιδέες του Κίνγκ είχαν σημαντικό αντίκτυπο στη διαμόρφωση του συνεταιριστικού θεσμού, στην μορφή που πήρε με τον συνεταιρισμό του Ροτσντέιλ. Σε αυτό βοήθησε η έκδοση του περιοδικού του, όπου με τη μορφή αυτοτελών μελετών ανέλυε τη θεωρία και την πράξη των συνεταιρισμών (Μαριάδης, 1997).

Ο Κάρολος Φουριέ έζησε στη Γαλλία και άσκησε έντονη κριτική στην κρατική οργάνωση και στο εμπόριο που το θεωρούσε συνώνυμο της αδικίας και της εκμετάλλευσης καθώς και εναντίον της βιομηχανίας ως υπεύθυνη για τις άθλιες, εργασιακές συνθήκες. Πρότεινε ένα νέο κοινωνικο-οικονομικό σύστημα, το οποίο στηριζόταν στον αριθμό των ανθρώπινων χαρακτήρων. Σε αυτό στήριξε και τη δημιουργία της φάλαγγας, μιας κοινωνικής δομής όπου η παραγωγικότητα θα αυξανόταν και όλα τα μέλη θα ζούσαν καλύτερα.

Την ίδια περίπου περίοδο έζησε και ο Φίλιπ Μπουσέ, ο «πατέρας» των συνεταιρισμών παραγωγής. Πρότεινε τη δημιουργία μιας ομοιοεπαγγελματικής ένωσης, στην οποία τα μέλη θα έφερναν τα εργαλεία τους και θα εργαζόταν από κοινού. Δυστυχώς όμως τα μέλη άρχισαν να συμπεριφέρονται ως επιχειρηματίες όταν βελτιώθηκε η κατάστασή τους. Λίγο αργότερα, ο Λουί Μπλαν, προβληματίστηκε για την έξαρση της αδικίας που υπήρχε σε βάρος των εργατών, η οποία οδηγούσε στην

οικονομική τους κατάπτωση, σε οικονομικές κρίσεις και σε πολέμους. Κύρια αιτία αυτής της κατάστασης θεωρούσε ο ίδιος των ανταγωνισμό. Ο τελευταίος εξαναγκάζει τους επιχειρηματίες να επιδιώκουν με κάθε τρόπο την μείωση του κόστους παραγωγής και συνεπώς την μείωση των ημερομισθίων και την αντικατάσταση των εργατών από μηχανές. Πρότεινε, λοιπόν την ίδρυση κοινωνικών εργαστηρίων, στα οποία η παρέμβαση του κράτους θα ήταν έμμεση κι όχι άμεση όπως ήθελαν τα εθνικά εργαστήρια της κυβέρνησης.

Από το 1800 και μετά δυο Γερμανοί πρόδρομοι του συνεργατισμού έκαναν την εμφάνισή τους και πρότειναν τις ιδέες τους. Στην αρχή ο Βίκτωρ Αιμέ Χούμπερ αποτέλεσε τη γέφυρα μεταξύ του Ροτσντέιλ και της Γερμανίας. Πίστευε ότι η συνεργασία και η αμοιβαία βοήθεια, στα πλαίσια της συνεταιριστικής οργάνωσης, μεταξύ των οικονομικά αδυνάτων, ήταν εφικτό να απομακρύνει τους ενδιάμεσους και να συντελέσει στην οικονομική, ηθική και πνευματική εξύψωσή τους. Θεωρούσε πως απαραίτητη προϋπόθεση για την εξέλιξη του συνεργατισμού ήταν η καλλιέργεια των πνευματικών αξιών και όχι μόνο η εκδήλωση ενδιαφέροντος για τις υλικές αξίες. Τέλος, ο Φερδινάνδο Λασσάλ προσπάθησε με κοινωνικές μεταρρυθμίσεις να αντιμετωπίσει το κοινωνικό πρόβλημα σε ότι αφορά τις συνθήκες προσφοράς και ζήτησης της εργασίας. Συγκεκριμένα υποστήριζε ότι ο μισθός περιορίζεται στο επίπεδο κάλυψης των στοιχειωδών αναγκών επιβίωσης. Για να μπορέσουν οι εργάτες να αυξήσουν το εισόδημά τους, θα πρέπει οι ίδιοι να γίνουν ταυτόχρονα εργοδότες, ώστε η συνολική ωφέλεια να παραμένει σε αυτούς, που είναι και οι περισσότεροι. Υποστηρίζοντας τις θέσεις αυτές έθεσε δύο στόχους. Πρώτον την καθολική ψηφοφορία, έτσι ώστε οι εργάτες με το πλήθος τους θα αποκτούσαν την εξουσία και δεύτερον τη δημιουργία συνεταιρισμών παραγωγής με την οικονομική βοήθεια του κράτους (Πατρώνης και Παπαγεωργίου, 2003).

Συνοπτικά, όλοι τους προσπάθησαν πολύ για την εξέλιξη και εδραίωση του συνεργατικού θεσμού. Ο καθένας τους με τις ιδέες του και τις πράξεις του έβαλε ένα μικρό λιθαράκι στα θεμέλια του συνεταιρισμού, ως πρόδρομοι. Μπορεί καμιά από τις συνεταιριστικές τους ιδέες να μην ευδοκίμησε, αλλά δημιούργησαν παραλλαγές των συνεταιρισμών που αποδείχτηκαν βιώσιμες στην πράξη και αποτελούν παράδειγμα του συνεργατισμού. Ο στόχος τους ήταν κοινός, αλλά οι λύσεις που πρότειναν διαφορετικές. Ο καθένας χάραξε το δικό του δρόμο. Αντιμετώπισαν βέβαια πολλά προβλήματα και κυρίως την κοινωνική διαταραχή και ανισορροπία (Καρατζά, 2016).

Η αφετηρία βέβαια όλων των συνεταιρισμών σύγχρονης μορφής είναι ο συνεταιρισμός των σκαπανέων της πόλης Ροτσντέιλ. Οι αρχές τους εξακολουθούν να ισχύουν και σήμερα και αποτελούν αναγνωριστικό στοιχείο των γνήσιων συνεταιρισμών. Οι κανόνες που έθεσαν για τη λειτουργία του συνεταιρισμού τους οι σκαπανείς αποτέλεσαν το καταστατικό τους, το οποίο συντάχθηκε από τα μέλη του. Σύμφωνα με το καταστατικό (Σεργάκη & Ουσταπασίδης, 1998):

- Το κεφάλαιο το προμηθεύουν τα μέλη και αμείβεται με σταθερό επιτόκιο.
- Μόνο τα πιο αγνά προϊόντα θα προμηθεύεται ο συνεταιρισμός για τα μέλη.
- Θα γίνεται ακριβής ζύγιση και μέτρηση στα είδη που διαθέτει ο συνεταιρισμός.
- Τα προϊόντα θα πωλούνται στις τιμές της αγοράς και δεν θα ζητείται ούτε θα χορηγείται πίστωση.
- Το πλεόνασμα θα επιμερίζεται αναλογικά με το ύψος των αγορών κάθε μέλους από τον συνεταιρισμό.
- Η αρχή «κάθε μέλος μια ψήφος» θα επικρατεί στην εκλογή της διοίκησης καθώς και η ισότητα των φύλων για τα μέλη.
- Η διαχείριση θα γίνεται από την αιρετή διοίκηση και από μια περιοδικά εκλεγόμενη επιτροπή ελέγχου.
- Ένα καθορισμένο ποσοστό από τα κέρδη θα χρησιμοποιείται για εκπαιδευτικούς σκοπούς.
- Η λογιστική κατάσταση και οι ισολογισμοί θα παρουσιάζονται συχνά στη συνέλευση των μελών.
- Δεν θα εξετάζονται οι πολιτικές και οι θρησκευτικές πεποιθήσεις αυτών που ζητούν να γίνουν μέλη.

Η πράξη απέδειξε ότι ο δεκάλογος αυτός ήταν ό,τι καλύτερο. Αξιοσημείωτοι είναι επίσης και οι άγραφοι κανόνες συμπεριφοράς μεταξύ των μελών του συνεταιρισμού, οι οποίοι είχαν τόση σημασία για τα μέλη όση και οι ρητές διαταγές του καταστατικού τους. Δυστυχώς, οι συνεταιρισμοί έχουν συχνά αποτύχει να αναπτυχθούν όσο και ο συνεταιρισμός του Ροτσντέιλ λόγω της λανθασμένης εφαρμογής των αρχών του. Αν θέλουμε να ξεκινήσουμε ένα συνεταιρισμό, πρέπει να ξεκινήσουμε με την απόδοση ότι η αλλαγή είναι απαραίτητη προϋπόθεση. Αξίζει να ειπωθεί ότι οι σκαπανείς του Ροτσντέιλ είχαν το πλεονέκτημα της προηγούμενης

εμπειρίας από πολλές άλλες ομάδες που είχαν αποπειραθεί να ιδρύσουν προηγουμένως συνεταιρισμούς στο Ηνωμένο Βασίλειο.

Στις αρχές του 1900 οι αποικιακές δυνάμεις της εποχής εκείνης στην Ευρώπη, έδωσαν ώθηση για την ανάπτυξη των συνεταιρισμών, ως μέσο αντιμετώπισης των προβλημάτων των ντόπιων πληθυσμών. Επιπλέον, η ολοκληρωτική καταστροφή της γεωργικής παραγωγής το 1846 στη Γερμανία, απείλησε με λιμό τις φτωχότερες επαγγελματικές τάξεις και έδωσε το έναυσμα για την ανάπτυξη και εξέλιξη των πιστωτικών συνεταιρισμών στη Γερμανία. Οι πιστωτικοί συνεταιρισμοί σύγχρονης μορφής ξεκίνησαν από τη Γερμανία, με πρωτεργάτες τους Έρμαν Σούλτσε-Ντέλιτς και τον Φρειδερίκο-Γουλιέλμο Ραϊφάιζεν. Έτσι πολύ σύντομα διακρίθηκαν δυο τύποι συνεταιρισμών. Ο Σούλτσε Ντέλιτς ήταν ο ιδρυτής των αστικών πιστωτικών συνεταιρισμών, αρχικά των βιοτεχνών στις πόλεις και ο Ραϊφάιζεν ο ιδρυτής των γεωργικών πιστωτικών συνεταιρισμών. Οι αστικοί πιστωτικοί συνεταιρισμοί είναι οι λαϊκές τράπεζες ενώ οι αγροτικοί πιστωτικοί είναι τα αγροτικά ταμεία (Parnell, 2000).

Ο Σούλτσε Ντέλιτς ξεκίνησε τις συνεταιριστικές πρωτοβουλίες του με την ίδρυση επαγγελματικών ενώσεων. Επρόκειτο για προμηθευτικούς συνεταιρισμούς σχετικά με τον εφοδιασμό των μελών με υλικά σε χαμηλότερες από το λιανικό εμπόριο τιμές και σε καλή ποιότητα. Σύντομα όμως παρουσιάστηκε η ανάγκη εξεύρεσης δανείων από εξωτερικές πηγές. Για τη διασφάλιση των δανειστών εφάρμοσε την αλληλέγγυα ευθύνη των μελών. Επίσης, για την αναζήτηση αναγκαίων κεφαλαίων ίδρυσε δανειστικό ταμείο το οποίο επιζητούσε να εξασφαλίσει τα αναγκαία κεφάλαια από δωρεές και άτοκα δάνεια. Τόσο πολύ πίστευε στην δύναμη της συνεργασίας, ώστε δεν αποδεχόταν την κρατική βοήθεια, ούτε και την οποιαδήποτε επέμβαση στη χορήγηση των δανείων. Θεωρούσε τους συνεταιρισμούς «συντεχνίες του μέλλοντος». Από το 1854 είχε ξεκινήσει την έκδοση του περιοδικού του «Η συντεχνία του μέλλοντος».

Ο Ραϊφάιζεν, ιδρυτής των γεωργικών πιστωτικών συνεταιρισμών, γνώρισε μεγάλη επιτυχία, η οποία αποδεικνύεται με την ίδρυση 75 συνεταιρισμών μέχρι το 1870 και την ίδρυση της πρώτης ένωσης πιστωτικών συνεταιρισμών με την επωνυμία «Γεωργική Συνεταιριστική Τράπεζα του Ρήνου». Η ίδρυση αυτή συνοδεύτηκε με την ίδρυση και άλλων ενώσεων καθώς και την ίδρυση του Κεντρικού Γεωργικού Ταμείου, που αργότερα μετονομάστηκε σε Γερμανική Τράπεζα Ραϊφάιζεν. Θεωρούσε

ότι τελικώς σκοπός του συνεταιρισμού ήταν η πνευματική και ηθική προαγωγή του λαού. Άλλο ένα δημιούργημα της βιομηχανικής επανάστασης αποτελούν και οι συνεταιρισμοί κοινής παραγωγής. Πατρίδα των συνεταιρισμών αυτών είναι η Γαλλία, όπου υπήρχαν οι κατάλληλες κοινωνικές και οικονομικές συνθήκες όχι μόνο για τη διάδοσή τους αλλά και τη δυνατότητα να δοκιμασθούν στην πράξη. Κοινό σημείο όλων των θεωρητικών υποστηρικτών ήταν η ανάγκη εύρεσης κεφαλαίου για να αξιοποιηθεί η εργατική δύναμη των μελών του (Τζωρτζάκης, 1973).

1.7 ΤΟ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΤΙΚΟ ΚΙΝΗΜΑ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Ως γνωστόν, η έννοια της συνεργασίας είναι πανάρχαια. Στην αρχαιότητα οι διάφορες μορφές συνεργασίας βασικά επιδίωκαν την εξυπηρέτηση θρησκευτικών ή πολιτικών ή επαγγελματικών ή οικονομικών αναγκών των ανθρώπων που συνεργάζονταν. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελούν οι Αμφικτυονίες. Οι διάφορες μορφές της συνεργασίας ποικίλουν ανάλογα με τη νοοτροπία, τις κοινωνικοοικονομικές συνθήκες και ιστορικές εμπειρίες του εκάστοτε έθνους. Όσον αφορά τον ελληνικό λαό, οι δύσκολες περίοδοι από τις οποίες διήλθε δεν άφησαν πάντα τα ιστορικά σημάδια των ειρηνικών επιτηδευμάτων από την κοινωνική ζωή και την οικονομική συνεργασία. Ωστόσο μόνο σποραδικά ανακαλύπτονται πτυχές οικονομικής και κοινωνικής συνεργασίας από την σύνθεση τους με την ερμηνεία ιστορικοπολεμικών γεγονότων. Μερικές από τις ποικιλόμορφες συνεργασίες στον ελλαδικό χώρο είναι (Σπάθης, 1995):

- Οι συνεταιρισμοί των κτηνοτρόφων (μιτάτα).
- Οι συνεργατικές των κτιστών που ήταν γνωστές στα « Μαστοροχώρια» της Ηπείρου.
- Οι σεμπριές των κτηνοτρόφων στην Αιτωλοακαρνανία.
- Οι συνεργατικές χαλιών οι οποίες αναπτύχθηκαν σε ελληνικές κοινότητες της Μικράς Ασίας. Τα κέρδη χρησιμοποιούνταν για κοινωφελή έργα και κοινωνικούς σκοπούς.
- Οι συντεχνίες.
- Τα μπουλούκια (θεατρικές επιχειρήσεις), τα οποία άρχισαν να οργανώνονται σε συνεταιριστική βάση το 1860, όταν η ηθοποιία έγινε αποδοτικό βιοποριστικό επάγγελμα.

Το 1900 ιδρύεται στον Αλμυρό ο μετοχικός γεωργικός σύλλογος Αλμυρού που θεωρείται ορόσημο για την συνεταιριστική κίνηση με την σύγχρονη μορφή της. Πριν από αυτό έγιναν διάφορες προσπάθειες οι οποίες όμως δεν στέφθηκαν με επιτυχία. «Η εταιρία του Εργατικού Λαού - Αυτοβοήθεια», Αθήνα 1870, το σωματείο «Ο Εργάτης», Εύβοια 1879, ο «Σπαρτιατικός Σύνδεσμος», 1885, ο «Γεωργικός Προμηθευτικός Σύλλογος Βυτίνης», 1893 είναι κάποια από τα παραδείγματα. Η συνεταιριστική κίνηση ως το 1914 προχωρούσε με αργά βήματα, αφού δεν υπήρχε συνεταιριστική νομοθεσία και το μορφωτικό επίπεδο των περισσότερων αγροτών δεν βοηθούσε τη συνεταιριστική δράση τους. Παράλληλα, οι έμποροι αγροτικών προϊόντων αποτελούσαν τροχοπέδη στην ίδρυση των συνεταιρισμών, επειδή αντιλαμβάνονταν πως θίγονταν τα συμφέροντά τους. Συνεπώς, ως το 1913 υπήρχαν 87 αγροτικοί συνεταιρισμοί και 10 αστικοί. Δύο χρόνια αργότερα, όταν δημοσιεύτηκε ο νόμος 602 «Περί Συνεταιρισμών» είχαν ιδρυθεί συνολικά 152 αγροτικοί συνεταιρισμοί. Ωστόσο, η δράση τους ήταν περιορισμένη και κυρίως πιστωτική. Εξαίρεση αποτελούσαν ο συνεταιρισμός Αλμυρού και η «Μεγαρική Εταιρία Οίνων και Οινοπνευμάτων» (Παπαγαρυφάλλου, 1973).

1.7.1 ΟΙ ΣΗΜΑΝΤΙΚΟΤΕΡΟΙ ΣΥΝΕΤΑΡΙΣΜΟΙ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Οι σημαντικότεροι βέβαια σταθμοί στην ιστορία του συνεργατισμού στη χώρα μας είναι τα Αμπελάκια της Θεσσαλίας, ο Συνεταιρισμός Αλμυρού, οι Ναυτικοί Συνεταιρισμοί, τα Τσελιγκάτα και η Κοινή Αλιεία στη Μαύρη Θάλασσα. Συγκεκριμένα ο συνεταιρισμός των Αμπελακιών, ο οποίος ονομαζόταν συνήθως «Κοινή Συντροφιά» δημιουργήθηκε το 1880 στο χωριό Αμπελάκια της Θεσσαλίας από τους κατοίκους της και από τους κατοίκους άλλων 21 χωριών της γύρο περιοχής. Μέλη του συνεταιρισμού ήταν περίπου 6.000 άτομα. Οι αγρότες προσέφεραν τα χωράφια τους για την καλλιέργεια του βαμβακιού και ερυθρόδανου «ριζαριού», το οποίο χρησιμοποιούσαν για τη βαφή των βαμβακερών νημάτων. Οι ιδιοκτήτες γης πρόσφεραν τα χωράφια τους για την καλλιέργεια των αγαθών, οι κεφαλαιούχοι τα χρήματα τους και οι υπόλοιποι εργάτες την εργασία τους στην παραγωγή. Η παραγωγή ήταν σημαντική και έφτανε περίπου τους 370 τόνους νήματα. Η διάθεση των εμπορευμάτων γινόταν στις περισσότερες ευρωπαϊκές χώρες με κύριο κέντρο τη Βιέννη. Πρακτορεία υπήρχαν στη Θεσσαλονίκη, στην Κωνσταντινούπολη, την

Οδησώ, το Αμστερντάμ, το Αμβούργο, τη Λυών, το Λονδίνο, κλπ. Ο συνεταιρισμός των Αμπελακίων ήταν ο μεγαλύτερος καταθέτης σε τράπεζες της Βιέννης. Η διανομή των κερδών στα μέλη του συνεταιρισμού γινόταν ανάλογα με τη συμμετοχή του καθενός συνεργασία και το κεφάλαιο, αφού αφαιρούνταν οι κάθε είδους δαπάνες και εισφορές για συντελεστές παραγωγής, συντήρηση σχολείων, νοσοκομείων, δρόμων, κλπ. Μέσω του συνεταιρισμού, προωθήθηκε η τοπική ανάπτυξη, αναπτύχθηκε το βιοτικό επίπεδο των κατοίκων και αυξήθηκε το εισόδημά τους. Ένα μέρος των κερδών τους το διέθεταν στα μοναστήρια. Τα μοναστήρια ήταν τα σχολεία τους εκείνη την εποχή, ήταν το μέσο για την ανάπτυξη των γραμμάτων. Η παρακμή όμως δεν άργησε να φανεί. Η Βιομηχανική Επανάσταση το 1810, η επίθεση του Αλή Πασά, η πτώχευση των Αυστριακών Τραπεζών και η πανώλη το 1812, ήταν οι κυριότεροι παράγοντες που συντέλεσαν στην παρακμή και τελική διάλυση του συνεταιρισμού (Κρουσταλλάκη – Μπεβεράτου, 1990).

Η συστηματική γεωργική συνεταιριστική κίνηση στην Ελλάδα αρχίζει το 1900, με την Ίδρυση του αγροτικού συνεταιρισμού Αλμυρού, που ονομάστηκε «Μετοχικός Γεωργικός Σύλλογος Αλμυρού». Ιδρύθηκε ως σωματείο και όχι ως συνεταιρισμός, αφού τότε δεν υπήρχε ακόμη συνεταιριστική νομοθεσία από τον Δημήτριο Γρηγοριάδη και τον Νικόλαο Μιχόπουλο. Αργότερα, το 1906, ο συνεταιρισμός Αλμυρού οργανώθηκε πιο συστηματικά από το Σωκράτη Ιασεμίδη, ο οποίος ήταν ειδικός στα συνεταιριστικά θέματα και κυριότερος οργανωτής των αγροτικών συνεταιρισμών στη χώρα μας. Ο συνεταιρισμός Αλμυρού ξεκίνησε τη δράση του χορηγώντας δάνεια στους συνεταιίρους του και παρέχοντας αλωνιστικές εργασίες. Αξιοσημείωτη είναι και η συνεταιριστική δράση των Ναυτικών Συνεταιρισμών την περίοδο της Τουρκοκρατίας. Η Ύδρα, οι Σπέτσες και τα Ψαρά, τρία μικρά νησιά, αποτελούν λαμπρό παράδειγμα στην ιστορία των συνεταιρισμών. Ο Μιαούλης, η Μπουμπουλίνα, ο Κανάρης, ο Πιπίνος και ο Παπανικολής, είναι ονόματα των πρωτεργατών. Με 168 πλοία, εκ των οποίων τα 154 ήταν συνεταιριστικά, κατόρθωσαν οι συντροφοναύτες να ελέγξουν τη Μεσόγειο. Με την καταφυγή στη συνεργασία, η ναυπήγηση ενός πλοίου έγινε από δύσκολη, πιο απλή υπόθεση. Μικροί και μεγάλοι κεφαλαιούχοι έγιναν συμπλοιοκτήτες. Όσον αφορά τη διανομή των κερδών, οι εισπράξεις από την πώληση των προϊόντων κάθε ταξιδιού εκκαθαρίζονταν ως εξής: Αφού επιστρεφόταν το κεφάλαιο που χρησιμοποιήθηκε για την αγορά του φορτίου και τα έξοδα για τις προμήθειες του πλοίου καθώς και ο

δημοτικός φόρος, το ποσό που απέμενε χωριζόταν σε μερίδια. Τα μερίδια αντιστοιχούσαν στους πλοιοκτήτες, τους δανειστές του κεφαλαίου για το εμπόρευμα και σε όσους εργάζονταν στο πλοίο. Εντύπωση προκαλεί το γεγονός ότι η διανομή γινόταν με τόση εμπιστοσύνη μεταξύ των συνεταιρισμένων, ώστε ούτε καν συντάσσονταν έγγραφα για τις οικονομικές δοσοληψίες. Η εμπιστοσύνη, η ετοιμότητα και η συνεργασία αποτελούσαν αξίες κυρίαρχες στις σχέσεις των συνεταιρισμένων (Δασκάλου, 1992).

Όσον αφορά τον αγροτικό και ορεινό χώρο της Ελλάδας, μια άλλη μορφή συνεργατισμού έλαβε χώρα από τον 18ο έως τον 20ο αιώνα, τα τσελιγκάτα. Στα Άγραφα, στην Πίνδο, στον Όλυμπο και σε άλλες ορεινές περιοχές της χώρας μας, οργανώθηκαν και ενώθηκαν οι νομάδες και δημιούργησαν τα τσελιγκάτα. Πρόκειται για ένωση 10 έως 30 ποιμνίων – κοπαδιών που σχημάτιζαν μεγάλα κοπάδια από 2 μέχρι 10 χιλιάδες αιγοπρόβατα. Καταστατικό και γραμμένοι κανόνες δεν υπήρχαν. Επικεφαλής του Τσελιγκάτου ήταν ο «Τσέλιγκας», συνήθως ένας από τους μεγαλύτερους κτηνοτρόφους σε αριθμό αιγοπροβάτων. Ηγείται των «σμιχτών» (συμμετέχοντες) και επιμελείται όλες τις οικονομικές και εξωτερικές σχέσεις του τσελιγκάτου. Για τις αποφάσεις και τις ενέργειες του ο τσέλιγκας ενημερώνει τους σμίχτες στην υποτυπώδη γενική συνέλευση που γίνεται κάθε εξάμηνο. Η διανομή των κερδών ακολουθεί τους προσυμφωνημένους κανόνες. Οι λοιπές επιβαρύνσεις επιμερίζονται ανάλογα με το συνολικό αριθμό των ζώων. Το ποσό των εισπράξεων κατανέμεται ανάλογα με τον αριθμό και το είδος των ζώων με τα οποία συμμετέχει ο καθένας. Οι ηθικές αξίες των νομάδων, η απαλλαγή από τον μεταξύ τους ανταγωνισμό και η δημιουργία ισχυρών κοινωνικών δεσμών μεταξύ τους ήταν τα στοιχεία εκείνα που συντέλεσαν στην ανάπτυξη των τσελιγκάτων. Δυστυχώς, η εγκατάσταση στα αστικά κέντρα, η αποκατάσταση των Θεσσαλών ακτημόνων, το ενδιαφέρον των ανθρώπων για μόρφωση και η αποκατάσταση των προσφύγων ήταν αρκετά για την αποδυνάμωση των τσελιγκάτων (Αβδελίδης, 1987).

Στις ακτές της Μαύρης Θάλασσας ξεκίνησε τον 18ο αιώνα, στη Σωζόπολη της Ανατολικής Ρωμυλίας, η οργανωμένη κατά συνεταιριστικό τρόπο Κοινή Αλιεία στη Μαύρη Θάλασσα. Ένα μεγάλο μέρος των κατοίκων της Σωζόπολης έβρισκε απασχόληση στην αλιεία. Οι ιδιοκτήτες των ανοιχτών ιχθυοτροφείων (πόχες), των ψαροκάικων και των διχτύων συνεταιρίζονταν με τους ψαράδες (ποχαροί) και μοιράζονταν σε συμφωνημένα μερίδια ανάλογα με την αξία των ψαριών. Στη γενική

συνέλευση που γινόταν πριν την έναρξη της αλιευτικής περιόδου, διατυπώνονταν οι όροι της συνεργασίας και η πολιτική που θα ακολουθούσαν. Εκεί ορίζονταν ο ταμείας, ο γραμματέας, καθώς και ο επικεφαλής της ομάδας ο λεγόμενος «βατάμος». Σχηματίζονταν ομάδες των 8-10 ατόμων ή 15-20 ατόμων για βάρκες που θα αναλάμβαναν το ψάρεμα. Οργανωμένη σε βάρδιες οι ψαράδες έκαναν διανομή του έργου στην παραλία και χρονικά και κατά είδος, γιατί κάθε εργασία χρειαζόταν εξειδίκευση. Με τον ίδιο τρόπο γίνονταν οι ρυθμίσεις για την αλιεία στην ανοικτή θάλασσα. Το ψάρεμα γινόταν με τη συνεργασία δύο σκαφών, τα οποία ονόμαζαν «αλαμάνες». Η διανομή των κερδών γινόταν στα δύο, αφού προηγουμένως είχε δοθεί ένα ποσό για κοινωφελή έργα της κοινότητας και διάφορες άλλες κοινωνικές υπηρεσίες. Πολύ παλιά είναι και η συνεργασία των σφουγγαράδων των Δωδεκανήσων που επιβιώνει ως και στις μέρες μας. Η συνεργασία των ιδιοκτητών των σκαφών και των βουτηχτών έχουν καταστήσει και τη σπογγαλιεία ένα τομέα συνεταιριστικής δράσης με παλιές ρίζες (Καμενίδης, 2005).

Παρατηρεί κανείς πως και στις τέσσερις μορφές συνεταιριστικών οργανώσεων που έγιναν στην Ελλάδα, κύριο στοιχείο και κοινό χαρακτηριστικό είναι η προσφορά μέρους των κερδών για την ανάπτυξη του τόπου. Οι επιτυχίες των συνεταιρισμών σύγχρονης μορφής στην Ευρώπη άρχισαν να φτάνουν και στην Ελλάδα. Η πρώτη ελληνική προσπάθεια απομίμησης του συνεταιρισμού του Ροτσντέιλ ήταν ο καταναλωτικός συνεταιρισμός «Εταιρεία Εργατικού Λαού, η Αυτοβοήθεια», που ιδρύθηκε στην Αθήνα το 1870. Την ίδια χρονιά ιδρύθηκε και ο συνεταιρισμός «Ένωσις των τιμίων τεχνιτών, δευτέρα εν Αθήναις Εταιρία του Λαού». Μέσα στα επόμενα 20 χρόνια ιδρύθηκαν πολλοί ακόμα συνεταιρισμοί όπως η «Εξαγορά Γαιών στα Δολιανά Ιωαννίνων» (1882), η «Εργατική Εταιρία των Τυπογράφων» το 1882, η «Συνεταιριστική Αλληλασφάλεια Ναυτικών Πλωμαρίου» το 1882, ο «Γεωργικός Προμηθευτικός Σύλλογος Βυτίνης» το 1893, το «Σωματείο ο Εργάτης» το 1897 και η «Ελληνική Στρατιωτική Ένωσις» το 1890. Η ίδρυση του συνεταιρισμού «Μετοχικό Γεωργικό Ταμείο Αλληλοβοήθειας» στον Αλμυρό του Βόλου ήταν σταθμός για τη δημιουργία μιας σειράς γεωργικών συνεταιρισμών και την μετέπειτα εξέλιξη και ίδρυση συνεταιρισμών μεταξύ 1909 και 1914. Άλλοι σημαντικοί σταθμοί είναι η «Μετοχική Εταιρία Οίνων και Οινοπνευμάτων» το 1909, το «Μετοχικό Ταμείο Αλληλοβοήθειας Παραχελωίτιδος» το 1911 και ο «Συνεργατικός Γεωργικός Σύνδεσμος Μεσογείων το 1912». Το 1913 και 1914 ιδρύθηκαν άλλοι 21 γεωργικοί

συνεταιρισμοί. (Κλήμης, 1988). Εκείνη τη χρονιά ψηφίστηκε και ο πρώτος νόμος για τους συνεταιρισμούς (νόμος 602/1915). Ο Σωκράτης Ιασεμίδης και ο Αλέξανδρος Μυλωνάς ήταν δυο πολύ σημαντικές προσωπικότητες που συνέβαλαν στην επεξεργασία του νόμου.

1.7.2 ΑΝΑΓΚΑΙΟΤΗΤΑ ΣΥΓΚΡΟΤΗΣΗΣ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΤΙΚΩΝ ΟΡΓΑΝΩΣΕΩΝ

Το 1917 ιδρύθηκε στην Ελλάδα η πρώτη Ένωση Γεωργικών Συνεταιρισμών και συγκεκριμένα στην Καλαμάτα. Μέχρι το 1923 είχαν ιδρυθεί συνολικά 22 ενώσεις με 471 μέλη – συνεταιρισμούς, ενώ μέχρι το 1927 ο αριθμός αυξήθηκε και έφτασε τις 44 Ενώσεις Γεωργικών Συνεταιρισμών. Το 1919 άρχισαν οι προσπάθειες διασύνδεσης των ενώσεων. Εν τω μεταξύ άμεση συνέπεια της Μικρασιατικής καταστροφής ήταν η αγροτική μεταρρύθμιση που πραγματοποιήθηκε κατά την περίοδο 1923-1932 αναδεικνύοντας την αναγκαιότητα των συνεταιρισμών. Η πίεση των πραγμάτων για αποτελεσματική και γρήγορη αγροτική μεταρρύθμιση οδήγησε στην υιοθέτηση αρχικά των αναγκαστικών συνεταιρισμών αποκατάστασης ακτημόνων καλλιεργητών (ΑΣΑΑΚ) και στη συνέχεια των αναγκαστικών συνεταιρισμών διαχείρισης συνιδιοκτησίας. Σημαντικό σταθμό για την μετέπειτα εξέλιξη των συνεταιρισμών αποτέλεσε η ίδρυση της Αγροτικής Τράπεζας της Ελλάδος το 1929 με σκοπό την τόνωση του συνεργατικού πνεύματος, την διαπαιδαγώγηση του αγροτικού πληθυσμού και ο έλεγχος των γεωργικών συνεταιρισμών. Παράλληλα, βήμα οπισθοδρόμησης για τους συνεταιρισμούς αποτέλεσε η ψήφιση του νόμου 5289/1931, ο οποίος επικρίθηκε εντονότατα στα εξής σημεία:

- Απαγόρευση προμήθειας ειδών, αν δε προηγηθεί εντολή από κάθε μέλος και μέχρι το ποσό που δηλώθηκε.
- Απαγόρευση να έχουν οι συνεταιρισμοί πρώτου βαθμού περιφέρεια μεγαλύτερη από ένα δήμο.
- Υποχρέωση των συνεταιρισμών να διαθέτουν 10% των κερδών στο τακτικό αποθεματικό και τα υπόλοιπα σε έκτακτο αποθεματικό έως ότου το έκτακτο αποθεματικό εξισωθεί με το ποσό των συνεταιριστικών μεριδίων.
- Υποχρέωση των συνεταιρισμών να καταθέτουν τα αποθεματικά κεφάλαια στην αγροτική τράπεζα ή σε κρατικά χρεόγραφα.
- Υποχρέωση των μελών να παραμείνουν στο συνεταιρισμό επί είκοσι έτη.

- Καθορισμός από το νόμο των προσόντων, των διευθυντών των συνεταιρισμών.
- Καθιέρωση των εποπτών ως κυβερνητικών επιτρόπων, οι οποίοι θα μετέχουν με γνώμη στις συνεδριάσεις.
- Καταλογισμός στον πρόεδρο και στο ταμεία του συνεταιρισμού κάθε ποσού που υπερβαίνει τον εγκριθέντα προϋπολογισμό δαπανών.

Συνεπώς, η ανάγκη συγκρότησης από τους συνεταιρισμούς μιας κεντρικής συνεταιριστικής οργάνωσης έγινε πιο αισθητή μετά το νόμο 5289/1931. Το 1936 επανιδρύθηκε η Πανελλήνια Συνομοσπονδία Ενώσεων Γεωργικών Συνεταιρισμών (ΠΑ.Σ.Ε.Γ.Ε.Σ.), αφού στην περίοδο της βραχύβιας ύπαρξης της από το 1922 δεν ευοδώθηκε καμία προσπάθεια. Πρώτος της διευθυντής ήταν ο Θ. Τζωρτζάκης, ο οποίος το 1938 παραιτήθηκε. Τότε καταργήθηκε η ΠΑ.Σ.Ε.Γ.Ε.Σ. και στη θέση της ιδρύθηκε η Εθνική Συνομοσπονδία Γεωργικών Συνεταιρισμών Ελλάδος (ΕΣΣΕ). Η νέα συνομοσπονδία αποτελούσε την ανώτατη διοικητική αρχή των γεωργικών συνεταιρισμών, εξουσιοδοτημένη από το κράτος να εφαρμόζει την γεωργική πολιτική. Ήταν επίσης επιφορτισμένη με το να εκδίδει γενικούς κανόνες υποχρεωτικής εφαρμογής απ' όλες τις γεωργικές συνεταιριστικές οργανώσεις, να εγκρίνει τα καταστατικά τους, να διορίζει επιτρόπους, να επιβάλλει κυρώσεις στις συνεταιριστικές οργανώσεις που δεν συμμορφώνονται, και να απολύει τα διοικητικά συμβούλια των οργανώσεων διατάζοντας νέες εκλογές. Αξίζει να σημειωθεί ότι κατά την περίοδο της κατοχής καταργήθηκε το υφυπουργείο συνεταιρισμών και το ανώτατο συμβούλιο γεωργικών συνεταιρισμών ενώ η ΕΣΣΕ πήρε πάλι την αρχική της επωνυμία «Πανελληνιά Συνομοσπονδία Γεωργικών Συνεταιρισμών». Η περίοδος 1945-1949 που ακολουθεί αποτελεί περίοδο αγώνα επαναφοράς των συνεταιρισμών σε ομαλή πορεία (Π Α ΣΕ.Γ.Ε.Σ., 1999).

Αμέσως μετά τον πόλεμο υπήρχαν στην Ελλάδα 6.522 συνεταιρισμοί με 750.000 μέλη και 100 Ενώσεις Συνεταιρισμών. Οι συνεταιριστικές οργανώσεις μπόρεσαν αποφασιστικά στη μεταποίηση και εμπορία των αγροτικών προϊόντων. Μεταξύ αυτών οι σημαντικότερες είναι οι εξής (Καμενίδης, 2005):

- Η Κεντρική Υπηρεσία Διαχείρισεως Εγχώριων Προϊόντων (ΚΥΔΕΠ), η οποία ιδρύθηκε το 1940 και ασχολούνταν με τη διακίνηση εγχώριων

αγροτικών προϊόντων. Μετά τη διάλυση της προέκυψαν οι κεντρικές συνεταιριστικές ενώσεις, η Σιτική και η Βαμβακουργική.

- Η Κοινοπραξία Συνεταιριστικών Οργανώσεων Σουλτανίνας (ΚΣΟΣ), η οποία ανέλαβε τη διάθεση της σουλτανίνας.
- Η Συνεταιριστική Ένωση Καπνοπαραγωγών Ελλάδας (ΣΕΚΕ), η οποία ιδρύθηκε το 1947 με σκοπό την προστασία των συμφερόντων των μελών και τη στήριξη στις δικές τους δυνάμεις.
- Η Ελαιουργική, η οποία ιδρύθηκε το 1949 και ασχολείται με την εμπορία του ελαιολάδου, καθώς και τη μεταποίηση της ελιάς.
- Η Κεντρική Ένωση Οινοποιητικών Συνεταιριστικών Οργανώσεων Ελλάδας (ΚΕΟΣΟΕ), η οποία ιδρύθηκε το 1949.
- Η Συκική, η οποία ιδρύθηκε το 1953.
- Η Κτηνοτροφική, η οποία ιδρύθηκε το 1962.
- Η Συνεταιριστική Κοινοπραξία Οπωροκηπευτικών Προϊόντων, η οποία ιδρύθηκε το 1963.
- Η Συνεταιριστική Τεχνική Εμπορική Εταιρεία (ΣΠΕΚΑ), η οποία ιδρύθηκε το 1957 με σκοπό την εισαγωγή και εμπορία μηχανημάτων.
- Η Ελληνική Βιομηχανία Ζωοτροφών (ΕΛΒΙΖ), η οποία ιδρύθηκε το 1963 και προβαίνει στην παρασκευή μειγμάτων ζωοτροφών.
- Οι Αγροτικές Συνεταιριστικές Εκδόσεις (ΑΣΕ), η οποία ιδρύθηκε το 1958 για τις εκτυπωτικές εργασίες των συνεταιριστικών οργανώσεων καθώς και για τη φροντίδα της συνεταιριστικής διαπαιδαγώγησης.
- Η Συνεταιριστική Εταιρεία Βιομηχανικής Ανάπτυξης Θράκης (ΣΕΒΑΘ), αποτέλεσε σύνθετη μονάδα επεξεργασίας κηπευτικών.
- Η Συνεταιριστική Εταιρεία Διεθνών Μεταφορών (ΣΥΝΕΔΙΜ), η οποία ιδρύθηκε το 1980 για το συντονισμό των μεταφορών και τη μείωση του κόστους.
- Η Συνεταιριστική Διαφημιστική (ΣΥΝΕΔΙΑ), η οποία ιδρύθηκε το 1981 προκειμένου να προβάλλει αποτελεσματικά τα συνεταιριστικά προϊόντα.
- Η Συνεταιριστική Εταιρεία Καπνού (ΣΕΚΑΠ), η οποία ιδρύθηκε το 1985 με την πρωτοβουλία της ΣΕΚΕ και ασχολείται με τη παραγωγή τσιγάρων.
- Η Συνεταιριστική Εταιρεία Λιπασμάτων (ΣΥΝΕΛ), η οποία ιδρύθηκε το 1981 αποσκοπώντας στον πλήρη και με χαμηλές τιμές εφοδιασμό της ελληνικής γεωργίας με λιπάσματα.

- Η «ΔΩΔΩΝΗ», αγροτική βιομηχανία προϊόντων γάλακτος με έδρα τα Ιωάννινα.
- Η ΣΥΝεταιριστική ΒΙΟμηχανία Σιτηρών (ΣΥΝ.ΒΙΟ.ΣΙ), η οποία ασχολείται με τη παραγωγή ψωμιού.
- Η ΚΑΙΡ, οινοποιητική βιομηχανία της Ρόδου, η οποία παράγει εξαιρετης ποιότητας σαμπάνια.

1.8 Η ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΩΝ ΑΣΤΙΚΩΝ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΩΝ

Η ιστορική εξέλιξη των αστικών συνεταιρισμών είναι επίσης συνδεδεμένη με τη γενικότερη εξέλιξη της χώρας. Όπως συνέβη και με τους αγροτικούς συνεταιρισμούς, που προαναφέρθηκαν, η αστικοί συνεταιρισμοί είχαν αρχίσει να ιδρύονται πριν από τη ψήφιση του νόμου 602/1915 «Περί Συνεταιρισμών». Στον ίδιο νόμο αναφέρεται η ύπαρξη αστικών συνεταιρισμών όπως η «Ελληνική Στρατιωτική Ένωσης» (Καταναλωτικός Συνεταιρισμός) που ιδρύθηκε το 1890, το «Σωματείων Τεχνοεργατών Λαμίας» (Πιστωτικός Συνεταιρισμός), το οποίο ιδρύθηκε το 1900, η «Συνεργατική Ένωσης Εμποροραπτών Αθηνών» και ο «Σύνδεσμος Τεχνιτών Αρβυλοποιών Αθηνών». Το 1913 ιδρύθηκε η «Συνεργατική Εκδοτική Εταιρία». Πριν από το 1915 είχε αποφασιστεί η ίδρυση «Συνεργατικής Ενώσεως Καταναλώσεως» καθώς και η «Συνεργατική Ένωσιν Καταναλώσεως Εργατών Λαυρίου». Με τη δημοσίευση του νόμου 602/1915 δημιουργήθηκαν νέοι συνεταιρισμοί:

- Συνεργατική Εταιρία Τεχνιτών ειδών εξαρτύσεως και υποδήσεως
- Συνεργατική Ένωσιν Υποδηματαρβυλεργατών
- Συνεργατικό Υφαντήριο Σαλαμίνας
- Συνεργατική Ένωσιν Τσαρουχοποιών
- Συνεργατική Ένωσιν Συνδέσμων Ξυλουργών και Οικοδόμων Λαμίας
- Συνεργατική Ένωσιν Εργατών Λιμένος Πειραιώς
- Συνεργατική Ένωσιν Εργατών Ραπτών
- Συνεργατική Ένωσιν Πεδιλοποιών

Η ίδρυση συνεταιρισμών γνώρισε τεράστια άνθιση τα επόμενα χρόνια. Ήδη το 1924 υπήρχαν 854 συνεταιρισμοί εκ των οποίων οι 243 ήταν οικοδομικοί. Αν θέλαμε να δώσουμε συγκροτημένες πληροφορίες για τη κατάσταση που επικρατούσε στο

τέλος του 1961 στους αστικούς συνεταιρισμούς θα παρακολουθούσαμε τα ακόλουθα στοιχεία (Κλήμης, 1985).

- Στους προμηθευτικούς συνεταιρισμούς περιλαμβάνονται όλοι οι καταναλωτικοί και προμηθευτικοί συνεταιρισμοί. Αξιόλογα παραδείγματα είναι οι συνεταιρισμοί των υπαλλήλων των τραπεζών Ελλάδος και αγροτικής και των υπαλλήλων του ΙΚΑ.
- Στους εμπορικούς συνεταιρισμούς περιλαμβάνονται οι συνεταιρισμοί εφοδιασμού εμπόρων και επαγγελματιών.
- Μεταξύ των μεταφορικών συνεταιρισμών αναφέρονται ως αξιόλογοι οι συνεταιρισμοί λεωφορειούχων ΚΤΕΛ και τουριστικών λεωφορείων.
- Οι οικοδομικοί συνεταιρισμοί επιδίδονται στην αγορά εκτάσεων προς διανομή στα μέλη τους.
- Οι συνεργατικές είναι συνεταιρισμοί παραγωγής προϊόντων ή παροχής υπηρεσιών από ειδικευμένους τεχνίτες.
- Η ένωση καταναλωτικών συνεταιρισμών δημοσίων υπαλλήλων και η ένωση βιοτεχνικών συνεταιρισμών αποτελούν δύο από τις πιο αξιόλογες ενώσεις συνεταιρισμών.
- Τέλος στους ασφαλιστικούς συνεταιρισμούς περιλαμβάνονται όσοι συσπειρώνουν εργαζομένους σε μη σταθερό εργοδότη, καθώς και συνεταιρισμοί ασφάλισης πλοίων μικρής χωρητικότητας.

Σημαντική εξέλιξη μετά το 1961 είναι η ανάπτυξη ανοικτών καταναλωτικών συνεταιρισμών με την ίδρυση του καταναλωτή KONSUM Θεσσαλονίκης, ο οποίος δεν επιβίωσε πέρα του 2002.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2: ΟΙ ΑΓΡΟΤΙΚΟΙ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΟΙ

2.1 ΔΟΜΗ ΤΩΝ ΑΓΡΟΤΙΚΩΝ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΩΝ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Με τον όρο δομή ή διάρθρωση συνεταιρισμών εννοούμε τον τρόπο με τον οποίο είναι οργανωμένοι σε όλο το φάσμα εργασιών τους. Μέχρι το 2011, η δομή τους περιελάμβανε τόσο την ένωση των φυσικών προσώπων σε πρωτοβάθμιους συνεταιρισμούς όσο και την ένωση των πρωτοβάθμιων, δευτεροβάθμιων και τριτοβάθμιων συνεταιρισμών προς την αμέσως ανώτερη συνεταιριστική βαθμίδα. Τα φυσικά πρόσωπα που ήταν μέλη των συνεταιρισμών βρίσκονται στη βάση της πυραμίδας και αποτελούσαν τους πρωτοβάθμιους αγροτικούς συνεταιρισμούς (Α.Σ.). Στατιστικά ο συνολικός αριθμός τους το 2003 ήταν 6.488 και ο μέσος όρος μελών κατά συνεταιρισμό ήταν για το σύνολο της χώρας 112 άτομα. Στην επόμενη βαθμίδα της συνεταιριστικής οργάνωσης βρίσκονταν οι δευτεροβάθμιοι συνεταιρισμοί, δηλαδή ενώσεις πρωτοβάθμιων συνεταιρισμών, οι Ενώσεις Αγροτικών Συνεταιρισμών (ΕΑΣ) και οι Κοινοπραξίες Αγροτικών Συνεταιριστικών Οργανώσεων (ΚΑΣΟ). Στη συνέχεια ήταν οι τριτοβάθμιοι συνεταιρισμοί, γνωστοί και ως ομοσπονδίες, που ήταν ενώσεις δευτεροβάθμιων συνεταιρισμών, όπως οι Κεντρικές Συνεταιριστικές Ενώσεις (ΚΕ.Σ.Ε.). Στην κορυφή της πυραμίδας βρίσκοταν η κορυφαία συνεταιριστική οργάνωση, γνωστή ως συνομοσπονδία συνεταιρισμών, που ήταν ένωση τριτοβάθμιων συνεταιριστικών οργανώσεων, η ΠΑΣΕΓΕΣ (Καμενίδης, 2005).

2.1.1 ΠΡΩΤΟΒΑΘΜΙΕΣ ΑΓΡΟΤΙΚΕΣ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΤΙΚΕΣ ΟΡΓΑΝΩΣΕΙΣ

Οι αγροτικοί συνεταιρισμοί αποτελούσαν την πρώτη βαθμίδα της αγροτικής συνεταιριστικής οργάνωσης. Μέλη τους ήταν φυσικά πρόσωπα, οι ίδιοι γεωργοί και νομικά πρόσωπα που ασκούσαν γεωργική δραστηριότητα και είχαν δυνατότητα συμμετοχής βάση του καταστατικού. Ο αριθμός των μελών σε ένα πρωτοβάθμιο συνεταιρισμό διέφερε ανάλογα με το πληθυσμό της περιφέρειάς του, την ομοιογένεια

και τη συνεργασία των κατοίκων. Διακρίνονταν ως εξής ανάλογα με τη φύση της κύριας δραστηριότητάς τους (Καμενίδης, 2005):

- Προμηθευτικοί συνεταιρισμοί, με αποκλειστικό έργο την προμήθεια γεωργικών εφοδίων στους αγρότες – μέλη τους.
- Μεταποιητικοί συνεταιρισμοί όταν μεταποιούν τα πρωτογενή αγροτικά προϊόντα των μελών τους.
- Παραγωγικοί συνεταιρισμοί, όταν οι παραγωγοί τους επιδίδονται στην από κοινού παραγωγή αγροτικών προϊόντων.
- Πιστωτικοί συνεταιρισμοί, εφόσον αναλαμβάνουν το έργο της παροχής δανείων στα μέλη τους.
- Εμπορικοί συνεταιρισμοί εφόσον αναλαμβάνουν τη διάθεση των αγροτικών προϊόντων των παραγωγών τους.
- Συνεταιρισμοί πολλαπλού σκοπού όταν ασχολούνται ταυτόχρονα με περισσότερες από μία δραστηριότητες.

2.1.2 ΔΕΥΤΕΡΟΒΑΘΜΙΕΣ ΑΓΡΟΤΙΚΕΣ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΤΙΚΕΣ ΟΡΓΑΝΩΣΕΙΣ

Η μικρή δραστηριότητα των πρωτοβάθμιων συνεταιρισμών είχε ως άμεση συνέπεια τη δημιουργία συνεταιριστικών οργανώσεων δευτέρου βαθμού με μεγαλύτερη οικονομική επιφάνεια και γεωγραφική βάση. Τα μέλη των ενώσεων ήταν αποκλειστικά πρωτοβάθμιοι αγροτικοί συνεταιρισμοί. Είχαν το μέγεθος και την ικανότητα να επηρεάσουν τις αγορές των γεωργικών προϊόντων και να προσφέρουν έτσι πολύτιμες υπηρεσίες στους πρωτοβάθμιους συνεταιρισμούς, στους τομείς της μεταποίησης και της εμπορίας των γεωργικών προϊόντων. Οι Ενώσεις εξυπηρετούσαν τις Κεντρικές Συνεταιριστικές Οργανώσεις όταν αναλάμβαναν ρόλους εφαρμογής μέτρων πολιτικής του κράτους. Είχαν τέλος τη δυνατότητα να συγκροτούν ή να μετέχουν σε Κοινοπραξίες τόσο περιφερειακής όσο και εθνικής κλίμακας (Καμενίδης, 2005).

2.1.3 ΤΡΙΤΟΒΑΘΜΙΕΣ ΑΓΡΟΤΙΚΕΣ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΤΙΚΕΣ ΟΡΓΑΝΩΣΕΙΣ

Οι Κεντρικές Συνεταιριστικές Οργανώσεις (ΚΕ.Σ.Ε) ήταν τριτοβάθμιες συνεταιριστικές οργανώσεις και δημιουργήθηκαν από την ανάγκη συντονισμού που επιβάλλουν γεωγραφικοί παράγοντες και απαιτήσεις της μεταποίησης και εμπορίας γεωργικών προϊόντων. Ασχολούνταν με την εμπορία ενός ή περισσότερων γεωργικών προϊόντων. Οι κύριες δραστηριότητές τους, εκτός από την μεταποίηση και την εμπορία αγροτικών προϊόντων, είναι και ο εφοδιασμός των μελών τους με αγαθά απαραίτητα για την πρωτογενή ή δευτερογενή παραγωγή τους (Καμενίδης, 2005).

2.1.4 ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΑ ΣΥΝΟΜΟΣΠΟΝΔΙΑ ΕΝΩΣΕΩΝ ΓΕΩΡΓΙΚΩΝ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΩΝ (ΠΑ.Σ.Ε.Γ.Ε.Σ.)

Βρίσκεται στην κορυφή της συνεταιριστικής πυραμίδας και αποτελείται από όλες τις ενώσεις αγροτικών συνεταιρισμών έχοντας ως περιφέρεια ολόκληρη την επικράτεια. Δεν ασκεί καμιά οικονομική δραστηριότητα αποτελεί όμως το συντονιστικό φορέα όλων των αγροτικών συνεταιριστικών οργανώσεων στην Ελλάδα. Για το λόγο αυτό αναγνωρίζεται ως ρυθμικός εκπρόσωπος των συνεταιρισμών σε εθνικό αλλά και διεθνές επίπεδο. Οι κύριες δραστηριότητές της εκτός από την εκπροσώπηση του συνεταιριστικού κινήματος της χώρας στο εσωτερικό και εξωτερικό, είναι η διαπραγμάτευση και σύναψη συλλογικών συμβάσεων εργασίας για το προσωπικό των αγροτικών συνεταιριστικών οργανώσεων κάθε βαθμίδας, η παροχή εξωσχολικής επαγγελματικής εκπαίδευσης με την ίδρυση εκπαιδευτικών κέντρων, η γνωμοδότηση στα μέλη της, καθώς και η ανάληψη της εκπόνησης μελετών χρήσιμων για την ομαλή οργάνωση και λειτουργία των αγροτικών συνεταιριστικών οργανώσεων. Τέλος, θα πρέπει να αναφερθεί ότι οι οικονομικοί της πόροι προέρχονται από τις συνδρομές των μελών και από την έμμεση εισφορά των αγροτών οι οποία περιέχεται στην εισφορά υπέρ ΕΛΓΑ στα διακινούμενα γεωργικά προϊόντα (Παπαγεωργίου, 2004).

Σύμφωνα με τον Ν. 4015/2011 έχουν καταργηθεί οι δευτεροβάθμιοι και τριτοβάθμιοι συνεταιρισμοί και όλοι έχουν αναγκαστικά μετασηματιστεί σε πρωτοβάθμιους συνεταιρισμούς ή Αγροτικές Εταιρικές Συμπράξεις. Η Πανελλήνια

Συνομοσπονδία Ενώσεων Γεωργικών Συνεταιρισμών (ΠΑΣΕΓΕΣ) αποτελεί την εθνική συντονιστική οργάνωση των Συνεταιριστικών Αγροτικών Οργανώσεων (ΣΑΟ) και δεν έχει εμπορική ιδιότητα ενώ μέλη της ΠΑΣΕΓΕΣ είναι οι Αγροτικοί Συνεταιρισμοί.

2.2 ΟΙ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΤΩΝ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΩΝ

Είναι γεγονός ότι η έλλειψη αξιόπιστων και σύγχρονων στατιστικών στοιχείων για τις δραστηριότητες των συνεταιρισμών συνιστά αδυναμία τόσο στους κρατικούς φορείς που στοχεύουν στην αναπτυξιακή πολιτική όσο και για τις ίδιες τις συνεταιριστικές οργανώσεις. Οι συνεταιρισμοί πραγματοποιούν διάφορες οικονομικές δραστηριότητες έτσι ώστε να ωφελήσουν τα μέλη τους. Το είδος και το μέγεθος των οικονομικών δραστηριοτήτων των συνεταιρισμών σχετίζονται άμεσα με το είδος και το μέγεθός τους. Παρουσιάζονται στη συνέχεια οι κυριότερες οικονομικές δραστηριότητες που επιτέλεσαν οι αγροτικές συνεταιριστικές οργανώσεις τα τελευταία χρόνια (Παπαγεωργίου, 2004):

- Προμήθεια και διανομή γεωργικών εφοδίων. Οι συνεταιρισμοί προμηθεύουν τα μέλη τους με γεωργικά εφόδια και καταναλωτικά αγαθά. Μ' αυτήν την αρμοδιότητα ήτανε επιφορτισμένο παλαιότερα το κράτος. Από το 1978 η ΚΥΔΕΠ ανέλαβε τον κύριο ρόλο στη διαχείριση ζωοτροφών και σπόρων αποτελώντας τον κύριο φορέα διάθεσης τους. Για τη διανομή των λιπασμάτων ιδρύθηκε η ΣΥΝΕΛ, που είναι κεντρικός συνεταιριστικός φορέας για τη διαχείριση και διάθεση των λιπασμάτων στη χώρα μας. Σήμερα τη διοχέτευση γεωργικών εφοδίων στους αγρότες όλης της χώρας έχουν αναλάβει 114 ενώσεις αγροτικών συνεταιρισμών.
- Αγροτική Πίστη. Ο κυριότερος πιστωτικός φορέας στο γεωργικό πεδίο στη χώρα μας είναι η Αγροτική Τράπεζα της Ελλάδος (ΑΤΕ). Την τελική αγροτική πίστη, δηλαδή τη διανομή των δανείων στους γεωργούς την αναλαμβάνουν οι αγροτικές συνεταιριστικές οργανώσεις με τη διαδικασία της αναχορήγησης των δανείων, ούτως ώστε να εξυπηρετούνται καλύτερα οι γεωργοί. Συγκεκριμένα στην άσκηση της αγροτικής πίστης οι συνεταιρισμοί δεν ανέλαβαν ουσιαστικό ρόλο μετά την ίδρυση της ΑΤΕ. Από το 1952 ξεκίνησε από την ΑΤΕ πρόγραμμα ανάθεσης στους συνεταιρισμούς της

αυτοτελούς άσκησης της αγροτικής πίστης, η οποία συνίσταται στο δανεισμό του νομικού προσώπου του συνεταιρισμού από την ΑΤΕ και στην αναχορήγηση προς τα μέλη με όρους που εφαρμόζει η ίδια.

- **Μεταποίηση αγροτικών προϊόντων.** Οι αγροτικές συνεταιριστικές οργανώσεις συνειδητοποιώντας τη μεγάλη σπουδαιότητα της μεταποίησης των αγροτικών προϊόντων για τα εισοδήματα των παραγωγών, άρχισαν από νωρίς να ασχολούνται με μεταποιητικές δραστηριότητες. Για το λόγο αυτό κατασκεύασαν σύγχρονες γεωργικές βιομηχανίες στους περισσότερους κλάδους. Κατά τη δεκαετία του 1980 τα ποσοστά των συνεταιριστικών επενδύσεων αυξήθηκαν. Παρόλα αυτά αρκετοί παράγοντες μείωσαν την ανταγωνιστικότητα αυτών των μονάδων στην αγορά. Αξίζει να σημειωθεί ότι από τις αγροτικές συνεταιριστικές οργανώσεις ξεχωρίζουν τα εργοστάσια μεταποίησης φρούτων, λαχανικών, παστεριώσεις γάλακτος, ελαιουργία, οινοποιία κ.α.
- **Εμπορία αγροτικών προϊόντων.** Οι συνεταιριστικές οργανώσεις προβαίνουν σε συγκέντρωση σημαντικών ποσοτήτων αγροτικών προϊόντων τα οποία στη συνέχεια πωλούν είτε ανεπεξέργαστα είτε μετά από τυποποίηση και συσκευασία ή ακόμη και από βιομηχανοποίηση. Οι εμπορικές δραστηριότητες γίνονται ή από συνεταιριστικές οργανώσεις κάθε βαθμού ή από συνεταιριστικές εταιρίες. Οι αγροτικοί συνεταιρισμοί σημείωσαν σημαντική πρόοδο στην εμπορία γαλακτοκομικών προϊόντων, κρασιού, ελαιολάδου, βαμβακιού, κονσερβοποιημένων φρούτων και λαχανικών, στον καπνό κλπ. καθώς η κρίση στους συνεταιρισμούς λόγω της συσσώρευσης χρεών επέφερε μείωση στα ποσοστά συμμετοχής τους στις αγορές αυτών των προϊόντων.
- **Παροχή ασφαλιστικών υπηρεσιών.** Η συνεταιριστική ασφαλιστική επιτελεί σημαντικό έργο στο τομέα της προσφοράς ασφαλιστικών υπηρεσιών στις αγροτικές συνεταιριστικές οργανώσεις και στους αγρότες.

2.3 ΩΦΕΛΕΙΕΣ ΤΩΝ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΩΝ

Οι συνεταιρισμοί προσφέρουν με τις οικονομικές δραστηριότητες που πραγματοποιούν όχι μόνο οικονομικό έργο, αλλά επίσης κοινωνικό και πολιτιστικό έργο στα μέλη τους και σε ολόκληρη την κοινωνία (Kyriakopoulos, Meulenberg & Nilsson, 2004).

2.3.1 ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΩΦΕΛΕΙΕΣ

Στις οικονομικές ωφέλειες συγκαταλέγονται η βελτίωση της ποιότητας των παραγόμενων αγροτικών προϊόντων χάρη στην έγκαιρη εκτέλεση των διάφορων καλλιεργητικών φροντίδων, η αύξηση της ποσότητας της πώλησης των αγροτικών προϊόντων, αφού βελτιώνεται η ποιότητα τους, υψηλότερες γεωργικές τιμές στα αγροτικά προϊόντα, ως συνέπεια της αύξησης της διαπραγματευτικής τους δύναμης, οι χαμηλότερες λιανικές τιμές, χαμηλότερες τιμές γεωργικών εφοδίων, η δημιουργία προστιθέμενης αξίας στα νωπά αγροτικά προϊόντα που μεταποιούν οι συνεταιριστικές αγροτικές βιομηχανίες, η διανομή επιστρεφόμενων στα μέλη από τα πλεονάσματα των συνεταιρισμών, η αύξηση του εισοδήματος των παραγωγών και των καταναλωτών, η αύξηση της απασχόλησης μελών της οικογένειας με την εύρεση εργασίας, το μέρος στα μέλη και τέλος προαγωγή του ανταγωνισμού στο πεδίο των τιμών (Μπιρλιράκης, 2007; Σιφνιώτης, 1990)).

2.3.2 ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΩΦΕΛΕΙΕΣ

Οι κυριότερες κοινωνικές ωφέλειες που παρέχουν οι συνεταιρισμοί είναι η ολική και όχι εκλεκτική αγορά των προϊόντων από όλους ανεξαιρέτως τους παραγωγούς-μέλη τους, οι δίκαιες τιμές των αγροτικών προϊόντων, η ίση μεταχείριση των μελών σε κάθε λειτουργία των συνεταιρισμών, η παραγωγή και προσφορά αγνών και ανόθευτων προϊόντων προασπίζοντας την υγεία των καταναλωτών, η αποφυγή απόκρυψης προϊόντων σε περιόδους κρίσεων ή ελλείψεων, η δικαιότερη κατανομή του εθνικού εισοδήματος ανάμεσα στους πολίτες μιας χώρας, η οικονομική ενίσχυση αρρώστων και δωρεάν χορήγηση τροφίμων σε άπορους και τέλος η συνεχής προσφορά και εγγυημένη ποιότητα προϊόντων (Πιορουλος, 2014).

2.3.3 ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟ ΕΡΓΟ

Οι πολιτιστικές ωφέλειες που προσφέρουν οι συνεταιρισμοί έγκεινται στο τομέα τις εκπαίδευσης χάρη στην οικονομική ενίσχυση αγοράς εποπτικών μέσων διδασκαλίας καθώς και στην χορήγηση υποτροφιών σε παιδιά συνεταιρισμένων αγροτών, στο τομέα του περιβάλλοντος με τη διατήρηση της καθαριότητας (Καμενίδης, 2005).

2.4 ΑΔΥΝΑΜΙΕΣ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΩΝ

Παράλληλα, εκτός από τις ωφέλειες που παρέχουν οι συνεταιρισμοί στα μέλη τους και σε ολόκληρη την κοινωνία εντοπίζονται ορισμένες αδυναμίες και προβλήματα που εμποδίζουν τη σημαντική ανάπτυξη των συνεταιρισμών και την προσφορά μεγαλύτερου ωφέλιμου έργου. Μερικές από αυτές είναι επιγραμματικά (Καμενίδης, 2005.):

- Η έλλειψη υψηλής στάθμης υπαλληλικών στελεχών
- Η υπεραριθμία των υπαλλήλων
- Το χαμηλό γνωστικό επίπεδο οικονομικών των αιρετών
- Ο κομματισμός των διοικήσεων των συνεταιρισμών
- Η υπαλληλική συμπεριφορά των αιρετών
- Η καθυστέρηση στη λήψη αποφάσεων
- Η υπεραριθμία μικροπαραγωγών
- Η καθολικότητα λειτουργίας των συνεταιρισμών
- Η αναγκαιότητα τηρήσεως επακριβών στοιχείων
- Η ανεπαρκής εφαρμογή των νόμων

2.5 ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΟΙ ΚΑΙ ΑΝΑΠΤΥΞΗ

Οι συνεταιρισμοί συμβάλλουν ιδιαίτερα και ουσιαστικά στην οικονομική ανάπτυξη μιας χώρας και κυρίως στην αγροτική, οικονομική ανάπτυξη. Οι σημαντικότεροι παράγοντες που συμβάλλουν σε αυτή είναι οι ανθρώπινοι πόροι, γιατί είναι η κινητήρια δύναμη όλων των άλλων παραγόντων. Επίσης οι φυσικοί πόροι και ιδιαίτερα το έδαφος και το νερό είναι οι βασικοί άξονες στους οποίους στηρίζεται η αγροτική παραγωγή. Το κεφάλαιο καθώς και η τεχνολογία παίζουν αποφασιστικό ρόλο στην ποσότητα και στην ποιότητα των παραγόμενων αγροτικών προϊόντων. Υπάρχουν επίσης και άλλοι αναπτυξιακοί παράγοντες που συμβάλλουν στην αγροτική ανάπτυξη όπως η εκπαίδευση και η ενημέρωση των αγροτών σχετικά με τα διαθέσιμα μέσα παραγωγής και τις κατάλληλες τεχνικές για να αναπαραχθούν περισσότερα και καλύτερα προϊόντα, καθώς και η έρευνα για την εξεύρεση νέων τεχνικών και μεθόδων παραγωγής (MacPherson, 1997).

Ταυτόχρονα, οι συνεταιρισμοί συμβάλλουν στην αύξηση του εισοδήματος των αγροτών και τη δικαιότερη κατανομή του ανάμεσα τους γιατί δημιουργούν

προστιθέμενη αξία στα αγροτικά προϊόντα, αυξάνουν την ποσότητα και τη τιμή πώλησής τους μειώνοντας το κόστος παραγωγής. Επιπλέον, επιδρούν στην αύξηση της απασχόλησης των υποαπασχολούμενων αγροτών καθώς και στην ανύψωση του κοινωνικού και πολιτιστικού τους επιπέδου, αφού τα προϊόντα τους αμείβονται βάσει της ποιότητάς τους, εμποδίζεται η εκλεκτική αγορά, το περιβάλλον προστατεύεται καλύτερα και παρέχεται διαρκής εκπαίδευση (Καμενίδης, 2005).

2.6 ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΤΙΚΗ ΝΟΜΟΘΕΣΙΑ

Παρά το γεγονός ότι η συνεταιριστική δράση στην Ελλάδα ξεκίνησε από πολύ παλιά, ωστόσο η ειδική συνεταιριστική νομοθεσία θεσμοθετήθηκε μόλις το 1915. Ήδη όμως από το 1864 γίνεται ιδιαίτερη μνεία στο ελληνικό σύνταγμα με το «δικαίωμα του συνεταιρίζεσθαι», κάτι που επαναλαμβάνεται και στο σύνταγμα του 1911. Ο πρώτος συνεταιριστικός νόμος 602/1915 «Περί συνεταιρισμών» αφορά την ίδρυση, οργάνωση και λειτουργία κάθε είδους συνεταιρισμού, αγροτικού και αστικού. Οι στόχοι του αποσκοπούσαν κυρίως στον περιορισμό της εκμετάλλευσης των παραγωγών από τους μεσάζοντες και την καταπολέμηση της τοκογλυφίας. Τα χαρακτηριστικά του από την άλλη αφορούσαν τη σύσταση και το καταστατικό του συνεταιρισμού. Εντούτοις, ο νόμος κατέστη δυσλειτουργικός λόγω των αλλεπάλληλων τροποποιήσεων.

Ο δεύτερος συνεταιριστικός νόμος 921/1979 «Περί γεωργικών συνεταιρισμών» αφορά αποκλειστικά μόνο τους αγροτικούς συνεταιρισμούς. Περιείχε σημαντικές διατάξεις, οι οποίες αποδέσμευαν τους συνεταιρισμούς από προηγούμενους περιορισμούς έχοντας ως βάση τις συνεταιριστικές αρχές και εν γένει το φιλελεύθερο πνεύμα. Τα χαρακτηριστικά του απέβλεπαν στην προαγωγή της ιδιωτικής οικονομίας καθώς και την εξύψωση του κοινωνικού, επαγγελματικού και πολιτιστικού επιπέδου των γεωργών-μελών τους. Ωστόσο, η χρονική συγκυρία, η προχειρότητα ορισμένων ρυθμίσεων και η απόδοση στους γεωργικούς συνεταιρισμούς και ρόλων επαγγελματικών οργανώσεων αποτέλεσαν ένα έντονο σημείο πολιτικών τριβών.

Ο τρίτος συνεταιριστικός νόμος 1541/1985 για τις «Αγροτικές συνεταιριστικές οργανώσεις» αφορά όπως ο προηγούμενος που αντικατέστησε τους αγροτικούς συνεταιρισμούς. Εισηγάγε πλήθος μεταβολών δομικής, θεσμικής και λειτουργικής υφής. Ουσιαστικά σχεδίασε εκ νέου τη συνεταιριστική δομή θέτοντας νέους κανόνες

λειτουργίας και προσδίδοντας νέους ρόλους στις οργανώσεις των συνεταιρισμών. Όμως, ο νόμος επιδίωξε να επιβάλλει τη συνεργασία αντί να ενθαρρύνει τον εθελοντικό συντονισμό των δραστηριοτήτων τους. Τα προβλήματα που δημιουργήθηκαν με τις αναγκαστικές συγχωνεύσεις και οι αναγκαστικές τροποποιήσεις που ακολούθησαν, παραγκώνισαν τα κύρια θέματα της ανταγωνιστικής παρουσίας των αγροτικών συνεταιρισμών στην αγορά.

Ο τέταρτος συνεταιριστικός νόμος 1667/1986 για τους «Αστικούς συνεταιρισμούς» είναι ο πρώτος και μοναδικός νόμος που αναφέρεται αποκλειστικά στους αστικούς συνεταιρισμούς, σε ότι αφορά την ίδρυση, την λειτουργία και την οργάνωση. Πρόκειται για την εκούσια ένωση προσώπων με οικονομικό σκοπό αποβλέποντας στην οικονομική, κοινωνική και πολιτιστική ανάπτυξη των μελών του. Διακρίνονται σε παραγωγικούς, καταναλωτικούς, προμηθευτικούς, πιστωτικούς, μεταφορικούς και τουριστικούς.

Ο πέμπτος συνεταιριστικός νόμος 2169/1993 για τις «Αγροτικές συνεταιριστικές οργανώσεις» αφορά μόνο τους αγροτικούς συνεταιρισμούς. Απαρτίζεται από 56 άρθρα τα οποία αναφέρονται στην ίδρυση, το σκοπό, τη νομική μορφή, τις δραστηριότητες, τα μέλη, την οργάνωση και λειτουργία τους.

Ο έκτος συνεταιριστικός νόμος 2810/2000 για τις «Αγροτικές συνεταιριστικές οργανώσεις» αφορά μόνο τους αγροτικούς συνεταιρισμούς. Στο πρώτο άρθρο του αναφέρεται ο ορισμός ως εξής: «Η Αγροτική Συνεταιριστική Οργάνωση (Α.Σ.Ο.) είναι αυτόνομη ένωση προσώπων, η οποία συγκροτείται εθελοντικά και επιδιώκει, με την αμοιβαία βοήθεια των μελών της την οικονομική, κοινωνική, πολιτιστική ανάπτυξη και προαγωγή τους, μέσω μιας συνιδιόκτητης και δημοκρατικά διοικούμενης επιχείρησης» (Παπαγεωργίου, 2004).

Ο έβδομος νόμος 4015/2011 διαμόρφωσε εκ νέου το νομικό καθεστώς για τους αγροτικούς συνεταιρισμούς, τροποποιώντας προηγούμενους νόμους. Σύμφωνα με τον νέο Νόμο διατηρείται η αναφορά στο οργανωτικό και λειτουργικό κεκτημένο των αγροτικών συνεταιρισμών που προέβλεπε ο 2810/2000, οργανώνεται όμως εκ νέου η κρατική εποπτεία των αγροτικών συνεταιρισμών και επιχειρείται η διεύρυνση της αγροτικής επιχειρηματικότητας. Ο νέος νόμος προβλέπει την ύπαρξη μόνο πρωτοβάθμιων συνεταιρισμών. Οι υφιστάμενες Ενώσεις Αγροτικών Συνεταιρισμών (ΕΑΣ) οφείλουν να μετατραπούν υποχρεωτικά σε πρωτοβάθμιους αγροτικούς

συνεταιρισμούς (ΑΣ) ή σε Αγροτικές Εταιρικές Συμπράξεις (ΑΕΣ), που έχουν τη νομική μορφή των ανωνύμων εταιρειών. Η αναγκαστική αυτή μετατροπή ορίζεται να γίνει με απόφαση των οικείων γενικών τους συνελεύσεων που λαμβάνονται με απλή πλειοψηφία των παρόντων μελών. Περαιτέρω οι τριτοβάθμιες Κεντρικές Συνεταιριστικές Ενώσεις και οι Κοινοπραξίες Αγροτικών Συνεταιριστικών Οργανώσεων, οι οποίες έχουν ιδρυθεί και λειτουργούν με βάση τον ν. 2810/2000, μετατρέπονται υποχρεωτικά είτε σε κλαδικούς πρωτοβάθμιους Αγροτικούς Συνεταιρισμούς, και μάλιστα μόνον ένας κλαδικός αγροτικός συνεταιρισμός μπορεί να λειτουργεί σε εθνικό επίπεδο για τους παραγωγούς του αντίστοιχου ομοειδούς προϊόντος, είτε σε Αγροτικές Εταιρικές Συμπράξεις. Διαφορετικά δεν αναγνωρίζονται και δεν καταχωρούνται στο Εθνικό Μητρώο Συλλογικών Αγροτικών Οργανώσεων που δημιουργήθηκε. Τέλος, οι Συνεταιριστικές Εταιρείες μετατρέπονται σε Αγροτικές Εταιρικές Συμπράξεις και καταχωρούνται και αυτές στο Μητρώο, εφ' όσον στη μετοχική τους σύνθεση μετέχουν κατά πλειοψηφία αγροτικοί συνεταιρισμοί. Η Αγροτική Εταιρική Σύμπραξη περιβάλλεται υποχρεωτικά τη νομική μορφή της κεφαλαιουχικής εταιρείας, δηλ. της Ανώνυμης Εταιρείας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3: ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΗΣ Π.Ε. ΠΙΕΡΙΑΣ

Ο θεσμός του αγροτικού συνεταιρισμού έχει τις ρίζες του στα αρχαία ακόμη χρόνια όταν οι άνθρωποι έδιναν έμφαση στην ομαδική εργασία έτσι ώστε να εξασφαλίσουν τα αγαθά που χρειάζονταν για να ζήσουν. Με την πάροδο των χρόνων, οι άνθρωποι έδωσαν μεγαλύτερη βαρύτητα σε αξίες και ιδανικά όπως η εμπιστοσύνη, η αμοιβαιότητα και η ισότιμη επικοινωνία. Η εξέλιξη των συνεταιρισμών αποτέλεσε κομβικό εργαλείο για την ταύτιση των παραγωγών με ένα κοινό εγχείρημα και ενιαίους σκοπούς και αποτέλεσε παράγοντα για την ενθάρρυνση της αποδοτικότητας και της λειτουργικότητας συλλογικών συνεταιριστικών σχημάτων.

Σε όλο τον κόσμο η εξέλιξη των συνεταιρισμών σημείωσε σταδιακά, σημαντικά βήματα. Η Ελλάδα ως, κατά κύριο λόγο, αγροτική χώρα, καθώς στηρίζεται παλαιόθεν στον πρωτογενή τομέα παραγωγής πέρασε από πολλά εξελικτικά στάδια, με πολλές θυσίες και ιδεολογικές ζυμώσεις μέχρι να φτάσει στα χρόνια της σύγχρονης εποχής όπου δίνεται καλύτερα η δυνατότητα της άσκησης των ανθρώπινων δικαιωμάτων στα πλαίσια της συνεταιριστικής κίνησης. Σήμερα, σε κάθε γεωγραφικό μήκος και πλάτος της χώρας, σε κάθε νομό και περιφέρεια αυτής, παρατηρούνται συνεταιριστικές δράσεις που στόχο έχουν να εμπλουτίσουν την συνεταιριστική ζωή και μέσα από εμπειρίες, πιστεύω, πείρα, ομαδική εργασία και ένα μελετημένο, λεπτομερειακό συνεταιριστικό πρόγραμμα να επιφέρουν αποτελέσματα με γνώμονα το συλλογικό όφελος και να αναδείξουν την σημασία του συνεταιρίζεσθαι. Κάνοντας λόγο για περιφέρειες της Ελλάδας, άξια λόγου, τόσο για την γεωγραφική της τοποθεσία και τις καλλιέργειες, όσο και για την συμβολή της στο ΑΕΠ της χώρας είναι η περιφέρεια της Κεντρικής Μακεδονίας και πιο συγκεκριμένα ο Νομός Πιερίας.

3.1. ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

Ο Νομός Πιερίας καταλαμβάνει το νότιο τμήμα της Κεντρικής Μακεδονίας. Στα ανατολικά ορίζεται από τον Θερμαϊκό Κόλπο, στα δυτικά από τον Όλυμπο και τα Πιέρια όρη, ενώ στα νότια και τα βόρεια ορίζεται από τους ποταμούς Πηνειό και Αλιάκμονα αντίστοιχα. Η έκταση του νομού αντιστοιχεί σε 1516 τετραγωνικά χιλιόμετρα (αποτελεί μόλις το 1,2% της συνολικής έκτασης της Ελλάδας) και παρουσιάζει πλούσιο εδαφικό διαμελισμό. Με κύριους ορεινούς όγκους τον Όλυμπο

και τα Πιέρια, από όπου απορρέουν μικρά ποτάμια και χείμαρροι, καλύπτεται το 34% της συνολικής έκτασης του νομού. Αντιθέτως, το παραλιακό κομμάτι του νομού είναι μία εκτεταμένη και πλούσια πεδιάδα που καταλαμβάνει το 40% του εδάφους του. Σε γενικές γραμμές μπορούμε να χαρακτηρίσουμε τον νομό ως πεδινό. Το έδαφος του νομού είναι σχετικά φτωχό σε ορυκτό πλούτο με εξαίρεση τις αλυκές που βρίσκονται στο Κίτρος. Τα όρη στα όρια του νομού είναι κατάφυτα από δάση με κυριότερα δασικά δέντρα τις οξιές, τις βελανιδιές, τα πεύκα και τα έλατα. Το κλίμα είναι ηπειρωτικό με θερμά καλοκαίρια και ψυχρούς χειμώνες. Στα παράλια βέβαια του νομού οι κλιματολογικές συνθήκες είναι πιο ήπιες λόγω της επίδρασης της θάλασσας η οποία και τις μετριάξει. Η πρωτεύουσα του Νομού Πιερίας, η Κατερίνη, έχει την ομώνυμη και εύφορη πεδιάδα έκτασης 352 τετρ. χλμ. Η μεγάλη πεδιάδα της Κατερίνης βρίσκεται στο ανατολικό τμήμα, από τις πλαγιές των βουνών μέχρι τη θάλασσα (Ράπτης, 2001).

3.2 ΙΣΤΟΡΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

Η Πιερία κατοικήθηκε από την Εποχή του Χαλκού. Οφείλει το όνομά της στους αρχαίους Πιερείες, οι οποίοι κατά τη μακεδονική κατάκτηση μετανάστευσαν πέραν του Στρυμόνα, στους πρόποδες του Παγγαίου. Εκτεινόταν κατά μήκος της θάλασσας νότια της Ημαθίας και του Αλιάκμονα μέχρι του Ολύμπου και του Πηνειού που αποτελούσαν και τα όρια μεταξύ Μακεδονίας και Θεσσαλίας. Στην πρώτη χιλιετία π. Χ. η περιοχή αναφέρεται για πρώτη φορά με το όνομα Πιερία. Οι Πίερες Θράκες θεωρούνται ως οι πρώτοι κάτοικοι της Πιερίας και εισηγητές της λατρείας του Δωδεκάθεου αλλά και των Πιερίδων Μουσών. Αυτοί εκδιώχθηκαν από τους Μακεδόνες του Περδίκκα Α΄ και έτσι εγκαταστάθηκαν πέρα από το Στρυμόνα, στους πρόποδες του Παγγαίου. Στα βυζαντινά και μεσαιωνικά χρόνια η Πιερία αποτέλεσε τη μερίδα του λέοντος για πολλούς λαούς που θέλησαν να την κατακτήσουν, όπως οι Σλάβοι, οι Ούννοι, οι Νορμανδοί και οι Άβαροι. Κατά τη Φραγκοκρατία, η Πιερία ανήκε στο φραγκικό βασίλειο της Θεσσαλονίκης. Οι Ενετοί δεν κατόρθωσαν να κυριαρχήσουν, άφησαν όμως τα σημάδια τους στο νομό, όπως το Κάστρο του Πλαταμώνα. Το 1389 η Πιερία καταλήφθηκε από τους Τούρκους. Ορόσημο στην ιστορία του νομού στη διάρκεια της Τουρκοκρατίας αποτελεί το 1878, οπότε και πραγματοποιήθηκε η αποτυχημένη αλλά ηρωική εξέγερση στο Λιτόχωρο. Εκεί έγινε

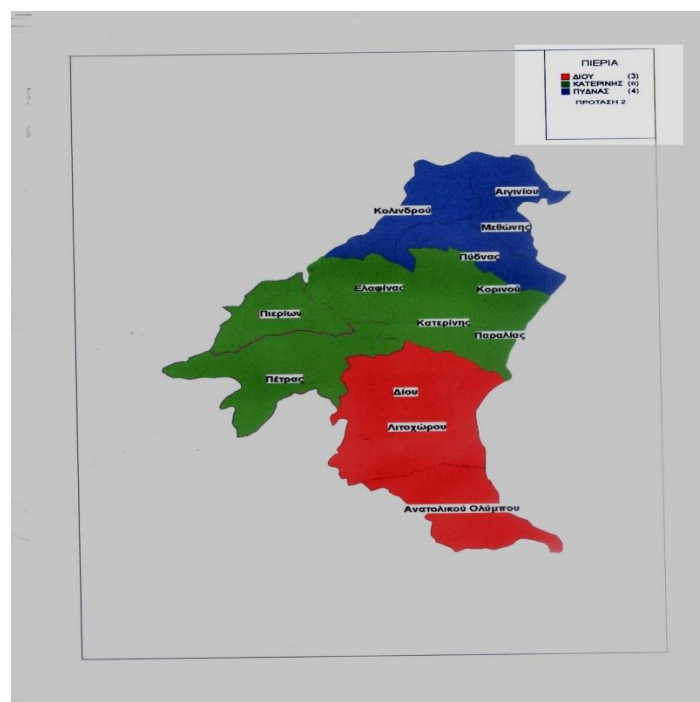
και η εκλογή της προσωρινής κυβέρνησης που κυκλοφόρησε προκήρυξη προς την Ευρώπη κηρύσσοντας την ένωση της Μακεδονίας με την υπόλοιπη Ελλάδα. Αξίζει να σημειωθεί ότι στις 16 Οκτωβρίου 1912, ο ελληνικός στρατός απελευθέρωσε την Κατερίνη (Καζταρίδης, 2001).

3.3 ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗ ΔΙΑΙΡΕΣΗ

Είναι γνωστό ότι από την ίδρυσή του το ελληνικό κράτος διαιρέθηκε διοικητικά σε νομούς, επαρχίες και περιφέρειες. Το 1997 σύμφωνα με το πρόγραμμα του Καποδίστρια ο Νομός Πιερίας περιελάμβανε 13 δήμους: (Κατερίνης, Παραλίας, Μεθώνης, Ελαφίνας, Πύδνας, Πιερίων, Πέτρας, Κολινδρού, Αιγινίου, Ανατολικού Ολύμπου, Δίου, Λιτοχώρου, Κορινού). Το 2011, όταν εφαρμόστηκε το πρόγραμμα Καλλικράτης, οι παραπάνω δήμοι συγχωνεύτηκαν στους εξής 3:

- Δήμος Κατερίνης
- Δήμος Δίου
- Δήμος Πύδνας

Εικόνα 1 Δήμοι του Νομού Πιερίας



Πηγή: <https://www.ota24.gr/dimoi-nomoy-pierias/>

3.4 ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ

Σύμφωνα με την τελευταία απογραφή του 2011 ο πληθυσμός του νομού ανέρχεται σε 129.999 εμφανώς λιγότερους από αυτούς του 2001 όπου ο πληθυσμός ήταν 131.898 και αντιστοιχεί με το 1,2% του συνολικού πληθυσμού της χώρας, όπως φαίνεται στον παρακάτω πίνακα και διάγραμμα αντίστοιχα. Την δεκαετία αυτή (2001-2011) η μείωση του πληθυσμού ήταν της τάξης του -1,43%. Το γεγονός αυτό μας οδηγεί στην πιθανή διαπίστωση ότι το φαινόμενο της αστικοποίησης είναι ο κύριος παράγοντας της μείωσης του πληθυσμού στην Πιερία.

Πίνακας 1 Ο πληθυσμός και η έκταση των δήμων στην Πιερία

	ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ		ΕΚΤΑΣΗ (ΣΤΡΕΜΜΑΤΑ)
	2011	2001	
ΔΗΜΟΣ ΚΑΤΕΡΙΝΗΣ	84.279	81.544	681.863
ΔΗΜΟΣ ΔΙΟΥ – ΟΛΥΜΠΟΥ	27.013	28.418	495.314
ΔΗΜΟΣ ΠΥΔΝΑΣ – ΚΟΛΙΝΔΡΟΥ	18.707	21.936	339.525
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΠΙΕΡΙΑΣ	129.999	131.898	1.516.702

3.5 ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ

Γενικά, η οικονομία της Πιερίας βασίζεται στον πρωτογενή τομέα παραγωγής και τον τουρισμό. Στο νομό παράγονται σημαντικά γεωργικά προϊόντα, όπως δημητριακά, κτηνοτροφικά φυτά, βαμβάκι, όσπρια, σταφύλια, κεράσια, ακτινίδια και καπνός. Ειδικότερα, τα καπνά ποικιλίας «Σαμψούς Κατερίνης» απορροφούνται από τις διεθνείς αγορές και είναι από τα καλύτερα σε ποιότητα στην Ελλάδα. Πολύ αναπτυγμένη είναι και η κτηνοτροφία. Στον Όλυμπο και τα Πιέρια γίνεται εκτροφή κοπαδιών από αιγοπρόβατα και βοοειδή. Τα πυκνά δάση της περιοχής προσφέρουν ξυλεία, πρώτες ύλες για την κατασκευή επίπλων και ξυλοκάρβουνο. Οι αλυκές Κίτρους κατέχουν την 5η θέση στην Ελλάδα σε παραγωγή. Τουριστικά αναπτυγμένες είναι πολλές περιοχές της Πιερίας, τόσο το χειμώνα όσο και το καλοκαίρι. Ενδιαφέρον επίσης παρουσιάζουν ο Εθνικός Δρυμός του Ολύμπου και ο υδροβιότοπος του Αλιάκμονα. Συγκεκριμένα, ο πρωτογενής τομέας καταλαμβάνει το 15,7%, ο δευτερογενής τομέας το 7,4% και ο τριτογενής το 76,9% της οικονομικής δραστηριότητας, όπως φαίνεται στον παρακάτω πίνακα. Είναι η δεύτερη καπνοπαραγωγός περιοχή της χώρας, με 12% της συνολικής παραγωγής και η πέμπτη

στην παραγωγή ροδάκινων. Τα τελευταία χρόνια οι επιχειρήσεις του νομού Πιερίας καταβάλλουν τεράστιες προσπάθειες να κερδίσουν το έδαφος που έχασαν τη δεκαετία του 1990, εξαιτίας της κρίσης στα Βαλκάνια, του κλεισίματος του άξονα 10¹ και των μαζικών “λουκέτων” στις βιοτεχνίες της περιοχής.

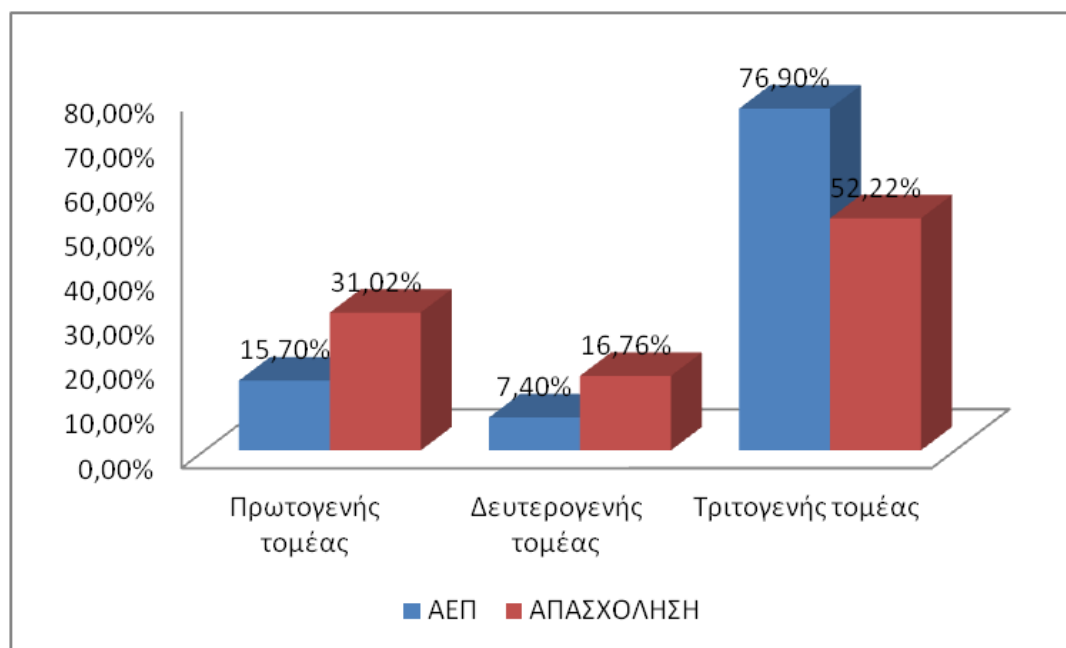
Κυριότερη ασχολία των κατοίκων είναι η γεωργία και η κτηνοτροφία, με την οποία ασχολείται μεγάλο ποσοστό του πληθυσμού. Αξιόλογη θέση, επίσης, κατέχουν οι μεταφορές, το εμπόριο και ο τουρισμός.

Πίνακας 2 Διάρθρωση ΑΕΠ/Απασχόληση κατά τομείς (%)

	ΑΕΠ	ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ
Πρωτογενής τομέας	15,70%	31,02%
Δευτερογενής τομέας	7,40%	16,76%
Τριτογενής τομέας	76,90%	52,22%
Σύνολο	100,0%	100,0%

Πηγή: ΕΣΥΕ, (2001), Ακαθάριστο εγχώριο προϊόν-Αγορά εργασίας

Εικόνα 2 Διάρθρωση ΑΕΠ/Απασχόληση κατά τομείς(%)



3.5.1. ΠΡΩΤΟΓΕΝΗΣ ΤΟΜΕΑΣ

¹ Οδικός-μεταφορικός άξονας που συνδέει τη Θεσσαλονίκη με το Σάλτσμπουργκ της Αυστρίας.

Ένας σημαντικός αριθμός των κατοίκων του Νομού Πιερίας ασχολείται με τον πρωτογενή τομέα. Σημαντικό ποσοστό καλλιεργήσιμης γης ευνοούν την παραγωγή γεωργικών προϊόντων, όπως φαίνεται στο παρακάτω γράφημα.

Εικόνα 3 Κατανομή των εκτάσεων του Νομού Πιερίας



Πηγή: ΕΣΥΕ, (2001), Αποτελέσματα Απογραφής Γεωργίας και Κτηνοτροφίας

Στην χρησιμοποιούμενη γεωργική έκταση του Νομού Πιερίας καλλιεργούνται σιτηρά, καπνός, καλαμπόκι, ρύζι, πατάτες, τομάτα, βαμβάκι, ζαχαρότευτλα, φράουλες, καρπούζια, πεπόνια, αμπέλια και ελιές. Ευδοκιμούν ακόμη πολλές δενδρώδεις καλλιέργειες όπως ακτινίδια, ροδακινιές, αχλαδιές, μηλιές, βερικοκιές, κερασιές, δαμασκηνιές, καθώς επίσης καστανιές, φουντουκιές, καρυδιές και αμυγδαλιές². Οι βοσκότοποι καλύπτουν το 17,5 % της συνολικής έκτασης του Νομού. Τα εκτρεφόμενα ζώα είναι αιγοπρόβατα, χοίροι, βοοειδή, κουνέλια, όρνιθες και άλλα είδη πουλερικών. Υπάρχουν επίσης ορισμένες σημαντικές μονάδες που εκτρέφουν αγριογούρουνα και στρουθοκαμήλους. Με την αλιεία ασχολείται, στο νομό, πληθυσμός 400 περίπου ατόμων. Στην περιοχή έχουν αναπτυχθεί δυναμικά οι υδατοκαλλιέργειες. Έχουν εγκατασταθεί δεκάδες μονάδες μυδοκαλλιέργειας σε έκταση πάνω από 600 στρέμματα. Η παραγωγή τους καλύπτει το 60% της ελληνικής παραγωγής, ενώ μεγάλο μέρος εξάγεται.

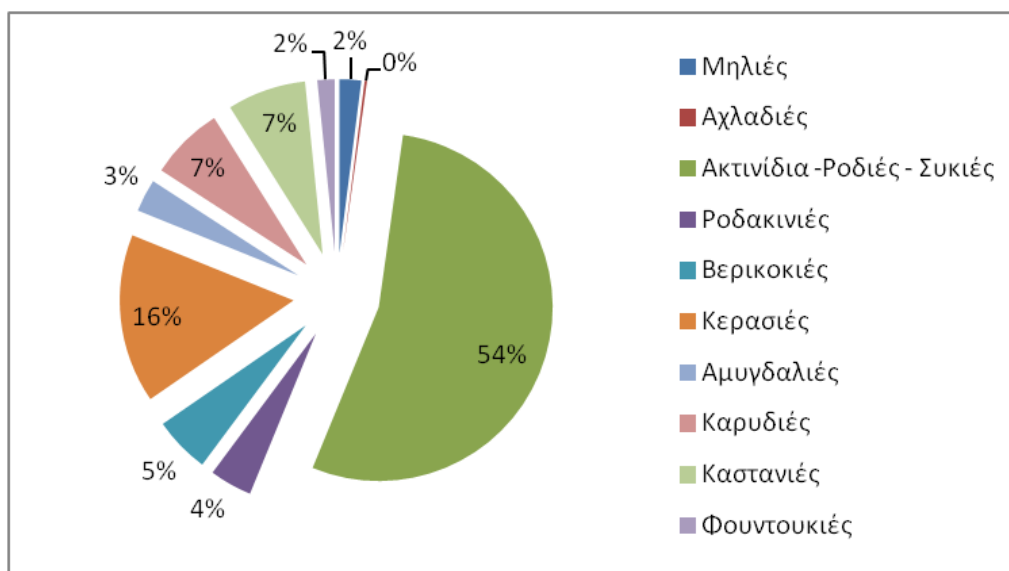
² Πηγή: ΕΣΥΕ, (2001), Αποτελέσματα Απογραφής Γεωργίας και Κτηνοτροφίας

Πίνακας 3 Κύρια παραγόμενα προϊόντα πρωτογενούς τομέα

	Συνολικός αριθμός δένδρων Ν. Πιερίας	Εκτάσεις καλλιεργειών σε στρέμματα ³	Παραγωγή (σε τόνους) όλων των δένδρων Ν. Πιερίας	Συνολικός αριθμός δένδρων Ελλάδος	Παραγωγή όλων των δένδρων Ελλάδος
Μηλιές	118.041	1.079	3.611	10.140.004	253.107
Αχλαδιές	5.875	116	172	3.274.600	100.027
Ακτινίδια	1.866.875	-	73.514	4.688.147	202.462
Ροδιές	34.813	-	909	1.568.292	38.642
Ροδακινιές	123.538	2.129	3.204	18.820.664	640.974
Βερικοκιές	125.145	2.806	3.581	3.580.847	113.782
Κερασιές	423.115	8.449	4.237	6.547.682	80.510
Συκιές	2.425	-	85	435.732	10.505
Αμυγδαλιές	43.076	1.640	240	654.846	13.086
Καρυδιές	63.770	3.708	548	4.425.360	42.999
Καστανιές	73.610	3.935	1.012	2.520.392	35.783
Φουντουκιές	26.246	873	67	110.707	30.304

Πηγή: Ελληνική Στατιστική Αρχή, Ετήσια Γεωργική Έρευνα, 2017

Εικόνα 4 Εκτάσεις δενδρωδών καλλιεργειών σε στρέμματα για το Ν. Πιερίας το 2017

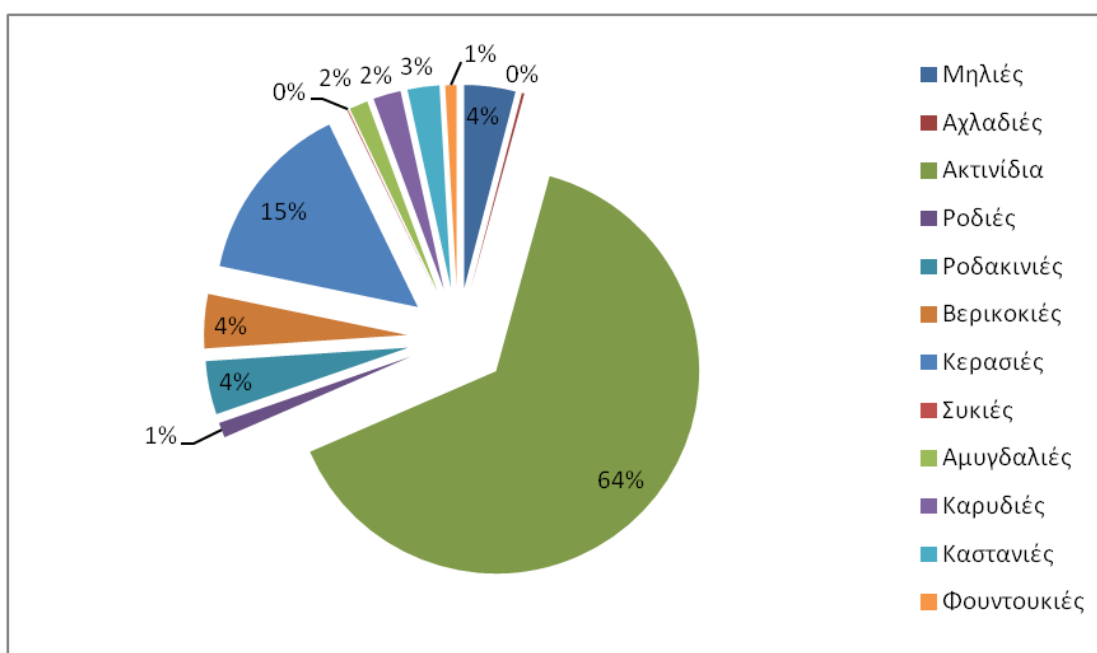


Όπως δείχνει η παραπάνω εικόνα, τα ακτινίδια, οι ροδιές και οι συκιές, περισσότερο δε τα ακτινίδια, καλύπτουν το μεγαλύτερο μέρος των καλλιεργούμενων

³ Τα ακτινίδια, οι ροδιές και οι συκιές αναφέρονται σε έρευνα της ΕΛΣΤΑΤ ως οπωροφόρα δέντρα. Η κατηγορία αυτή αντιστοιχεί σε έκταση 29.035 στρεμμάτων. Από αυτά ένα αδιευκρίνιστο μέρος αντιστοιχεί καλλιέργεια κυδωνιών.

στρεμμάτων στον Ν. Πιερίας αντιπροσωπεύοντας το 54% των συνολικών στρεμμάτων. Ακολουθούν οι κερασιές με 16%, οι καρυδιές και οι καστανιές με 7% η κάθε μια καλλιέργεια, και μετά έπονται οι βερικοκιές με 5%, οι ροδακινιές με 4%, οι αμυγδαλιές με 3% και μετά οι φουντουκιές, οι μηλιές και οι αχλαδιές με ένα μικρότερο ποσοστό (2%). Είναι εμφανές ότι οι παραγωγοί του Ν. Πιερίας έχουν στραμμένο το ενδιαφέρον περισσότερο στην καλλιέργεια ακτινιδίων γεγονός που δικαιολογείται από την στροφή που έγινε τα τελευταία χρόνια από την παραγωγή του καπνού η οποία αποτελούσε κατεξοχήν καλλιέργεια για ένα μεγάλο μέρος των παραγωγών του Νομού.

Εικόνα 5 Συνολικός αριθμός δένδρων και παραγωγή (σε τόνους) κυριότερων δενδρωδών καλλιεργειών για το Ν. Πιερίας το 2017



Σύμφωνα με την παραπάνω εικόνα, τα ποσοστά επιβεβαιώνουν ότι η καλλιέργεια των ακτινιδίων αντιπροσωπεύουν ένα ιδιαίτερο ποσοστό των καλλιεργούμενων εκτάσεων για τον Ν. Πιερίας, με την καλλιέργεια των κερασιών να ακολουθεί με ένα αρκετά υψηλό ποσοστό σε σχέση με τις υπόλοιπες καλλιέργειες. Παρακάτω παρουσιάζονται αναλυτικά οι κατηγορίες εκτάσεων για τον Ν. Πιερίας και οι αντίστοιχες εκτάσεις για κάθε κατηγορίας καλλιέργειας.

Εικόνα 6 Αροτραίες καλλιέργειες Ν. Πιερίας - Εκτάσεις και παραγωγή για το 2006

Καλλιέργεια	Εκτάσεις	Παραγωγή	Καλλιέργεια	Εκτάσεις	Παραγωγή
Σιτάρι μαλακό	31.362	10.019	Βίκος	355	88
Σιτάρι σκληρό	167.578	42.581	Καπνός (ανατολικού τύπου)	45.806	9.716
Κριθάρι	13.567	3.882	Καπνός (βιρτζίνια)	269	63
Βρώμη	2.748	657	Βαμβάκι (ποτιστικό)	44.175	14.528
Σίκαλη	77	22	Ηλιόσπορος	5	5
Αραβόσιτος (χωρίς συγκαλλιέργεια)	31.711	36.545	Ζαχαρότευτλα	4.370	24.538
Ρύζι	12.817	10.254	Αρωματικά φυτά	620	-
Φασόλια (χωρίς συγκαλλιέργεια)	383	59	Τριφύλλια (πολυετή)	19.817	22.644
Κουκιά	64	16	Τριφύλλια (ετήσια)	570	567
Φακή	8	2	Καρπούζια	3.277	21.381
Ρεβίθια	97	10	Πεπόνια	729	1.226
Λαθούρι	10	1	Πατάτες	498	1.058
Μπιζέλια	19	6			

Πηγή: Γεωργική Στατιστική της Ελλάδος, 2006

Η συνολική καλλιεργούμενη γεωργική γη (αροτραίες καλλιέργειες, κηπευτική γη, μόνιμες καλλιέργειες και αγροναπαύσεις) κατά το έτος 2017 ανέρχεται σε 32.209,0 χιλιάδες στρέμματα. Οι βασικές ομάδες καλλιεργειών ανά έτος, όπως παρουσιάζονται, κατανέμονται ως εξής:

- το 2017 για τον Νομό Πιερίας, 65,43% των καλλιεργούμενων εκτάσεων χρησιμοποιήθηκε για αροτραίες καλλιέργειες, το 2,06% για δενδρώδεις, το 16,06% για κηπευτική, το 1,19% για αμπέλια και σταφιδάμπελα και το 15,23% για αγροναπαύσεις.

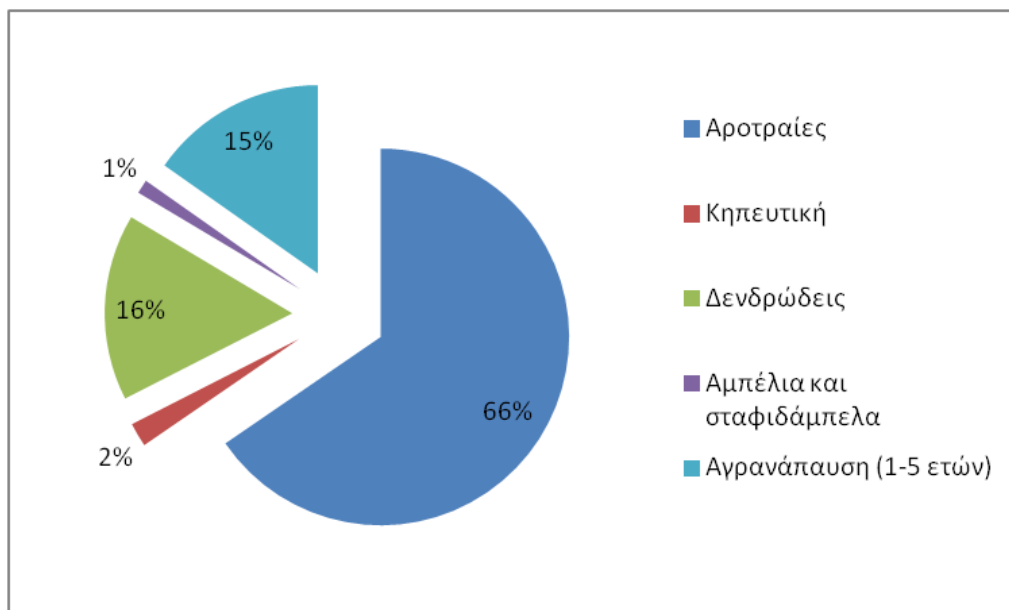
Η συνολική καλλιεργούμενη γεωργική γη (αροτραίες καλλιέργειες, κηπευτική γη, μόνιμες καλλιέργειες και αγροναπαύσεις) κατά το έτος 2017 ανέρχεται σε 32.209,0 χιλιάδες στρέμματα για το σύνολο της χώρας και 562.697 για την περίπτωση του Νομού Πιερίας.

Εικόνα 7 Εκτάσεις καλλιεργειών και αγροναπαύσεως σε στρέμματα, κατά κατηγορία, στην Ελλάδα και τον Ν. Πιερίας αντίστοιχα για το 2017

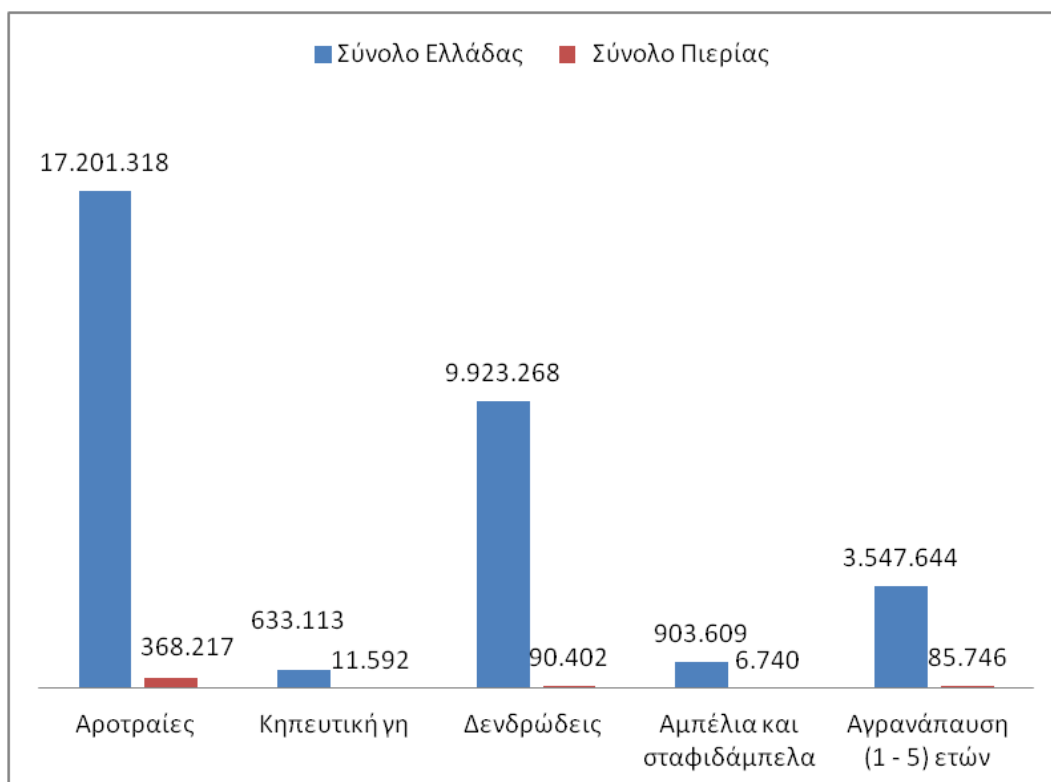
	Σύνολο Ελλάδας	Σύνολο για το Ν. Πιερίας
Αροτραίες	17.201.318	368.217
Κηπευτική	633.113	11.592
Δενδρώδεις	9.923.268	90.402
Αμπέλια και σταφιδάμπελα	903.609	6.740
Αγροναπαυση (1-5 ετών)	3.547.644	85.746
ΣΥΝΟΛΑ	32.208.952	562.697

Πηγή: Ελληνική Στατιστική Αρχή, Ετήσια Γεωργική Έρευνα, 2017

Εικόνα 8 Εκτάσεις καλλιεργειών και αγρανάπαυσης σε στρέμματα, κατά κατηγορία, στον Ν. Πιερίας για το 2017



Εικόνα 9 Εκτάσεις καλλιεργειών και αγρανάπαυσης σε στρέμματα, κατά κατηγορία, στην Ελλάδα και τον Ν. Πιερίας αντίστοιχα για το 2017



Πίνακας 4 Κατανομή της έκτασης της Πιερίας κατά βασικές κατηγορίες χρήσης/κάλυψης

Νομός Πιερίας	Εκτάσεις σε χιλιάδες στρέμματα
Αριθμός δήμων/κοινοτήτων	13
Σύνολο εκτάσεων	1.523,9
Αρόσιμη γη	379,6
Μόνιμες καλλιέργειες	9,9
Βοσκότοποι - Μεταβατικές δασώδεις/ θαμνώδεις εκτάσεις	5,5
Βοσκότοποι - Συνδυασμοί θαμνώδους και / ή ποώδους βλάστησης	28,7
Βοσκότοποι - Εκτάσεις με αραιή ή καθόλου βλάστηση	43,6
Ετερογενείς γεωργικές περιοχές	297,4
Δάση	473,7
Μεταβατικές δασώδεις-θαμνώδεις εκτάσεις	115,5
Συνδυασμοί θαμνώδους και / ή ποώδους βλάστησης	99,2
Εκτάσεις με αραιή ή καθόλου βλάστηση	14,9
Χερσαία ύδατα	0,5
Εσωτερικές υγρές ζώνες	0,3
Παραθαλάσσιες υγρές ζώνες	21,1
Αστική οικοδόμηση	28,6
Βιομηχανικές και εμπορικές ζώνες	0,7
Δίκτυα συγκοινωνιών	4,2
Ορυχεία, χώροι απόρριψης απορριμμάτων και εργοτάξια	0,5

Πηγή: Ελληνική Στατιστική Αρχή, Ετήσια Γεωργική Έρευνα, 2017

Εικόνα 10 Αριθμός εκμεταλλεύσεων διαχρονικά για το Ν. Πιερίας

ΕΤΟΣ	Αριθμός εκμεταλλεύσεων	
	Σύνολο	Με χρησιμοποιούμενη γεωργική έκταση
2009	9.141	9.073
2000	11.585	11.502

Πηγή: Ελληνική Στατιστική Αρχή, Ετήσια Γεωργική Έρευνα, 2017

Η οικονομία του Ν. Πιερίας βασίζεται σε μεγάλο βαθμό στον πρωτογενή τομέα. Στο νομό καλλιεργούνται σημαντικά γεωργικά προϊόντα όπως παρουσιάστηκαν παραπάνω, αλλά σημαντική ενίσχυση στον πρωτογενή τομέα δίνει η κτηνοτροφία η οποία είναι πολύ αναπτυγμένη. Υπάρχουν αξιόλογες βιομηχανικές μονάδες στον νομό και γίνεται εκτροφή κοπαδιών από αιγοπρόβατα και βοοειδή. Τα παρακάτω

στοιχεία του πίνακα συνοψίζουν το μέγεθος της κτηνοτροφικής ανάπτυξης του νομού.

Εικόνα 11 Εκμεταλλεύσεις και αριθμός ζώων, κατά είδος στο Ν. Πιερίας το 2009

Είδος	Εκμεταλλεύσεις	Αριθμός κεφαλών
Βοοειδή (Σύνολο)	112	3717
Βοοειδή (Από αυτά θηλαστικά)	97	2483
Προβατοειδή	670	99541
Αιγοειδή	699	53276
Χοίροι	260	51162
Ιπποειδή	111	331
Κουνέλια	188	8022
Πουλερικά	2822	987529
Κυψέλες μελισσών	86	5576

Πηγή: Απογραφή Γεωργίας - Κτηνοτροφίας, 2009

Εικόνα 12 Κτηνοτροφικά προϊόντα (σε τόνους)

Τυρί μαλακό	1.763
Τυρί σκληρό	56
Μυζήθρα	78
Μαλλιά προβάτων	133
Δέρματα νοπά	78479
Αυγά	11.882
Μέλι	252
Γάλα	41.483

Πηγή: Ελληνική Στατιστική Αρχή, Ετήσια Γεωργική Έρευνα, 2017

3.5.2. ΔΕΥΤΕΡΟΓΕΝΗΣ ΤΟΜΕΑΣ

Οι σημαντικότεροι βιοτεχνικοί και βιομηχανικοί κλάδοι που αντιπροσωπεύουν τον δευτερογενή τομέα στην οικονομία της Πιερίας: είναι τα μάρμαρα, ο κλάδος των επισκευών μεταφορικών μέσων, των ειδών διατροφής, των βιομηχανιών ξύλου και φελλού, τελικών προϊόντων από μέταλλο, των ειδών υπόδησης, ενδυμασίας και διαφόρων ειδών από ύφασμα. Σημαντικό ρόλο επίσης παίζουν και οι κλάδοι των ποτών, των υφαντικών, των εκτυπώσεων, των εκδόσεων και συναφών δραστηριοτήτων, του δέρματος και γουναρικών, των προϊόντων από ελαστικό και πλαστική ύλη, προϊόντων χάρτου, συστημάτων ασφαλείας, ζωοτροφών. Το εμπόριο και οι μεταφορές κατέχουν επίσης σημαντική θέση στην τοπική οικονομία. Ο νομός Πιερίας διαθέτει έναν από τους μεγαλύτερους στόλους φορτηγών οχημάτων στην Ελλάδα που διακινούν προϊόντα στο εσωτερικό της χώρας και τις χώρες της Ευρώπης.

Εικόνα 13 Διαρθρωτική έρευνα βιομηχανικών προϊόντων



Πηγή: ΕΣΥΕ, (2001), Αποτελέσματα Απογραφής Γεωργίας και Κτηνοτροφίας

Στο χώρο του χονδρικού εμπορίου αναπτύσσονται κατά κύριο λόγο επιχειρήσεις διακίνησης γεωργικών και δασικών πρώτων υλών, ζώντων ζώων, πρώτων υλών

υφαντουργίας, κατεργασμένης ξυλείας και οικοδομικών υλικών, διατροφής, ποτών και προϊόντων καπνού, ειδών οικιακής χρήσης, μηχανημάτων, χαρτικών. Παράλληλα στο λιανικό εμπόριο αναπτύσσονται κατά κύριο λόγο επιχειρήσεις που διακινούν είδη διατροφής και ποτά, είδη ένδυσης και υπόδησης, βιβλία, χαρτικά, εφημερίδες, τσιγάρα, έπιπλα, ηλεκτρικές συσκευές οικιακής χρήσης, ηλεκτρονικούς υπολογιστές, είδη αυτοκινήτων, αθλητικά είδη, καλλυντικά, κοσμήματα.

3.5.3. ΤΡΙΤΟΓΕΝΗΣ ΤΟΜΕΑΣ

Η Πιερία συγκαταλέγεται στους πλέον τουριστικούς νομούς της Ελλάδας με μεγάλο αριθμό επισκεπτών καθώς και σημαντικούς τουριστικούς πόρους και υποδομές.

Πίνακας 5 Κυριότεροι κλάδοι τριτογενούς τομέα

ΚΛΑΔΟΣ	ΑΡΙΘΜΟΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ
Εμπορικές επιχειρήσεις	2.252
Ξενοδοχεία	305
Επαγγελματικές επιχειρήσεις	4.916

Πηγή: ΕΣΥΕ, (2005), Διάρθρωση επιχειρήσεων

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4: ΑΓΡΟΤΙΚΟΣ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΟΣ ΡΑΧΗΣ ΠΙΕΡΙΑΣ «Ο ΑΓΙΟΣ ΛΟΥΚΑΣ»

4.1 ΕΛΔΡΑ ΤΟΥ ΑΓΡΟΤΙΚΟΥ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΟΥ

Η Ράχη βρίσκεται σε υψόμετρο 300 μέτρων, στα κεντρικά του Νομού Πιερίας, νοτιοδυτικά της Κατερίνης και αποτελεί οικισμό του Δημοτικού Διαμερίσματος Κατερίνης. Όπως υποδηλώνει και το όνομά της, είναι χτισμένη πάνω σε μια ράχη ανάμεσα στον Όλυμπο που δεσπόζει στα νότια του χωριού και στα Πιέρια Όρη δυτικά. Σύμφωνα με την απογραφή του 2011, οι κάτοικοι του χωριού ανέρχονται στους 423 κατοίκους, πληθυσμός ο οποίος μειώθηκε σε σχέση με την απογραφή του 2001 (523 κατ.) κατά -19,20% . Το 1971 οι κάτοικοι του χωριού ήταν 433.

Πίνακας 6 Πληθυσμός Δημοτικού Διαμερίσματος Ράχης Πιερίας

Πληθυσμός Ράχης Πιερίας	2011	2001	1971
	423	523	433

Η μεταβολή αυτή οφείλεται κυρίως στην χρηματοδότηση του αρδευτικού εγχειρίδιου έργου το 1978 προκειμένου να καλλιεργηθεί συστηματικά η καλλιέργεια της κερασιάς. Συνεπώς, η συγκεκριμένη πρωτοβουλία αποτέλεσε όχι μόνο τροχόπεδη στο μεταναστατευτικό ρεύμα της εποχής αλλά και πόλο έλξης για την περιοχή (<https://www.cherries-aspourachis.gr/rachi/>).

4.2 ΙΔΡΥΣΗ ΤΟΥ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΟΥ

Ο σημερινός Αγροτικός Συνεταιρισμός Ράχης Πιερίας με τον διακριτικό τίτλο «Ο ΑΓΙΟΣ ΛΟΥΚΑΣ», ξεκίνησε να λειτουργεί το 1978 ως διαχειριστική επιτροπή, με σκοπό τη φύτευση ομαδικού κερασώνα. Τη χρονιά 1979-80, σε συνεργασία με τις τοπικές υπηρεσίες της Νομαρχίας, φυτεύτηκε «πυλοτικά» κερασώνας έκτασης 350 στρεμμάτων, δραστηριότητα η οποία βραβεύτηκε από το Υπουργείο Γεωργίας. Το «πείραμα» πέτυχε και με την πάροδο του χρόνου η περιοχή άρχισε να γίνεται γνωστή για το νέο και δυναμικό αυτό προϊόν και την εξαιρετική ποιότητα. Μέχρι το 1990, τα προϊόντα, 300 έως 450 τόνοι ετησίως, διατέθηκαν αποκλειστικά στην

ευρωπαϊκή αγορά, συνεισφέροντας έτσι στον τομέα των ελληνικών εξαγωγών (<https://www.kerasiarachis.gr/>).

Η εξέλιξη του ίδιου συνεταιρισμού μέχρι να πάρει την σημερινή του ονομασία «Ο Άγιος Λουκάς» πέρασε από διάφορα στάδια. Όπως αναφέρθηκε ήδη, αρχικά λειτουργούσε ως διαχειριστική επιτροπή. Με το πέρας του χρόνου απέκτησε ειδικό σκοπό και το 1990 ιδρύθηκε πιστωτικός συνεταιρισμός με την ονομασία Αγροτικός Συνεταιρισμός Ράχης (Α.Σ. Ράχης) την οποία διατηρεί μέχρι και σήμερα. Στα πλαίσια εξέλιξης του συνεταιρισμού από την ίδρυσή του μέχρι σήμερα πραγματοποιήθηκαν διάφορες μορφές επενδύσεων που συνέβαλαν σημαντικά στην εξέλιξη του. Ειδικότερα, το 1994-95, στο πλαίσιο επενδυτικού σχεδίου της κοινοτικής πρωτοβουλίας Leader I, κατασκευάστηκε μονάδα διαλογητηρίου-ψυγείου, συνολικής έκτασης 600 τ.μ., με δύο ψυκτικούς θαλάμους χωρητικότητας 200 τόνων. Το 2007 ο συνεταιρισμός ξεκίνησε την υλοποίηση τετραετούς επενδυτικού σχεδίου συνολικού ύψους 3.700.000 € το οποίο περιελάμβανε την επέκταση των κτιριακών εγκαταστάσεων, τον εκσυγχρονισμό των ψυκτικών θαλάμων, την εγκατάσταση υδροψύκτη, την εγκατάσταση ηλεκτρονικής γραμμής διαλογής των κερασιών κατά μέγεθος και χρώμα, δυναμικότητας 4 τόνων/ώρα. Επίσης, το σχέδιο συμπεριελάμβανε την αντικατάσταση παλιών φυτεύσεων κερασιών και την εγκατάσταση σύγχρονων συστημάτων προστασίας από την βροχή. Η νέα επένδυση είχε ως αποτέλεσμα τη διατήρηση και βελτίωση της δεδομένης ποιότητας, τη μεγάλη δυνατότητα τυποποίησης των προϊόντων, την καλύτερη οργάνωση, την αύξηση του κύκλου εργασιών του συνεταιρισμού, καθώς και της επισκεψιμότητας αυτού του τόπου λόγω της λειτουργίας αυτής της πρότυπης μονάδας.

Μέχρι το 1980 ο συνεταιρισμός αποτελούνταν από μικρό αριθμό παραγωγών. Η επιτυχημένη, αρχική, καλλιέργεια των κερασιών, μαγνήτισε την προσοχή των τοπικών παραγωγών οι οποίοι σταδιακά άρχισαν να δραστηριοποιούνται συνεταιριστικά. Το 2011 τα μέλη του συνεταιρισμού άγγιξαν τα 100 και σήμερα, ο Αγροτικός Συνεταιρισμός Ράχης Πιερίας «Ο ΑΓΙΟΣ ΛΟΥΚΑΣ» αριθμεί περίπου 200 μέλη τα οποία έχουν δικές τους ιδιοκτησίες και παράγουν τα δικά τους προϊόντα τα οποία προωθούν στην αγορά μέσω του συνεταιρισμού.

4.3 ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΚΑΙ ΕΞΟΠΛΙΣΜΟΣ

Σήμερα ο αγροτικός συνεταιρισμός διαθέτει:

- Υδροψύκτη, ο οποίος έχει τη δυνατότητα να ψύχει τα κεράσια από τη θερμοκρασία περιβάλλοντος και είναι δυναμικότητας 4 τόνων την ώρα.
- Ψυκτικούς θαλάμους χωρητικότητας 320 τόνων, που λειτουργούν με γλυκόλη, η οποία είναι απολύτως φιλική προς το περιβάλλον. Η γλυκόλη ψύχεται μέσα στο μηχανοστάσιο με οικολογικό φρέον R507, ενώ μέσα στον επόμενο χρόνο προβλέπεται να κατασκευαστούν άλλοι δύο θάλαμοι χωρητικότητας 250 τόνων.
- Καλιμπραδόρος, ο οποίος εγκαταστάθηκε το 2008 και πρόκειται για ηλεκτρονικό καλιμπραδόρο της εταιρίας GP GRADERS από την Αυστραλία. Είναι 4 γραμμών και έχει τη δυνατότητα να κάνει ηλεκτρονική ταξινόμηση των κερασιών (με κάμερες) κατά μέγεθος και χρώμα. Η κυκλοφορία των κερασιών μέσα στη γραμμή γίνεται με παγωμένα νερά. Το 2010 προστέθηκε και μηχανικός καλιμπραδόρος της ίδιας εταιρίας, ο οποίος αύξησε τη δυναμικότητα παραγωγής από 2 σε 4 τόνους την ώρα. Έτσι, λειτουργεί μια πρότυπη και μοναδική γραμμή στην Ελλάδα και την Ευρώπη συνδυασμού μηχανικού με ηλεκτρονικό καλιμπραδόρο, με 14 εξόδους προϊόντων και 10 αυτόματα ζυγιστικά.
- Τσερκομηχανή, η οποία προωθεί στους ψυκτικούς θαλάμους με ηλεκτροκίνητα παλετοφόρα και περονοφόρα τα προϊόντα που μετά την ταξινόμηση τους κατά μέγεθος και χρώμα τοποθετούνται σε παλέτες (<https://www.kerasiarachis.gr/egkatastaseis.php>).

4.4 ΠΑΡΑΓΩΓΗ

Η καλλιέργεια της κερασιάς γίνεται στα πλαίσια ολοκληρωμένης διαχείρισης. Είναι ελεγχόμενη από τον συνεταιρισμό όπως και οι καλλιεργητικές φροντίδες, ενώ οι ψεκασμοί με την θρέψη γίνονται κατόπιν οδηγίας του επιβλέποντα γεωπόνου και του τεχνικού συμβούλου του συνεταιρισμού, οι οποίοι σε συνεργασία με το Διοικητικό Συμβούλιο, αλλά και με τα μέλη-παραγωγούς, προτείνουν και εφαρμόζουν τις καλύτερες λύσεις για την φυτοπροστασία και θρέψη των κερασιών.

Κάθε χρόνο γίνονται ανανεώσεις σε παλιές φυτεύσεις, σύμφωνα με πρόγραμμα που εφαρμόζει ο συνεταιρισμός και φυτεύονται νέες ποικιλίες (Sweet Erly, Burlat C1, Erly Star, Grace Star, Black Star, Τραγανά Βασιλειάδης, Lapins, Ferrovia και Sweet Heart)⁴ με ποιοτικά χαρακτηριστικά και με στόχο την διεύρυνση της περιόδου συγκομιδής.

Τα κεράσια συσκευάζονται σε χαρτοκιβώτια διαστάσεων 20X30 cm και καθαρού βάρους 2,5 kg και διαστάσεων 30X40 cm και καθαρού βάρους 5,0 kg. Επίσης, υπάρχει η δυνατότητα, κατόπιν ειδικής παραγγελίας, να γίνουν συσκευασίες σε άλλες διαστάσεις ή σε ξυλοκιβώτια. Η ετήσια παραγωγή του συνεταιρισμού ανέρχεται στους 700 τόνους, από τους οποίους το 20% διατίθεται στην εγχώρια αγορά, ενώ το 80% διατίθεται στις αγορές του εξωτερικού (Ρωσίας, Ιταλίας, Γερμανίας, Κύπρου, Βουλγαρίας, Ουκρανίας, Ρουμανία, Κίνας).

4.5 ΣΤΟΧΟΣ

Στόχος του συνεταιρισμού είναι η εξασφάλιση της σταθερής υψηλής ποιότητας των προϊόντων, η διαρκής ανάπτυξη των εργασιών και η άριστη εξυπηρέτηση των πελατών. Επενδύει συνεχώς σε σύγχρονο εξοπλισμό για τη συνεχή ποιοτική ανάπτυξη και βελτίωση της θέσης των προϊόντων του στην αγορά. Ο συνεταιρισμός από το 2004 εφαρμόζει σύστημα ολοκληρωμένης διαχείρισης και έχει πιστοποιηθεί γι' αυτό από την TUV HELLAS. Εφαρμόζει συστήματα ποιότητας τόσο στην καλλιέργεια όσο και την επεξεργασία, τυποποίηση, συντήρηση και εμπορία των προϊόντων του. Τα συστήματα ποιότητας στην καλλιέργεια είναι τα: Agro & Global Gab για τα προϊόντα και ISO 22000 για τα διαλογητήρια (<https://www.kerasiarachis.gr/poiotita.php>).

Στις άμεσες επιδιώξεις του συνεταιρισμού είναι η συνεργασία με διάφορα επιμελητήρια της χώρας, με το παράρτημα του Τεχνολογικού Εκπαιδευτικού Ιδρύματος Θεσσαλονίκης που βρίσκεται στην Κατερίνη, καθώς επίσης και με το Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης προκειμένου να επιτευχθεί μία αμοιβαία συνεργασία σε ό,τι αφορά την πρακτική εξάσκηση, την ανταλλαγή απόψεων και την τεχνογνωσία. Ο συνεταιρισμός παίρνει μέρος σε προωθητικά προγράμματα στο εξωτερικό που περιλαμβάνουν συμμετοχές σε εκθέσεις, παρουσιάσεις και

⁴ <http://www.aspyrgon.gr/el/crops/cherries-crops>

συνεντεύξεις στον ξένο τύπο, γευσιγνωσίες και πολλές ακόμη προωθητικές δράσεις. Παράλληλα επενδύει σε νέες δυναμικές καλλιέργειες και πραγματοποιεί διεργασίες για τη συνεργασία με νέους παραγωγούς στην περιοχή τους είτε ως πλήρη μέλη, είτε υπό τη μορφή εμπορικής, ανεξάρτητης συνεργασίας (<https://www.kerasiarachis.gr/poiotita.php>).

4.6 Η ΚΕΡΑΣΙΑ

Η κερασιά κατάγεται από την περιοχή μεταξύ Εύξεινου Πόντου και Κασπίας Θάλασσας, την Κερασούντα, από όπου διαδόθηκε σε Ευρώπη, Ασία και βόρεια Αφρική. Γνωστή από την αρχαιότητα τόσο στους Αιγυπτίους όσο και στους αρχαίους Έλληνες, η κερασιά καλλιεργήθηκε πιο συστηματικά στην Ευρώπη από τον 16ο αιώνα και μετά. Σήμερα, καλλιεργείται σχεδόν σε όλο τον κόσμο. Πρόκειται για αγγειόσπερμο δικότυλο φυτό που ανήκει στο γένος *Προύμνη* (*Prunus*), στην οικογένεια των Ροδοειδών (*Rosacea*). Έχει την επιστημονική ονομασία *Prunus avia* (*προύνος των πτηνών*). Η κερασιά, ως φυτό, αρχίζει να καρποφορεί από το 4ο ως το 6ο έτος και η παραγωγική της ζωή ξεπερνά ακόμη και τα 50 χρόνια (Χατζηχαρίσης, 1986).

4.6.1 ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΑ

Η καλλιέργεια της κερασιάς δεν είναι εξίσου αποτελεσματική σε όλη τη χώρα. Το χειμώνα, όταν το δέντρο βρίσκεται σε «λήθαργο», απαιτούνται χαμηλές θερμοκρασίες (από 600 έως 1.300 ώρες ψύχους κάτω των 7° C), για να μπορέσει να διακοπεί ο λήθαργος των οφθαλμών της και να ανθίσει. Σε διαφορετική περίπτωση, παρατηρείται ανωμαλία στην άνθιση και χαμηλή καρποφορία. Ως εκ τούτου, δεν πρέπει να καλλιεργούνται κερασιές σε περιοχές με σχετικά ζεστό χειμώνα, αλλά ούτε και σε περιοχές με πολύ ζεστό καλοκαίρι. Αντίθετα, περιοχές όπου τα καλοκαίρια το κλίμα είναι δροσερό ευνοούν την παραγωγή πιο αρωματικών και εύγευστων κερασιών. Για το λόγο αυτό η περιοχή πρέπει να έχει τις ιδανικές κλιματικές συνθήκες για την καλλιέργεια της κερασιάς.

Οι καλλιεργούμενες ποικιλίες κερασιάς στη χώρα μας χωρίζονται σε τρεις κατηγορίες:

1. Στις κλασικές ποικιλίες, οι οποίες καταλαμβάνουν τη μεγαλύτερη έκταση, όπως η Bigarreau Burlat, η Larian, η Lapins, η B.S. Hardy Giant, η Ferrovia, η Van, η Germersdorfer, η «Τραγανά Εδέσσης» και τα Μπακιρτζέικα.
2. Στις νέες, πολλά υποσχόμενες, μεγαλόκαρπες και πολλές από αυτές αυτογόνιμες ποικιλίες, οι οποίες παρουσιάζουν μεγάλη δυναμική φυτεύσεων τελευταία, όπως η Sweet Early, η Early BiGi, η Early Lory, η Early Star, η Giorgia, η Canada Giant, η Grace Star, η Blaze Star, η Kordia, η Regina, η Samba, η Black Star, η Skeena, η Sabrina, η Satin, η Sweet Heart κ.ά.
3. Στις τοπικές, μικρού ενδιαφέροντος αλλά καλά εγκλιματισμένες στις περιοχές όπου καλλιεργούνται, όπως η Κηφισιά, τα Κόκκινα Αναστασίας, το Τραγανό Κομοτηνής, το Μαύρο Πρώιμο Αχαΐας, το Μαύρο Τριπόλεως, το Πρώιμο Κολινδρού, η Γερβασίου, η Φράουλα Βόλου, η Καραμέλα Τριπόλεως, το Πετροκέρασο Αχαΐας, το Μοσχάτο Ευβοίας κ.ά., που καλλιεργούνται σε μικρές εκτάσεις για την κάλυψη τοπικών κυρίως αναγκών (Ινστιτούτο Φυλλοβόλων Δένδρων, 2013).

4.6.2 ΠΑΡΑΓΩΓΗ

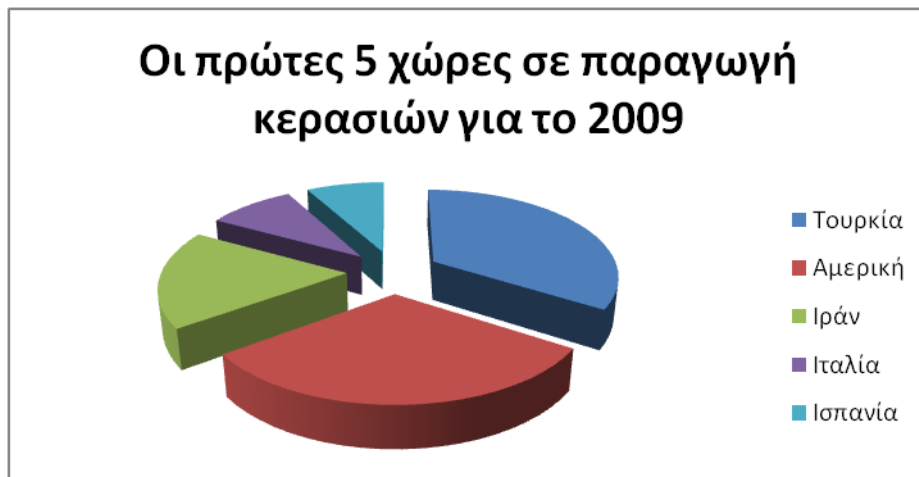
Σε παγκόσμιο επίπεδο, τα σκήπτρα στην παραγωγή κρατούν οι ΗΠΑ και η Τουρκία, ενώ στην Ευρώπη πρωτοστατούν η Γερμανία, η Ιταλία, η Ισπανία και η Γαλλία. Η συνολική παραγωγή κερασιών ανέρχεται σε 2 εκατομμύρια τόνους, ενώ οι καλλιεργούμενες εκτάσεις φτάνουν τα 3,5 εκατομμύρια στρέμματα. Συγκεκριμένα στην Ελλάδα καλλιεργείται κυρίως στη Μακεδονία, Θεσσαλία και Πελοπόννησο. Τα κυριότερα κέντρα είναι οι νομοί Αιτωλοακαρνανίας, Αττικής, Αρκαδίας, Αχαΐας, Ιωαννίνων, Λαρίσης, Μαγνησίας, Ημαθίας, Πέλλης, Πιερίας, Σερρών και Ροδόπης. Οι συστηματική κερασεώνες στη χώρα μας καταλαμβάνουν έκταση 50.000 στρέμματα περίπου.

Οι κυριότερες χώρες παραγωγής είναι η Τουρκία και οι Η.Π.Α. με παραγωγή 390 και 270 χιλιάδες τόνους αντίστοιχα, ενώ ακολουθεί το Ιράν με παραγωγή 225 χιλιάδων τόνων περίπου. Στην Ε.Ε. παράγονται περίπου 520 χιλιάδες τόνοι κερασιού ανά έτος, ενώ οι κύριες παραγωγικές χώρες είναι κατά φθίνουσα σειρά η Γερμανία, η

Ιταλία, η Ισπανία και η Γαλλία. Η Ελλάδα από άποψη παραγωγής καταλαμβάνει την 11η θέση στον κόσμο, παρουσιάζοντας όμως αυξητική τάση (45 χιλιάδες τόνοι περίπου). Η καλλιέργεια της κερασιάς εντοπίζεται κυρίως στην Μακεδονία, στους νομούς Πέλλας και Ημαθίας. Η κερασιά καλλιεργείται σε όλο τον κόσμο αλλά η συντριπτική πλειοψηφία των καλλιεργούμενων εκτάσεων της βρίσκεται στο βόρειο ημισφαίριο. Βάσει στοιχείων του F.A.O., η καλλιεργούμενη έκταση κερασιάς παγκοσμίως την τελευταία δεκαετία, κυμαίνεται από 3.450.000 έως 3.900.000 στρέμματα περίπου, με τάσεις ελαφριάς ανόδου. Η αντίστοιχη καλλιεργούμενη έκταση στην Ε.Ε., κυμαίνεται από 1.600.000 έως 1.200.000 στρέμματα περίπου, με τάσεις καθόδου (Χατζηχαρίσης, 1990).

Συνοψίζοντας θα λέγαμε ότι οι ανταγωνίστριες χώρες της Ελλάδας, όσον αφορά την παραγωγή και εμπορία κερασιών, είναι η γειτονική Τουρκία, οι χώρες της Ε.Ε. Ιταλία, Ισπανία, Ρουμανία, Πολωνία και Γαλλία, καθώς και οι κοντινές Ουκρανία και Ρωσία. Σήμερα η κερασιά καλλιεργείται σε όλα τα διαμερίσματα της χώρας μας, ακόμη και στα νησιά, σε εκτάσεις που πλησιάζουν τα 100.000 στρέμματα κανονικών δένδρων, βάσει στοιχείων της Ελληνικής Στατιστικής Αρχής (ΕΛ.ΣΤΑΤ.). Η καλλιεργούμενη έκταση κερασιάς στην Ελλάδα την τελευταία δεκαετία, εμφανίζει τάσεις ελαφριάς ανόδου. Από αυτές τις εκτάσεις το 80% περίπου βρίσκεται στη Μακεδονία, με επίκεντρο τους Νομούς Πέλλας και Ημαθίας, όπου βρίσκεται το 65%-70% περίπου των καλλιεργούμενων εκτάσεων κερασιάς της χώρας μας. Η παραγωγή κερασιού την τελευταία δεκαετία, κυμαίνεται από 42 έως 62 χιλιάδες τόνους περίπου το χρόνο, ανάλογα με τις κλιματικές συνθήκες που επικρατούν κατά την περίοδο της ανθοφορίας και της ωρίμανσης του καρπού. Η μέση στρεμματική απόδοση κερασιάς κυμαίνεται από 400 έως 650 κιλά περίπου και η μέση ετήσια σταθμισμένη τιμή παραγωγών από την πώληση του κερασιού είναι σχεδόν 1,50 € ανά κιλό, ποσό πολύ μεγαλύτερο από όλα σχεδόν τα νωπά προϊόντα οπωροφόρων δένδρων. Το παρακάτω διάγραμμα δείχνει ότι την πρώτη θέση στην παγκόσμια κατάταξη για το 2009 κατέχει η Τουρκία. Στη δεύτερη θέση βρίσκεται η Αμερική και ακολουθούν το Ιράν, η Ιταλία και η Ισπανία. Η Γαλλία και η Ελλάδα βρίσκονται στην 11η και 14η θέση αντίστοιχα.

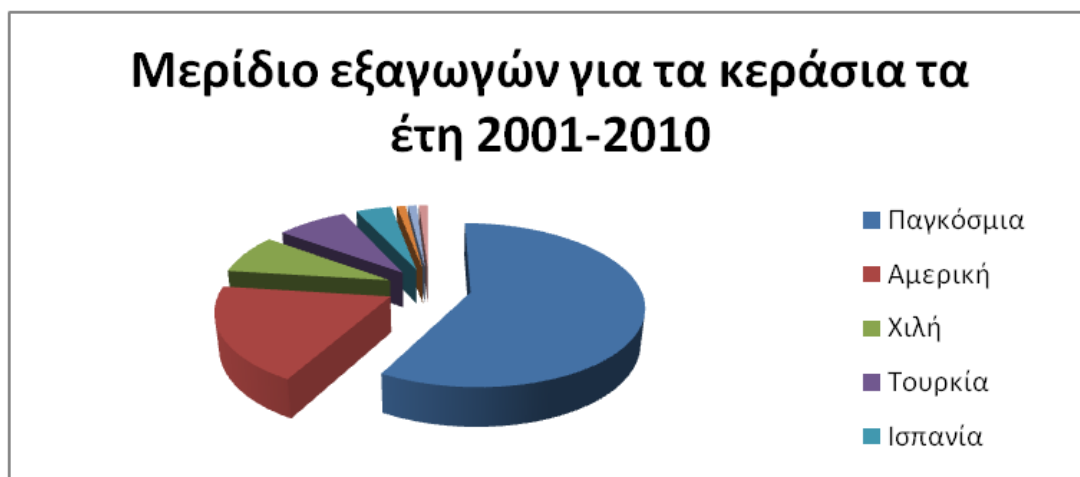
Εικόνα 14 Οι πρώτες 5 χώρες σε παραγωγή κερασιών για το 2009



Πηγή: <https://www.isofruit.gr/kerasia-genikes-plirofories/>

Στην περίπτωση των εξαγωγών για τα κεράσια στις πρώτες τρεις θέσεις βρίσκονται η Αμερική με ποσοστό 19%, ακολουθεί η Χιλή και η Τουρκία με ποσοστό 8%. Όσον αφορά τις τέσσερις υπό μελέτη χώρες η Ισπανία βρίσκεται στην τρίτη θέση παγκοσμίως ενώ η Ιταλία, η Ελλάδα και η Γαλλία κατέχουν αντίστοιχα την 9^η, 10^η και 11^η θέση.

Εικόνα 15 Μερίδιο Εξαγωγών για τα κεράσια των πρώτων 7 χωρών σε παγκόσμιο επίπεδο την χρονική περίοδο 2001-2010.



Πηγή: <https://www.isofruit.gr/kerasia-genikes-plirofories/>

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5: ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΕΡΕΥΝΑΣ

5.1 ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

5.1.1 ΣΤΟΧΟΣ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ ΚΑΙ ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΑ ΕΡΩΤΗΜΑΤΑ

Η παρούσα εργασία στοχεύει να μελετήσει τις αγροτικές συνεταιριστικές οργανώσεις στην Ελλάδα, τόσο γενικά όσο και ειδικά και παράλληλα να διερευνήσει τις απόψεις και στάσεις ελλήνων παραγωγών όσον αφορά το συνεταιρισμό στον οποίο είναι ενταγμένοι ως μέλη. Το ενδιαφέρον του θέματος είναι μεγάλο γιατί αφορά σε ένα θέμα το οποίο είναι σημαντικό για την αγροτική οικονομία και ειδικότερα την οικονομία μιας χώρας, στην προκειμένη περίπτωση της Ελλάδας και γιατί εμμέσως πλην σαφώς, επιτρέπει να διεξαχθούν συμπεράσματα που να σκιαγραφούν την σχέση των παραγωγών με τις αγροτικές συνεταιριστικές οργανώσεις.

Πιο αναλυτικά, στόχος της έρευνας είναι:

- Να διερευνήσει τις απόψεις και στάσεις των μελών του συν/σμού απέναντι στην αγροτική συνεταιριστική τους οργάνωση.
- Να αξιολογήσει τον τρόπο οργάνωσης και λειτουργίας των αγροτικών συνεταιριστικών οργανώσεων στην Ελλάδα

Λαμβάνοντας υπόψη τους στόχους της έρευνας, είναι σημαντικό να δοθεί έμφαση στα ερευνητικά ερωτήματα, τα οποία είναι τα παρακάτω:

1. Ποιες είναι οι απόψεις και οι στάσεις των Ελλήνων γεωργών για το συνεταιρισμό που είναι μέλη;
2. Ποιες είναι οι απόψεις και οι στάσεις των Ελλήνων γεωργών για τις συνεταιριστικές οργανώσεις γενικά;
3. Ποια είναι η σχέση των Ελλήνων γεωργών με τους συνεταιρισμούς και ποια η άποψή τους για τον τρόπο διοίκησης και λειτουργίας τους;

5.2 ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ

Για την υλοποίηση της έρευνας κρίθηκε αναγκαίο να πραγματοποιηθεί ποσοτική έρευνα με την χρήση δομημένου ερωτηματολογίου. Η δε ποσοτική μέθοδος επιλέχθηκε γιατί κρίθηκε ότι με τον τρόπο αυτό εξυπηρετούνται καλύτερα και πιο αποτελεσματικά οι στόχοι της έρευνας. Η ποσοτική έρευνα επιτρέπει την ευκολότερη ανάλυση των δεδομένων και εκτός αυτού προσφέρει οφέλη όπως είναι η εξοικονόμηση χρόνου και κόστους που σε διαφορετική περίπτωση (επιλογή ποιοτικής μεθόδου) θα χρειαζόταν περισσότερος χρόνος για να συγκεντρωθούν αλλά και να αναλυθούν τα δεδομένα. Το βασικότερο εργαλείο της ποσοτικής μεθόδου είναι το ερωτηματολόγιο. Το ερωτηματολόγιο της έρευνας αποτελείται από ερωτήσεις κλειστού τύπου και είναι ειδικά προσαρμοσμένο στους στόχους και τα ερευνητικά ερωτήματα. Όλες οι ερωτήσεις είναι απλά διατυπωμένες και σύντομες. Οι περισσότερες είναι πολλαπλής επιλογής, πράγμα που σημαίνει ότι δεν κουράζουν τον ερωτώμενο και διευκολύνουν την συλλογή των δεδομένων. Η επιλογή του ερωτηματολογίου ως εργαλείο για την συλλογή των δεδομένων έγινε με γνώμονα την αποτελεσματική και όσο το δυνατόν άμεση υλοποίηση της έρευνας. Το ερωτηματολόγιο είναι ένα εργαλείο το οποίο είναι εύκολο στην χρήση, δομείται με σχετική ευκολία και δεν επιτρέπει στον ερωτώμενο να αποκλίνει από τους στόχους που έχουν τεθεί σε γενικά πλαίσια. Έτσι, ο ερωτώμενος επιλέγει μία απάντηση από ένα εύρος απαντήσεων που έχουν δοθεί ως επιλογές από πριν. Επιπλέον, το ερωτηματολόγιο επιλέχθηκε γιατί είναι ένα ευρέως χρησιμοποιούμενο εργαλείο που χρησιμοποιείται σε παγκόσμια κλίμακα και φημίζεται για την αποτελεσματικότητά του.

5.2.1 ΤΟ ΔΕΙΓΜΑ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

Το δείγμα της έρευνας αποτελείται από 51 γεωργούς-μέλη του συνεταιρισμού Ράχης «Ο ΑΓΙΟΣ ΛΟΥΚΑΣ» που διαμένουν στην περιοχή του Νομού Πιερίας και αντιπροσωπεύει το 25,5% του συνόλου των μελών. Οι γεωργοί που συμμετέχουν στην έρευνα δραστηριοποιούνται πλειοψηφικά στον Νομό Πιερίας και σε διάφορα χωριά αυτού. Αρχικά, στόχος ήταν να συλλεχθούν περισσότερα από 51 ερωτηματολόγια αλλά λόγω χρονικών περιορισμών για την ολοκλήρωση της έρευνας

επιλέχθηκαν 51 περιπτώσεις γεωργών μέσω της απλής τυχαίας δειγματοληψίας. Παρότι υπήρχαν ενδοιασμοί για το αν θα υπάρξουν προβλήματα κατά την συμπλήρωση των ερωτηματολογίων, εντούτοις, η συλλογή των δεδομένων έγινε χωρίς καθυστερήσεις και χωρίς να υπάρξουν σημαντικές αστοχίες κατά την συμπλήρωση των ερωτηματολογίων.

5.2.2 ΑΝΑΛΥΣΗ ΚΑΙ ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ

Η ανάλυση και επεξεργασία των δεδομένων είναι σημαντικά καθοριστική για την ορθή ολοκλήρωση μιας έρευνας και εν γένει την διεξαγωγή χρήσιμων και χρηστικών συμπερασμάτων. Λαμβάνοντας υπόψη τις ανάγκες της παρούσας έρευνας, πραγματοποιήθηκε έρευνα για να αξιολογηθούν τα εργαλεία που χρησιμεύουν στην ανάλυση και επεξεργασία των δεδομένων. Κατόπιν σχετικής μελέτης εντοπίστηκαν και αξιολογήθηκαν ορισμένα προγράμματα όπως είναι το Excell της Microsoft Office, το SPSS, το PSPP και επιλέχθηκαν για να χρησιμοποιηθούν τα δύο πρώτα δηλαδή το Excell και το SPSS. Το SPSS είναι ένα εργαλείο σημαντικό που είναι αναγνωρισμένο σε παγκόσμια κλίμακα. Προσφέρει εγκυρότητα και είναι ένα από τα πιο επίσημα εργαλεία για την στατιστική ανάλυση δεδομένων. Η επιλογή του επομένως ήταν ορθή, παρότι υπήρχαν ανησυχίες ότι θα υπάρξουν λειτουργικά προβλήματα λόγω ελλιπών γνώσεων χρήσης του προγράμματος. Το Excell από την άλλη χρησιμοποιήθηκε γιατί σε ορισμένες περιπτώσεις ερωτήσεων ήταν πιο πρακτικό και οδήγησε στην αποτελεσματικότερη γραφική αναπαράσταση των ευρημάτων της έρευνας. Ο συνδυασμός λοιπόν των δύο ανωτέρω εργαλείων ήταν σημαντικά χρήσιμος. Έτσι, ήταν εφικτή τόσο η δημιουργία πινάκων συχνότητας όσο και η δημιουργία γραφικών αναπαραστάσεων (πίτες, γραφήματα και ραβδογράμματα).

Τέλος, αξίζει να σημειωθεί ότι αρχικά επιλέχθηκε να χρησιμοποιηθεί μόνο το SPSS αλλά επειδή σε κάποιες ερωτήσεις υπήρξαν συνδυαστικές απαντήσεις κρίθηκε ότι η χρήση του Excell θα βοηθήσει στην απεικόνιση κάποιων δεδομένων και θα εξυπηρετήσει καλύτερα την ερευνήτρια.

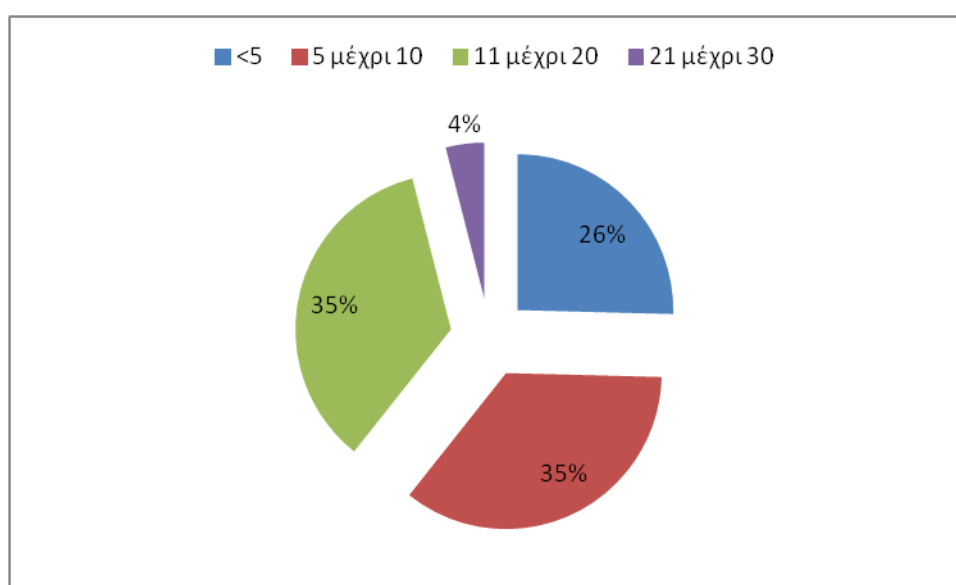
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6: ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΕΡΕΥΝΑΣ

6.1 ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ

Από το σύνολο του δείγματος, οι περισσότεροι αγρότες είναι μέλη στον συνεταιρισμό 3 χρόνια. 27 περίπου αγρότες αντιπροσωπεύουν το 50% του δείγματος και είναι μέλη στον συνεταιρισμό από 1 έως 9 χρόνια. Οι υπόλοιποι αγρότες είναι μέλη από 10 έως 30 χρόνια.

Πίνακας 7 Πόσα χρόνια είστε μέλος;

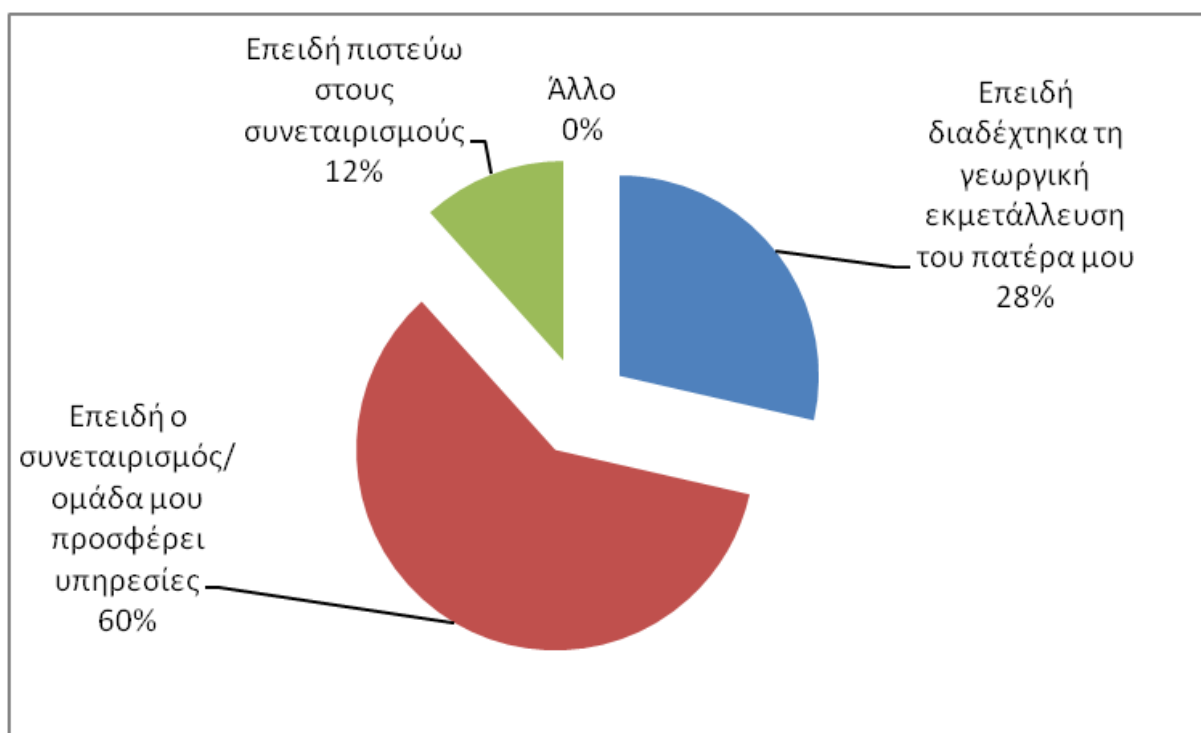
		Συχνότητα	Ποσοστό	Ισχύον Ποσοστό	Αθροιστικό Ποσοστό
Valid	<5	13	25,4	25,4	25,4
	5-10	18	35,3	35,3	60,7
	11-20	18	35,3	35,3	96,0
	21-30	2	4,0	4,0	100,0
	Total	51	100,0	100,0	



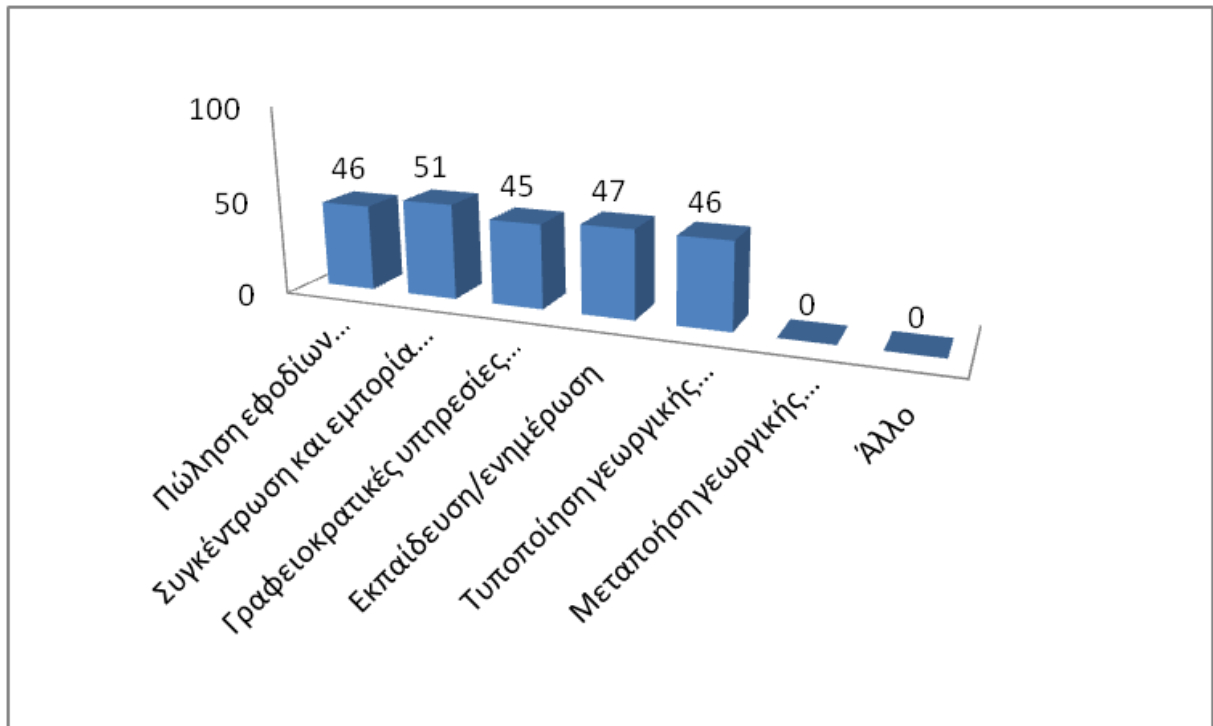
Εικόνα 16 Χρόνια συμμετοχής ως μέλος

Παρατηρώντας ότι υπάρχει ποικιλομορφία ως προς τα χρόνια που είναι μέλη οι αγρότες στον συνεταιρισμό αξίζει να σημειωθεί ότι υπάρχουν άτομα που είναι μέλη για πολλά χρόνια αλλά και νέα άτομα, γεγονός που υποδηλώνει ότι υπάρχει ομοιομορφία στον συνεταιρισμό κι ότι σε αυτόν εντάσσονται και νέα άτομα.

Από το σύνολο του δείγματος, το 28% έγινε μέλος επειδή διαδέχτηκε τη γεωργική εκμετάλλευση του πατέρα του, το 12% επειδή πιστεύει στους συνεταιρισμούς και το υπόλοιπο 60% επειδή ο συνεταιρισμός προσφέρει ένα εύρος υπηρεσιών. Σε γενικές γραμμές παρατηρείται μια ιδιαίτερη δυναμική σχέση που διέπει τον αγροτικό κόσμο με τον συνεταιρισμό, η οποία στηρίζεται σε μεγάλο βαθμό στην πίστη των αγροτών προς τις ικανότητες και τις υπηρεσίες που αυτός μπορεί να προσφέρει.

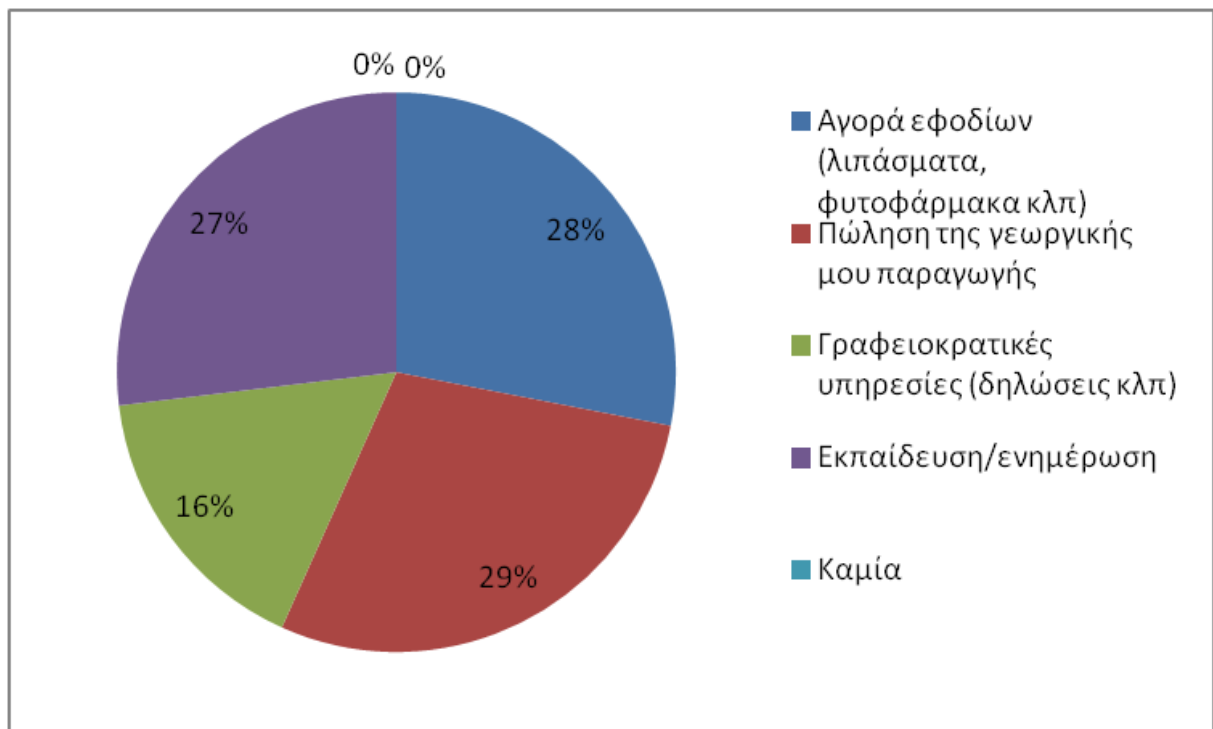


Εικόνα 17 Λόγοι συμμετοχής στον συνεταιρισμό/ομάδα



Εικόνα 18 Δραστηριότητες του συνεταιρισμού το τελευταίο διάστημα

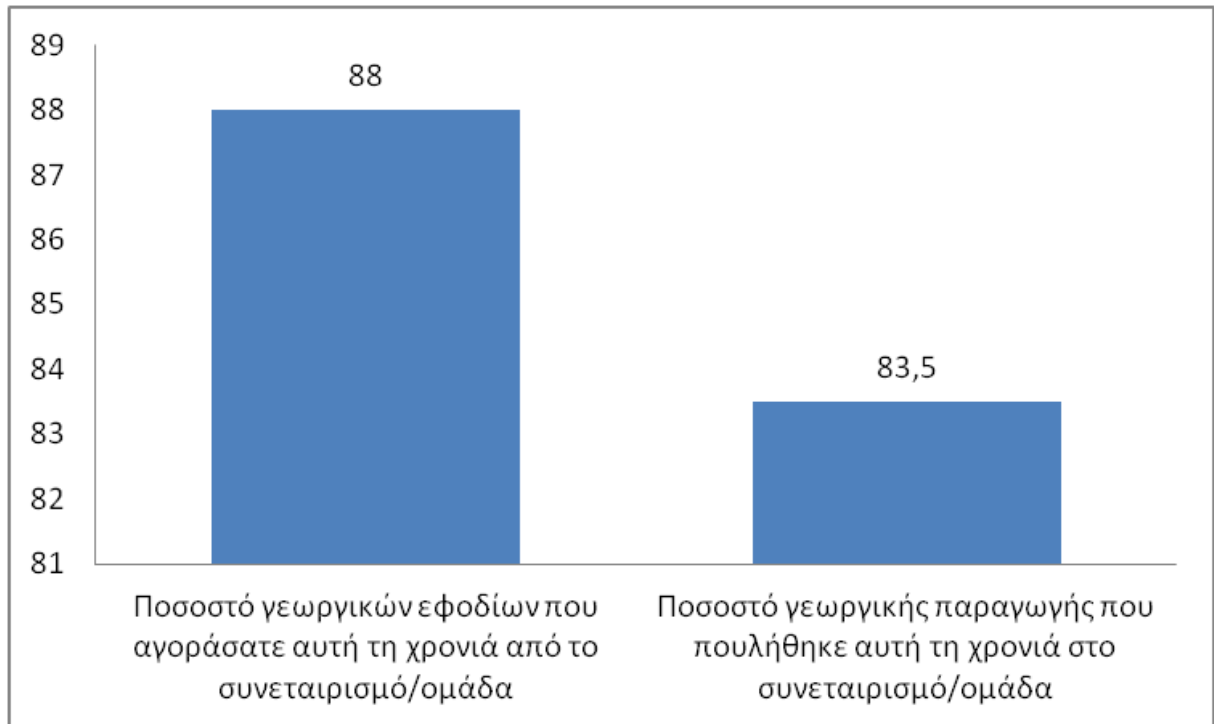
Οι υπηρεσίες του συνεταιρισμού αξιοποιείται με διάφορους τρόπους από τα μέλη του. Το 28% του δείγματος αγοράζει εφόδια (λιπάσματα, φυτοφάρμακα κλπ), το 29% πουλά την γεωργική του παραγωγή, το 16% αξιοποιεί τις γραφειοκρατικές υπηρεσίες (δηλώσεις κλπ) και το 27% αξιοποιεί υπηρεσίες που έχουν να κάνουν με την εκπαίδευση ή και την ενημέρωση. Είναι ξεκάθαρο ότι μεγαλύτερο μέρος του δείγματος αγοράζει τα γεωργικά εφόδια και πωλεί τη γεωργική του παραγωγή στο συνεταιρισμό ενισχύοντας έτσι την λειτουργία του οργανισμού και συμβάλλοντας στην εξέλιξή του.



Εικόνα 19 Υπηρεσίες του συνεταιρισμού/ομάδας που αξιοποιούνται περισσότερο

Παρακάτω παρατίθενται συνοπτικά οι απαντήσεις σχετικά με το ποσοστό των γεωργικών εφοδίων που αγοράστηκε από τον συνεταιρισμό και το ποσοστό της γεωργικής παραγωγής που πουλήθηκε στο συνεταιρισμό. Το μεγαλύτερο μέρος του δείγματος αγόρασε σε απόλυτο βαθμό γεωργικά εφόδια από τον συνεταιρισμό όπως και πούλησε σε αυτό την γεωργική του παραγωγή.

Λαμβάνοντας υπόψη τις απαντήσεις των ερωτώμενων, κατά μέσο όρο, το 88% των μελών αγόρασαν τα γεωργικά τους εφόδια από τον συν/σμό και πούλησαν σε αυτόν το 83,5% της γεωργικής τους παραγωγής. Τα ποσοστά κυμαίνονται σε παρόμοιο επίπεδο αν και θα περίμενε κανείς να έχουν μικρότερη απόκλιση και δείχνουν την σχέση των αγροτών με τον συνεταιρισμό τους και την εμπιστοσύνη που του δείχνουν.

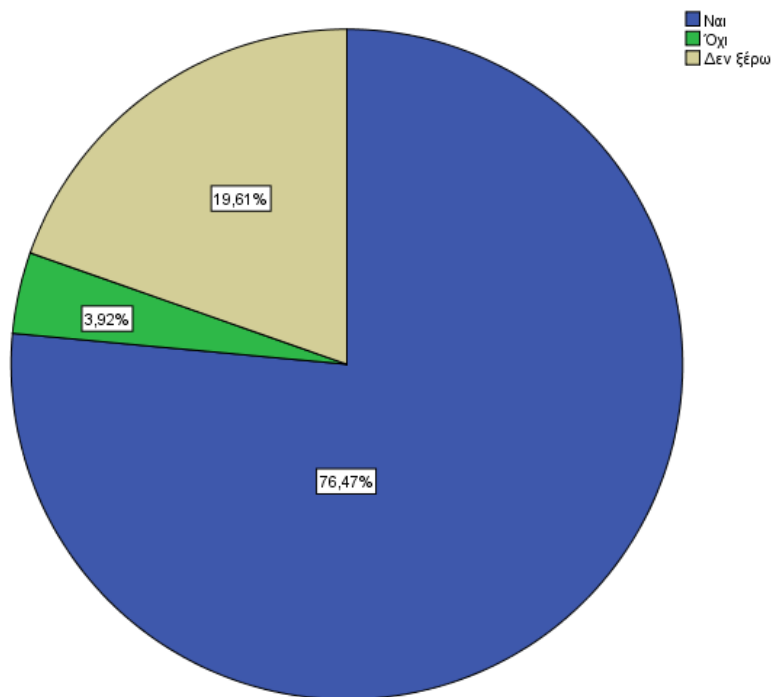


Εικόνα 20 Ποσοστό γεωργικών εφοδίων που αγοράστηκαν από τον συνεταιρισμό/ομάδα και αντίστοιχο ποσοστό γεωργικής παραγωγής που πουλήθηκε σε αυτόν

Η επέκταση του συνεταιρισμού είναι και σε άλλες δραστηριότητες ή υπηρεσίες μια κίνηση που υποστηρίζεται θερμά από τα μέλη του. 39 ερωτώμενοι έδειξαν φιλικό με την ιδέα της επέκτασης του συνεταιρισμού και σε άλλες δραστηριότητες ή υπηρεσίες, 10 δεν φάνηκαν βέβαιοι αν θέλουν κάτι τέτοιο και 2 ήταν αρνητικοί. Από αυτούς που έδειξαν προθυμία, 17 υποστήριζαν την επέκταση στις μεταποιητικές δραστηριότητες και 2 την ενασχόληση με άλλων ειδών φρούτα.

Πίνακας 8 Θα θέλατε να επεκταθεί ο συνεταιρισμός/ομάδα σας και σε άλλες δραστηριότητες ή υπηρεσίες;

		Συχνότητα	Ποσοστό	Ισχύον Ποσοστό	Αθροιστικό Ποσοστό
Valid	Ναι	39	76,5	76,5	76,5
	Όχι	2	3,9	3,9	80,4
	Δεν ξέρω	10	19,6	19,6	100,0
	Total	51	100,0	100,0	

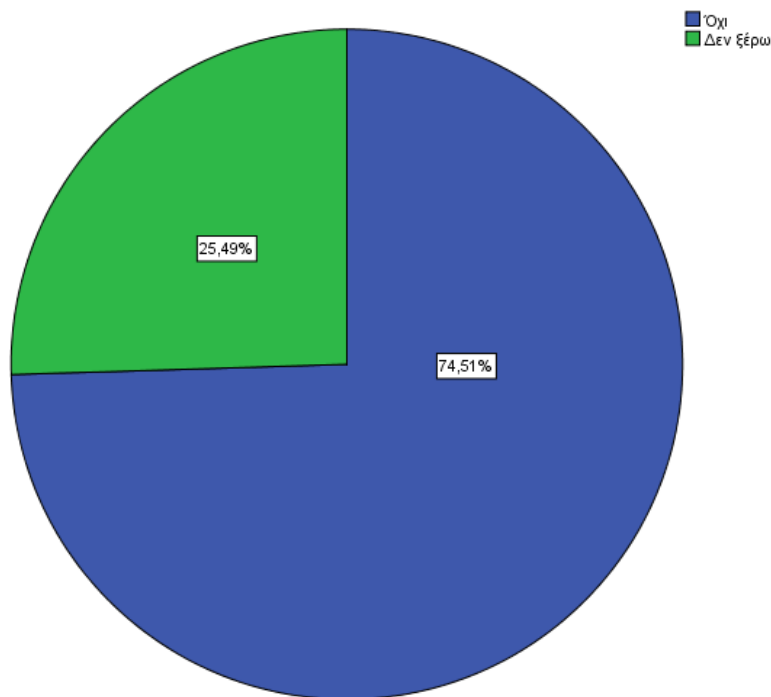


Εικόνα 21 Προθυμία επέκτασης ή μη του συνεταιρισμού/ομάδας

Οι ερωτώμενοι έδειξαν να είναι ευχαριστημένοι από τις δραστηριότητες με τις οποίες ασχολείται ο συνεταιρισμός. 38 από αυτούς δεν θέλουν ο συνεταιρισμός να καταργήσει κάποια από τις δραστηριότητες/υπηρεσίες που έχει ενώ ενδιαφέρον αποτελεί το γεγονός ότι οι υπόλοιποι 13 αγρότες δεν ξέρουν αν θέλουν κάτι τέτοιο, γεγονός που δημιουργεί ερωτήματα για το αν εν τέλει κάποιες από τις δραστηριότητες είναι καλό να υπάρχουν στα πλαίσια λειτουργίας του συνεταιρισμού.

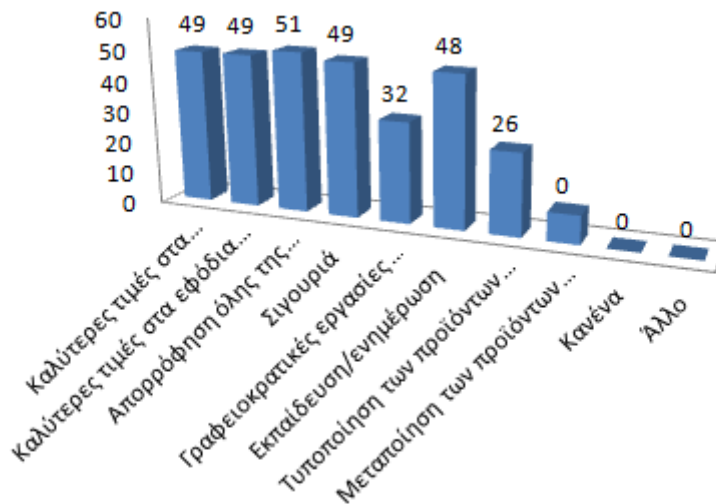
Πίνακας 9 Θα θέλατε να καταργήσει ο συνεταιρισμός/ομάδα σας κάποιες δραστηριότητες/υπηρεσίες;

		Συχνότητα	Ποσοστό	Ισχύον Ποσοστό	Αθροιστικό Ποσοστό
Valid	Όχι	38	74,5	74,5	74,5
	Δεν ξέρω	13	25,5	25,5	100,0
Total		51	100,0	100,0	



Εικόνα 22 Προθυμία κατάργησης η μη κάποιων λειτουργιών του συνεταιρισμού/ομάδας

Παρακάτω φαίνεται ότι οι περισσότεροι ερωτώμενοι έχουν σημαντικά οφέλη από το γεγονός ότι είναι μέλη του συνεταιρισμού. 49 ερωτώμενοι εστίασαν στις καλύτερες τιμές στα προϊόντα που παράγουν, 49 στις καλύτερες τιμές στα εφόδια (λιπάσματα, φυτοφάρμακα κλπ), 51 στην απορρόφηση όλης της παραγωγής, 49 στην σιγουριά, 32 στις γραφειοκρατικές εργασίες (δηλώσεις κλπ), 48 στην εκπαίδευση/ενημέρωση και 26 στην τυποποίηση των προϊόντων. Γενικά, παρατηρείται να μην απορρέουν σημαντικά οφέλη από τις γραφειοκρατικές εργασίες, την τυποποίηση και μεταποίηση των προϊόντων καθώς οι περισσότεροι από τους μισούς ερωτώμενους στιγματίζουν εμμέσως πλην σαφώς τις ελλείψεις που παρουσιάζει η δραστηριότητα αυτή.

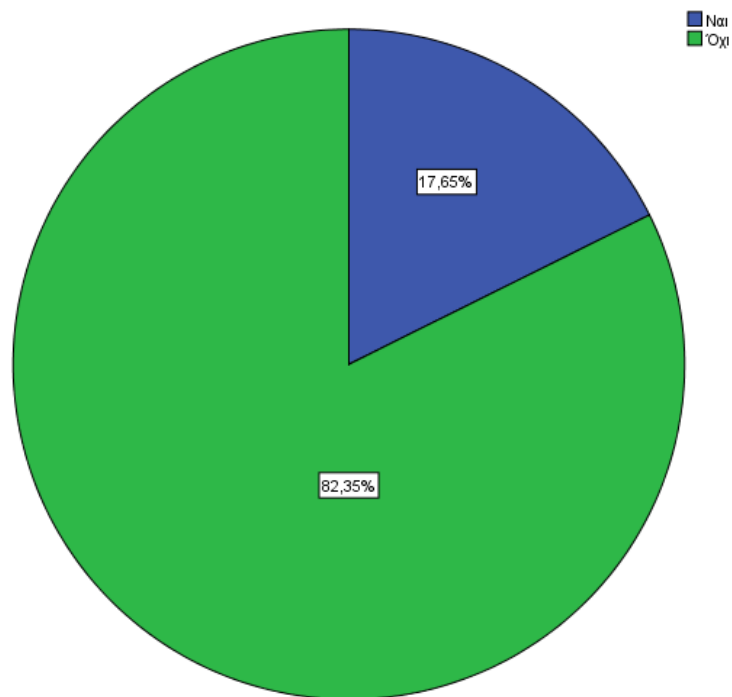


Εικόνα 23 Προσωπικά οφέλη από τον συνεταιρισμό/ομάδα

Η συντριπτική πλειοψηφία των αγροτών δεν μπορεί να προσδιορίσει και κάποια άλλα οφέλη που έχει από τον συνεταιρισμό εκτός από τα οικονομικά. Σε αντίθεση με τους 42 αγρότες που δεν βλέπουν άλλα οφέλη, 9 περιπτώσεις αγροτών είναι σε θέση να δουν κάποια οφέλη. Μάλιστα, σύμφωνα με απαντήσεις που δόθηκαν τα οφέλη αυτά αφορούν κυρίως στην διάθεση των προϊόντων, στις συμβουλές που παίρνουν από τον γεωπόνο του συνεταιρισμού, στην απουσία του άγχους και στη γνώση που αποκομίζουν για γεωργικά θέματα.

Πίνακας 10 Μπορείτε να προσδιορίσετε και κάποια άλλα οφέλη που έχετε από το συνεταιρισμό/ομάδα σας, εκτός από τα οικονομικά;

	Συχνότητα	Ποσοστό	Ισχύον Ποσοστό	Αθροιστικό Ποσοστό
Valid				
Nαι	9	17,6	17,6	17,6
Όχι	42	82,4	82,4	100,0
Total	51	100,0	100,0	

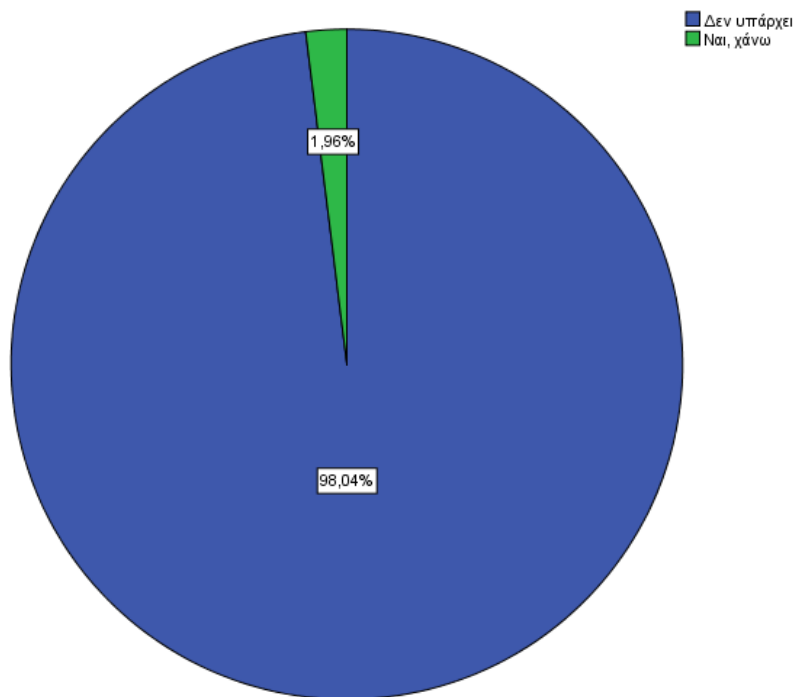


Εικόνα 24 Δυνατότητα προσδιορισμού άλλων οφελών από τον συνεταιρισμό/ομάδα πλην των οικονομικών

Το μεγαλύτερο ποσοστό (98%) των ερωτώμενων πιστεύει ότι δεν υπάρχει κάτι που χάνει λόγω του ότι συμμετέχει στο συνεταιρισμό. Εξαιρέση αποτελεί μονάχα ένας αγρότης ο οποίος ισχυρίστηκε ότι χάνει χρήματα συμμετέχοντας ως μέλος στον συνεταιρισμό.

Πίνακας 11 Υπάρχει κάτι που χάνετε λόγω του ότι συμμετέχετε στο συνεταιρισμό/ομάδα;

		Συχνότητα	Ποσοστό	Ισχύον Ποσοστό	Αθροιστικό Ποσοστό
Valid	Δεν υπάρχει	50	98,0	98,0	98,0
	Ναι, χάνω	1	2,0	2,0	100,0
Total		51	100,0	100,0	

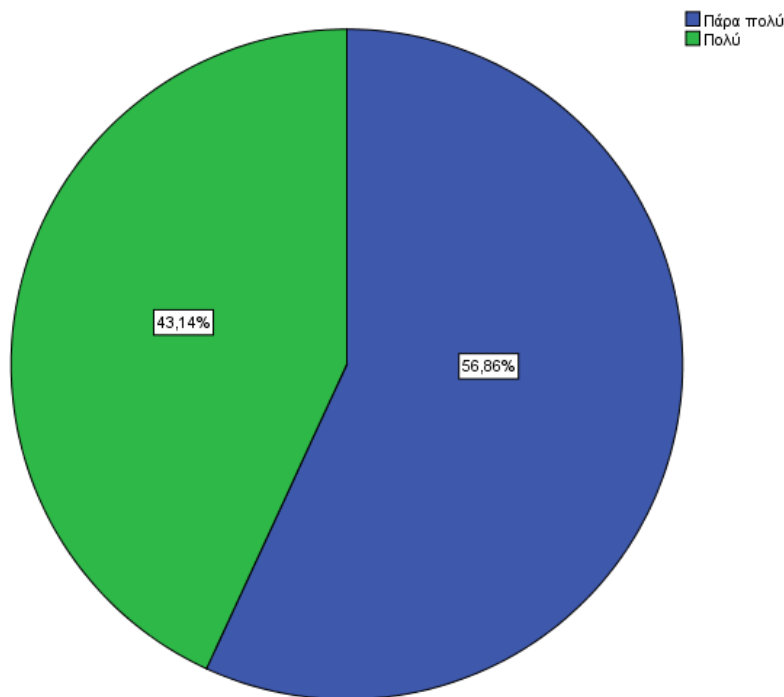


Εικόνα 25 Απώλειες από την συμμετοχή στον συνεταιρισμό/ομάδα

Ο συνεταιρισμός θεωρείται επιτυχημένος σε ένα πολύ σημαντικό βαθμό από τους αγρότες που εξετάστηκαν. Το 56,9% πιστεύει ότι ο συνεταιρισμός είναι πάρα πολύ πετυχημένος και το 43,1% πιστεύει ότι είναι πολύ επιτυχημένος γεγονός που δείχνει ότι η δραστηριοποίηση του συνεταιρισμού αντανακλά θετικά στους περισσότερους αγρότες. Από όλους όσους τοποθετήθηκαν θετικά στο ζήτημα αυτό, 14 άτομα ισχυρίστηκαν ότι η πετυχημένη πορεία του συνεταιρισμού οφείλεται στο συμβούλιο, 11 είπαν ότι οφείλεται στον πρόεδρο, 12 στην οργάνωση του και 5 στο πνεύμα ομαδικότητας και συνεργασίας που υπάρχει μεταξύ των μελών.

Πίνακας 12 Πόσο πετυχημένο θεωρείτε το συνεταιρισμό/ομάδα σας;

		Συχνότητα	Ποσοστό	Ισχύον Ποσοστό	Αθροιστικό Ποσοστό
Valid	Πάρα πολύ	29	56,9	56,9	56,9
	Πολύ	22	43,1	43,1	100,0
Total		51	100,0	100,0	

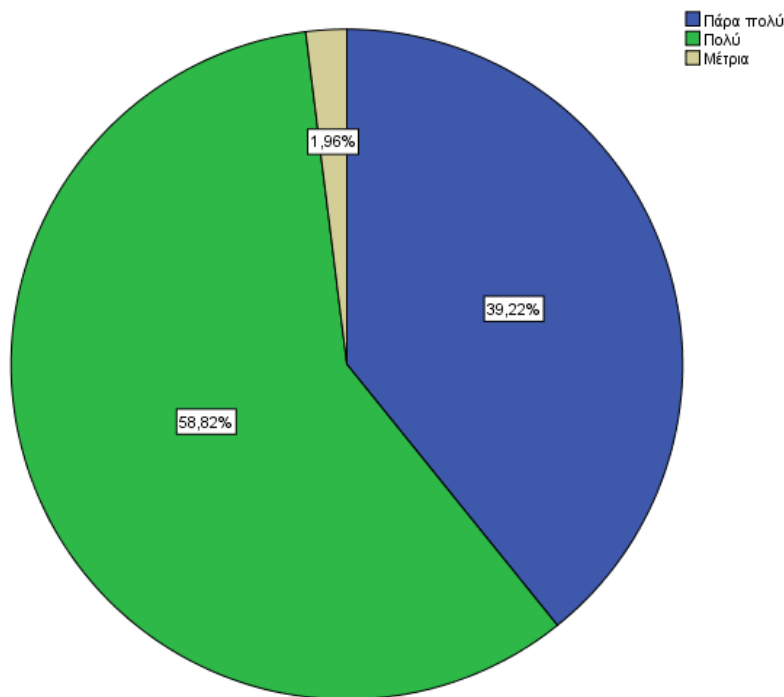


Εικόνα 26 Αξιολόγηση του συνεταιρισμού/ομάδα ως πετυχημένο ή μη

Η εμπιστοσύνη των μελών είναι μεγάλη προς τον συνεταιρισμό και ειδικότερα το Διοικητικό Συμβούλιο. Το 39,2% των ερωτώμενων έχει πάρα πολύ εμπιστοσύνη στο Διοικητικό Συμβούλιο, το 58,8% πολύ εμπιστοσύνη και μόλις το 2,0% εμπιστεύεται μέτρια το Διοικητικό Συμβούλιο. Σε γενικές γραμμές, όλο το δείγμα που εξετάζεται, πλην μιας περίπτωσης, εμπιστεύεται σε σημαντικά ικανοποιητικό βαθμό το Διοικητικό Συμβούλιο και δεν φαίνεται να τίθενται θέματα συνεργατικών σχέσεων μεταξύ των μελών και του Διοικητικού Συμβουλίου.

Πίνακας 13 Πόση εμπιστοσύνη έχετε στο Διοικητικό Συμβούλιο του συνεταιρισμού/ομάδας σας:

		Συχνότητα	Ποσοστό	Ισχύον Ποσοστό	Cumulative Percent
Valid	Πάρα πολύ	20	39,2	39,2	39,2
	Πολύ	30	58,8	58,8	98,0
	Μέτρια	1	2,0	2,0	100,0
Total		51	100,0	100,0	

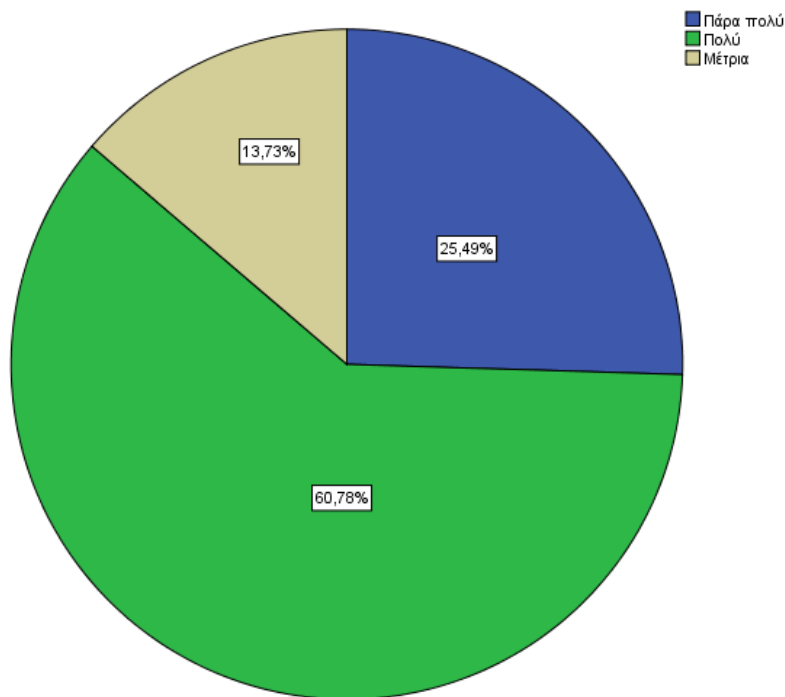


Εικόνα 27 Βαθμός εμπιστοσύνης προς το ΔΣ του συνεταιρισμού/ομάδας

Η προηγούμενη ερώτηση σχετικά με το βαθμό εμπιστοσύνης που έχουν οι αγρότες στον συνεταιρισμό δικαιολογείται από τα αποτελέσματα που παρουσιάζονται στον παρακάτω πίνακα σχετικά με τον αν η λήψη των αποφάσεων γίνεται ομαδικά. Το 60,8% ισχυρίστηκε ότι οι αποφάσεις λαμβάνονται με την σύμφωνη γνώμη όλων, το 25,5% είπε ότι λαμβάνονται πάρα πολύ όλες οι γνώμες ενώ το 13,7% δήλωσε ότι κάτι τέτοιο συμβαίνει σε μέτριο βαθμό.

Πίνακας 14 Πιστεύετε ότι κατά τη λήψη αποφάσεων παίρνονται υπόψη όλες οι γνώμες:

	Συχνότητα	Ποσοστό	Ισχύον Ποσοστό	Αθροιστικό Ποσοστό
Valid Πάρα πολύ	13	25,5	25,5	25,5
Πολύ	31	60,8	60,8	86,3
Μέτρια	7	13,7	13,7	100,0
Total	51	100,0	100,0	

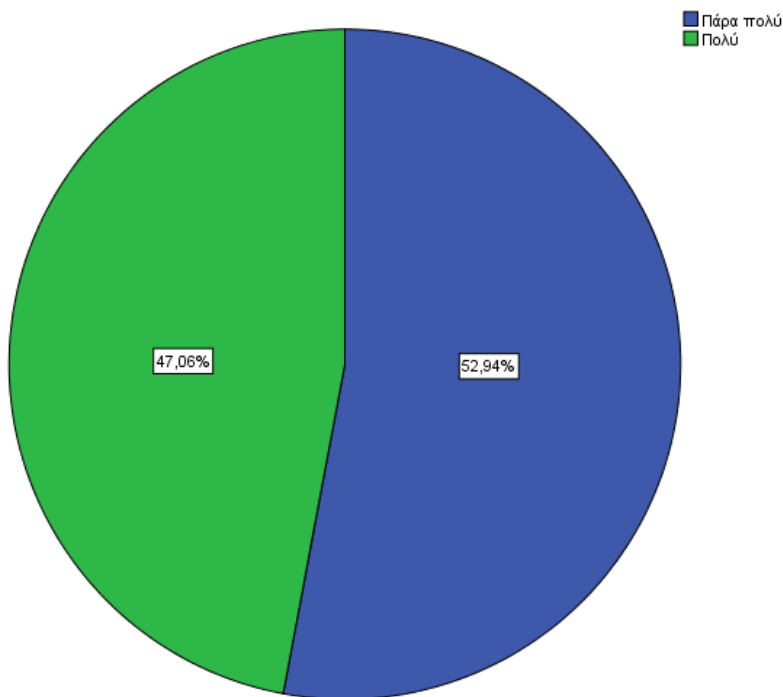


Εικόνα 28 Αξιολόγηση λήψης ομαδικών αποφάσεων

Η εμπιστοσύνη που δείχνουν οι αγρότες προς τον συνεταιρισμό είναι ιδιαίτερα μεγάλη. Από τα 51 άτομα που εξετάστηκαν, όλοι τοποθετήθηκαν θετικά προς τον συνεταιρισμό. 27 άτομα είπαν ότι τον εμπιστεύονται πάρα πολύ και 24 ότι τον εμπιστεύονται πολύ αποκλείοντας έτσι ζητήματα αξιοπιστίας των γεωργών προς τον συνεταιρισμό.

Πίνακας 15 Πόση εμπιστοσύνη έχετε στο συνεταιρισμό/ομάδα σας γενικά:

		Συχνότητα	Ποσοστό	Ισχύον Ποσοστό	Αθροιστικό Ποσοστό
Valid	Πάρα πολύ	27	52,9	52,9	52,9
	Πολύ	24	47,1	47,1	100,0
Total		51	100,0	100,0	

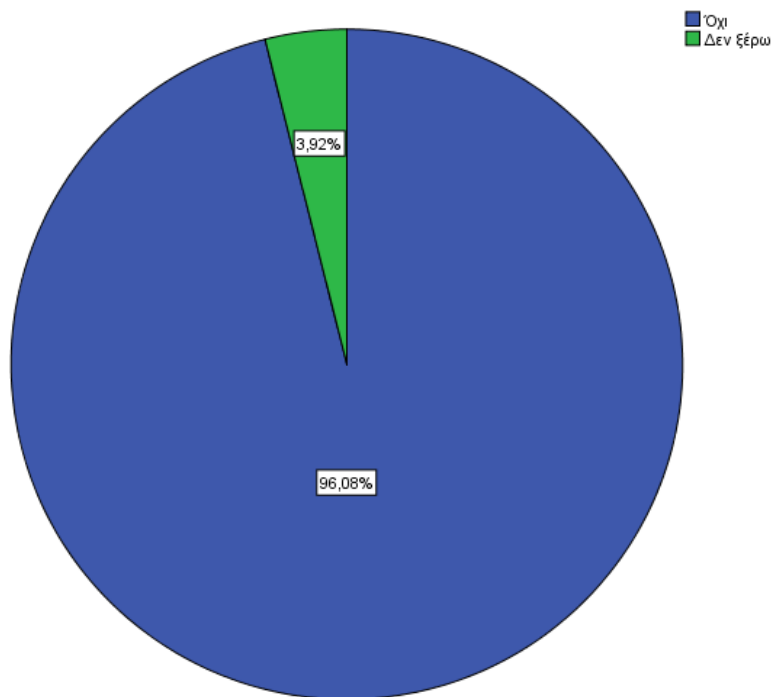


Εικόνα 29 Βαθμός εμπιστοσύνης στον συνεταιρισμό/ομάδα γενικά

Στην συνέχεια, διερευνήθηκε η πιθανότητα αποχώρησης των αγροτών από τον συνεταιρισμό. Οι περισσότεροι αγρότες, 49 στον αριθμό, δήλωσαν, συντριπτικά, ότι δεν σκοπεύουν να αποχωρήσουν από τον συνεταιρισμό στο μέλλον. Μεταξύ αυτών, υπήρξαν 2 περιπτώσεις αγροτών που εξέφρασαν αβεβαιότητα σχετικά με την ύπαρξή τους στο συνεταιρισμό σε μελλοντικό χρόνο.

Πίνακας 16 Σκέφτεστε να αποχωρήσετε από το συνεταιρισμό/ομάδα σας μελλοντικά:

		Συχνότητα	Ποσοστό	Ισχύον Ποσοστό	Αθροιστικό Ποσοστό
Valid	Όχι	49	96,1	96,1	96,1
	Δεν ξέρω	2	3,9	3,9	100,0
	Total	51	100,0	100,0	

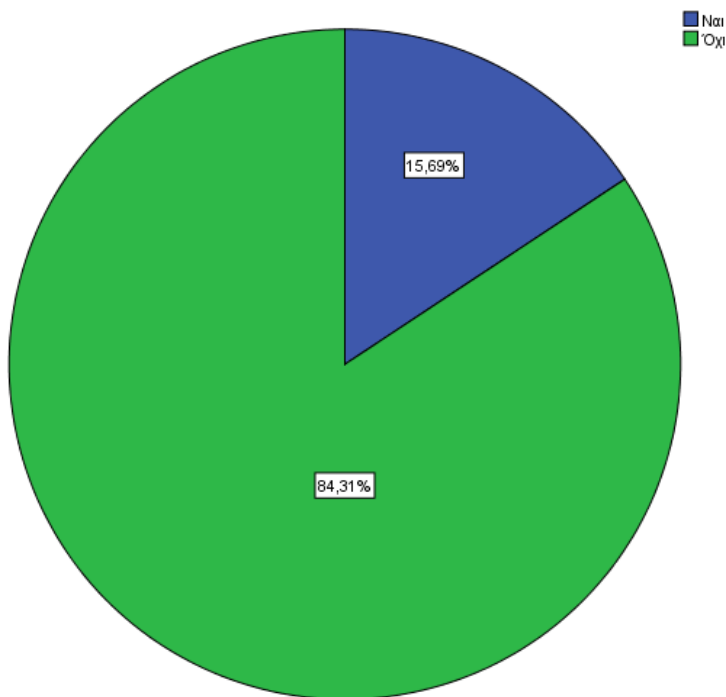


Εικόνα 30 Πρόθεση μελλοντικής αποχώρησης από τον συνεταιρισμό/ομάδα

Σε προηγούμενα έτη, 8 αγρότες από αυτούς που εξετάστηκαν συμμετείχαν στο Διοικητικό Συμβούλιο, ενώ σήμερα, από αυτούς, μέλη του ΔΣ είναι μόλις 2 στον αριθμό. Ο μικρός αριθμός των μελών που συμμετείχαν κάποια στιγμή στο ΔΣ δείχνει ότι δεν υπάρχει σημαντική αλλαγή προσώπων στη διοίκηση του συνεταιρισμού.

Πίνακας 17 Ήσασταν στο παρελθόν μέλος του ΔΣ:

		Συχνότητα	Ποσοστό	Ισχύον Ποσοστό	Αθροιστικό Ποσοστό
Valid	Ναι	8	15,7	15,7	15,7
	Όχι	43	84,3	84,3	100,0
Total		51	100,0	100,0	

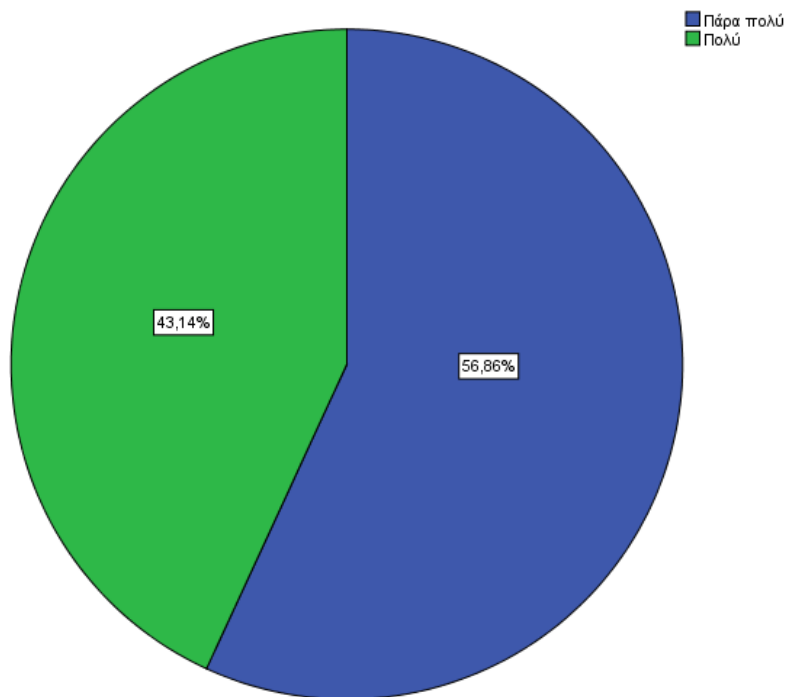


Εικόνα 31 Προσδιορισμός αγροτών με θέση στο ΔΣ

Όπως φαίνεται στον παρακάτω πίνακα η πλειοψηφία των μελών υποστηρίζει ότι οι αγροτικοί συνεταιρισμοί και οι ομάδες παραγωγών συμβάλλουν σε μεγάλο βαθμό στην αγροτική οικονομία της Ελλάδας. Ειδικότερα, το 56,9% πιστεύει ότι οι συνεταιρισμοί συμβάλουν προς αυτή την κατεύθυνση πάρα πολύ και το 43,1% πολύ.

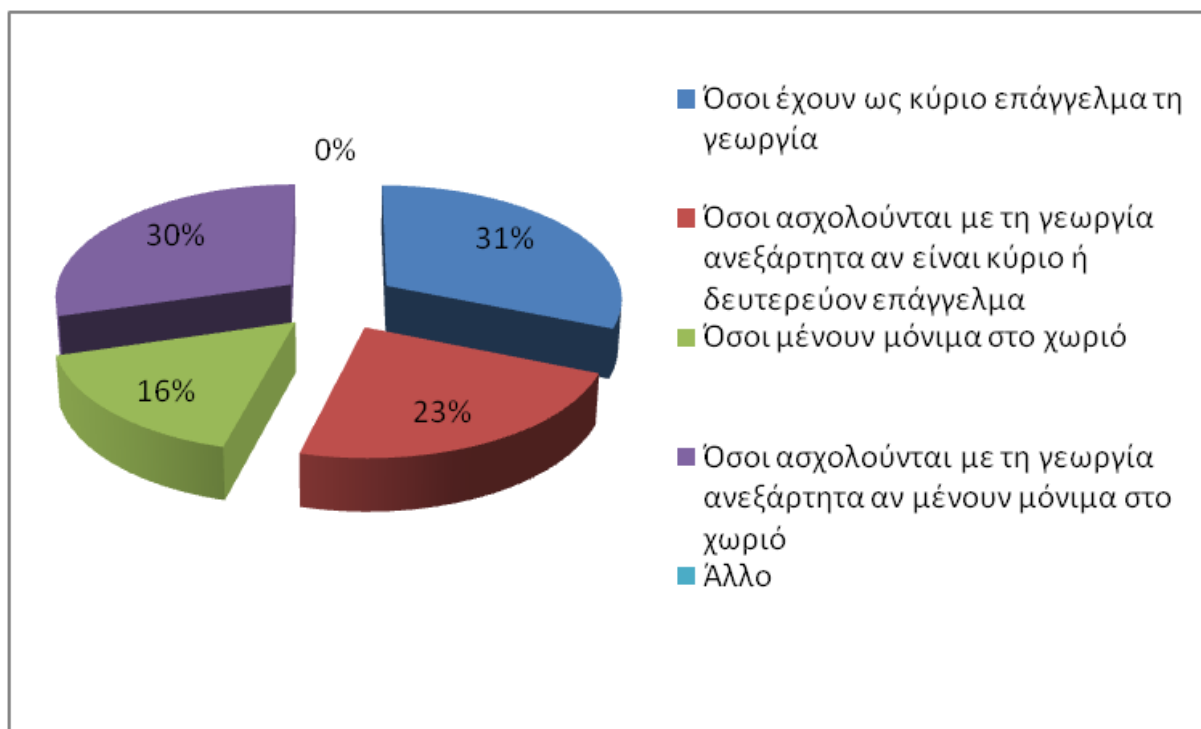
Πίνακας 18 Εσείς προσωπικά πιστεύετε ότι οι αγροτικοί συνεταιρισμοί και οι ομάδες παραγωγών είναι απαραίτητοι για την αγροτική οικονομία της Ελλάδας;

		Συχνότητα	Ποσοστό	Ισχύον Ποσοστό	Αθροιστικό Ποσοστό
Valid	Πάρα πολύ	29	56,9	56,9	56,9
	Πολύ	22	43,1	43,1	100,0
Total		51	100,0	100,0	



Εικόνα 32 Αξιολόγηση του ρόλου των αγροτικών συνεταιρισμών για την αγροτική οικονομία της Ελλάδας

Στο παρακάτω γράφημα φαίνεται πως το 31% των ερωτώμενων θεωρεί ότι μέλη ενός συνεταιρισμού θα πρέπει να είναι όσοι ασκούν ως κύριο το επάγγελμα τη γεωργία. Ένα μικρότερο ποσοστό 30% θεωρεί ότι μέλη του συνεταιρισμού θα πρέπει να είναι όσοι ασχολούνται με την γεωργία ανεξάρτητα αν μένουν μόνιμα στο χωριό. Το 23% είπε ότι θα πρέπει να είναι μέλη όσοι ασχολούνται με την γεωργία ανεξάρτητα αν αποτελεί κύριο ή δευτερεύον επάγγελμα ενώ τέλος, υπήρχε και ένα μικρότερο ποσοστό που τάχθηκε υπέρ εκείνων που μένουν μόνιμα στο χωριό. Σε γενικές γραμμές υπάρχει ομοιομορφία στις απαντήσεις των ερωτώμενων με τις περισσότερες από αυτές να αναγνωρίζουν περισσότερο σε αυτούς που έχουν ως κύριο επάγγελμα τη γεωργία το δικαίωμα να είναι μέλη ενός συνεταιρισμού.

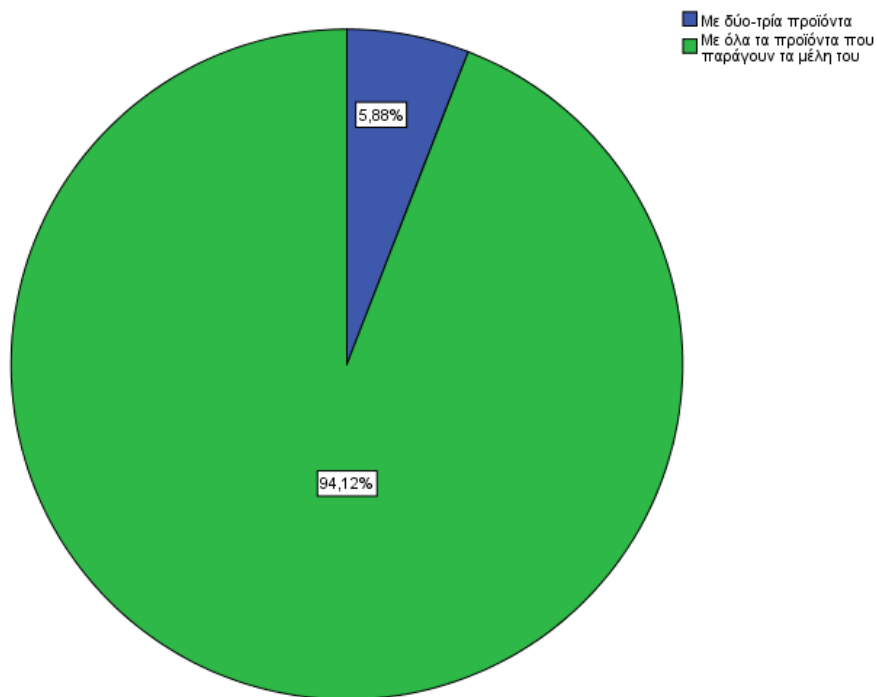


Εικόνα 33 Αξιολόγηση κριτηρίων συμμετοχής στον συνεταιρισμό/ομάδα

Η συντριπτική πλειοψηφία των παραγωγών υποστηρίζει ότι ένας συνεταιρισμός θα πρέπει να ασχολείται με όλα τα παραγόμενα προϊόντα των μελών του. Πιο συγκεκριμένα, μόλις 3 άτομα ισχυρίστηκαν ότι ένας συνεταιρισμός θα πρέπει να ασχολείται με δύο – τρία προϊόντα. Οι περισσότεροι (48 άτομα), δήλωσαν ότι ένας συνεταιρισμός θα πρέπει να έχει μεγαλύτερο εύρος δραστηριοτήτων και να μην περιορίζεται σε μεμονωμένα προϊόντα αλλά να λαμβάνει υπόψη του τις ανάγκες του συνεταιρισμού και όλα τα προϊόντα τα οποία παράγουν τα μέλη του.

Πίνακας 19 Πιστεύετε ότι ένας συνεταιρισμός/ομάδα θα πρέπει να ασχολείται:

	Frequency	Ποσοστό	Ισχύον Ποσοστό	Αθροιστικό Ποσοστό
Valid Με δύο-τρία προϊόντα	3	5,9	5,9	5,9
Με όλα τα προϊόντα που παράγουν τα μέλη του	48	94,1	94,1	100,0
Total	51	100,0	100,0	

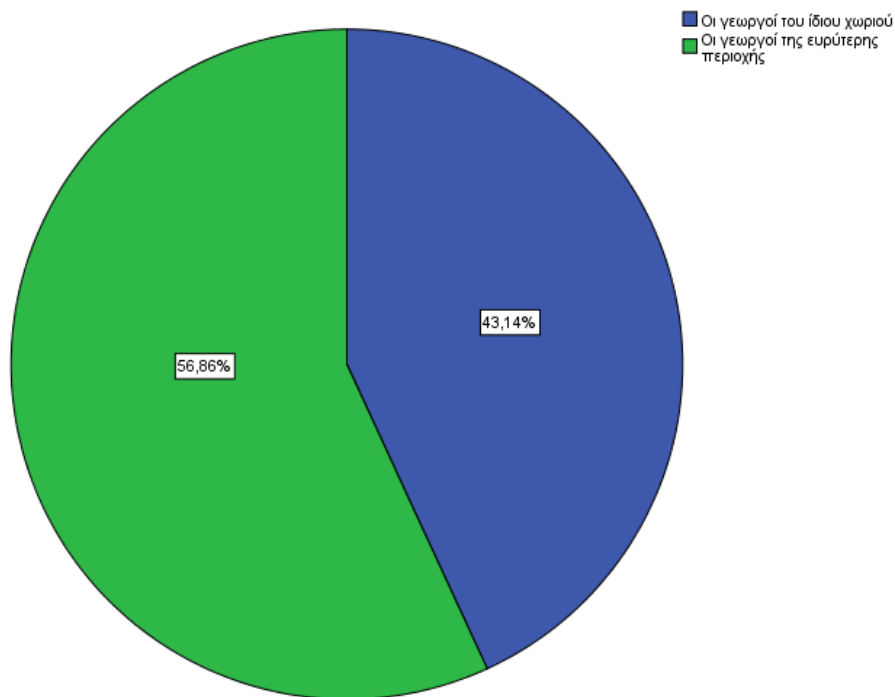


Εικόνα 34 Αξιολόγηση δραστηριοτήτων ενός συνεταιρισμού/ομάδας

Αναφορικά με το αν τα μέλη ενός συνεταιρισμού θα πρέπει να είναι οι γεωργοί του ίδιου χωριού ή της ευρύτερης περιοχής, οι ερωτώμενοι είχαν ποικίλες γνώμες. Το 43,1% δήλωσε ότι θα πρέπει να είναι του ίδιου χωριού ενώ το 56,9% ότι θα πρέπει να είναι της ευρύτερης περιοχής, Τα αποτελέσματα του πίνακα δείχνουν ότι οι απόψεις μοιάζουν μάλλον να δίστανται σχετικά με την προέλευση των μελών του συνεταιρισμού.

Πίνακας 20 Πιστεύετε ότι τα μέλη ενός συνεταιρισμού/ομάδας θα πρέπει να είναι:

	Συχνότητα	Ποσοστό	Ισχύον Ποσοστό	Αθροιστικό Ποσοστό
Valid Οι γεωργοί του ίδιου χωριού	22	43,1	43,1	43,1
Οι γεωργοί της ευρύτερης περιοχής	29	56,9	56,9	100,0
Total	51	100,0	100,0	

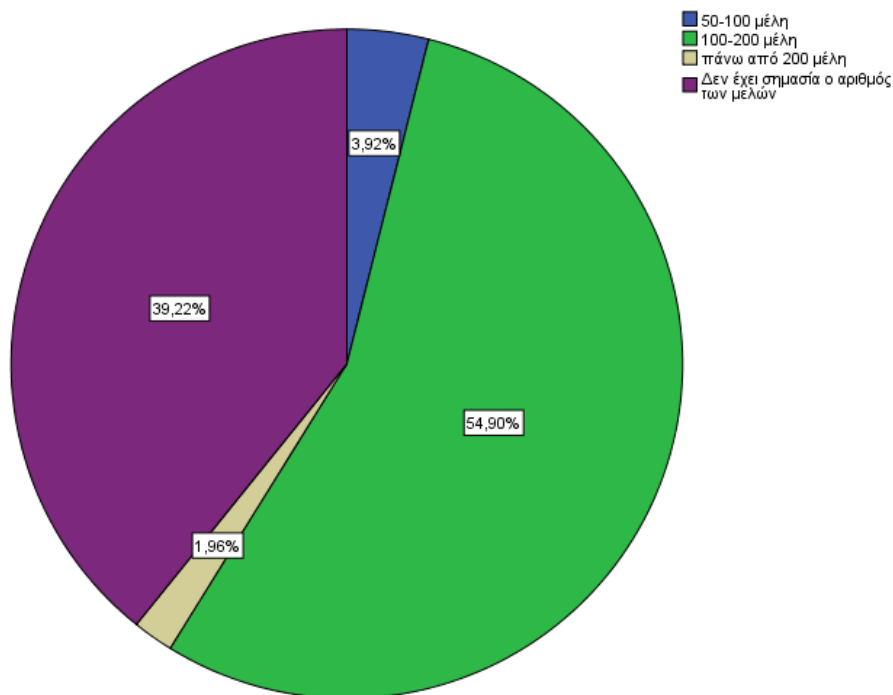


Εικόνα 35 Αξιολόγηση γεωγραφικής προέλευσης αγροτών ενός συνεταιρισμού/ομάδας

Σχετικά με το μέγεθος ενός συνεταιρισμού οι μισοί σχεδόν παραγωγοί (54,9%) απάντησαν ότι πρέπει να ανέρχεται στα 100-200 μέλη. Ένα άλλο ποσοστό 39,2% ισχυρίστηκε ότι ο αριθμός των μελών δεν έχει σημασία. Τέλος, ένας ερωτώμενος δήλωσε ότι ο ιδανικός αριθμός είναι πάνω από 200 άτομα για έναν συνεταιρισμό και άλλοι δύο ερωτώμενοι τοποθετήθηκαν μεταξύ 50-100 μελών. Από τις απαντήσεις φαίνεται πως θεωρούν βιώσιμα τα σχήματα με πολλά μέλη.

Πίνακας 21 Πιστεύετε ότι το καλύτερο μέγεθος ενός συνεταιρισμού/ομάδας είναι τα:

	Συχνότητα	Ποσοστό	Ισχύον Ποσοστό	Αθροιστικό Ποσοστό
Valid 50-100 μέλη	2	3,9	3,9	3,9
100-200 μέλη	28	54,9	54,9	58,8
πάνω από 200 μέλη	1	2,0	2,0	60,8
Δεν έχει σημασία ο αριθμός των μελών	20	39,2	39,2	100
Total	51	100,0	100,0	

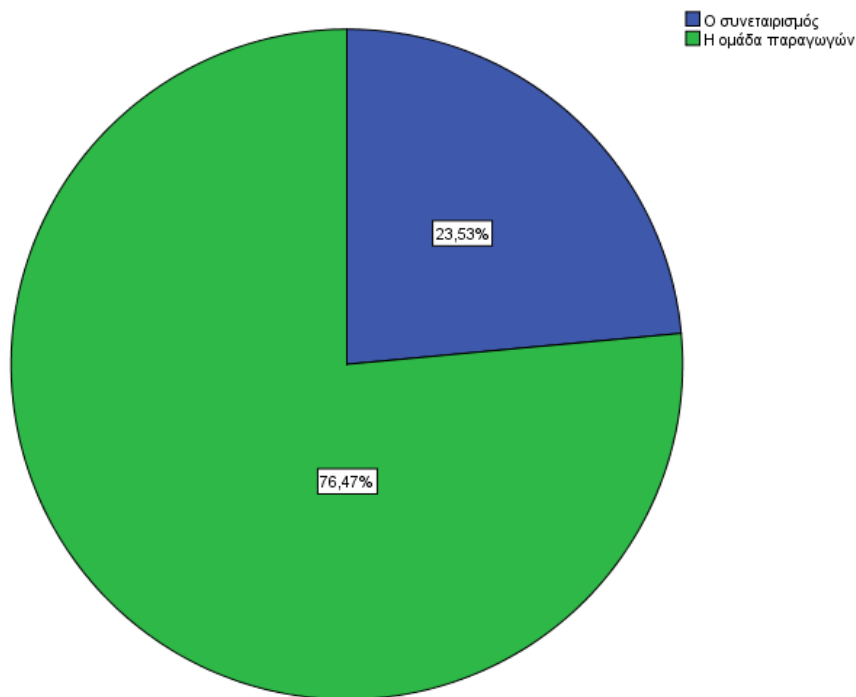


Εικόνα 36 Αξιολόγηση μεγέθους (σε άτομα) ενός συνεταιρισμού/ομάδας

Όσον αφορά την μορφή συνεργασία που επιθυμούν οι συμμετέχοντες στην έρευνα, είναι προφανές από τα δεδομένα του παρακάτω πίνακα ότι γίνεται αρεστή η συνεργασία στα πλαίσια της ομάδας παραγωγών. Για 39 άτομα η ομάδα παραγωγών αποτελεί την πιο αποτελεσματική μορφή συνεργασίας μεταξύ των μελών ενώ για ένα μικρότερο αριθμό ατόμων (12), περισσότερο αποτελεσματική μορφή συνεργασίας επέρχεται μέσα από τη συνεταιριστική δράση.

Πίνακας 22 Ποια μορφή συνεργασίας μεταξύ των γεωργών πιστεύετε ότι είναι η πιο αποτελεσματική:

		Συχνότητα	Ποσοστό	Ισχύον Ποσοστό	Αθροιστικό Ποσοστό
Valid	Ο συνεταιρισμός	12	23,5	23,5	23,5
	Η ομάδα παραγωγών	39	76,5	76,5	100,0
	Total	51	100,0	100,0	

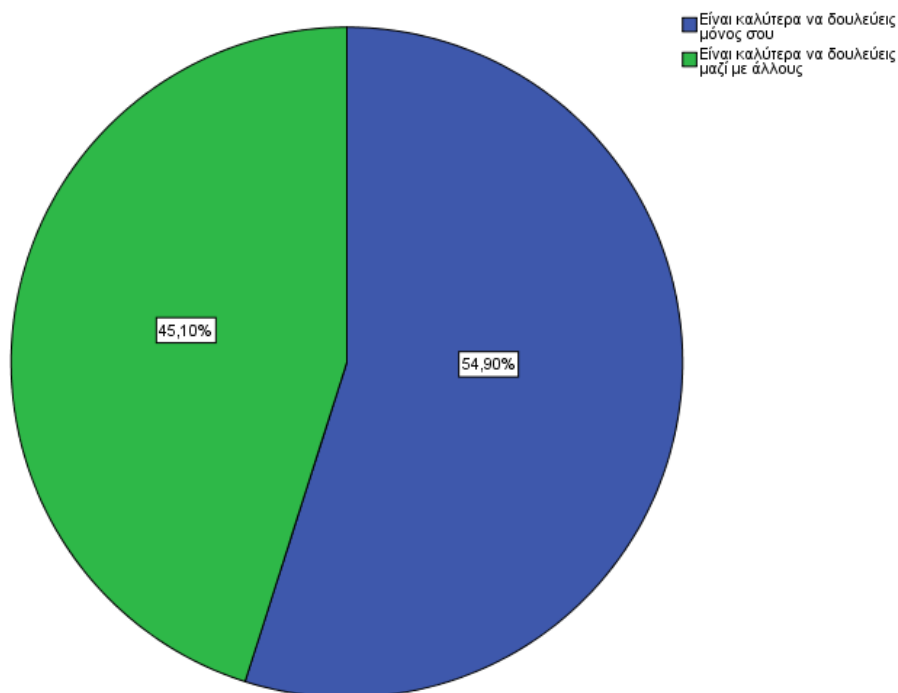


Εικόνα 37 Αξιολόγηση αποτελεσματικής συνεργασίας μεταξύ αγροτών ενός συνεταιρισμού/ομάδας

Ο παρακάτω πίνακας αποτυπώνει τα «μαθήματα» που έχουν πάρει οι συμμετέχοντες στην έρευνα από την οικογένειά τους. 28 άτομα δήλωσαν ότι είναι καλύτερα να δουλεύει κανείς μόνος τους και 23 άτομα είπαν ότι είναι καλύτερα να δουλεύεις μαζί με άλλους. Όπως φαίνεται, υπάρχει μια αξιοπρόσεκτη αναντιστοιχία στα ποσοστά σχετικά με τις διατυπωθείσες απόψεις καθώς οι απαντήσεις είναι εκ διαμέτρου αντίθετες.

Πίνακας 23 Τι "μαθήματα" πήρατε από την οικογένειά σας:

	Συχνότητα	Ποσοστό	Ισχύον Ποσοστό	Αθροιστικό Ποσοστό
Valid Είναι καλύτερα να δουλεύεις μόνος σου	28	54,9	54,9	54,9
Είναι καλύτερα να δουλεύεις μαζί με άλλους	23	45,1	45,1	100,0
Total	51	100,0	100,0	

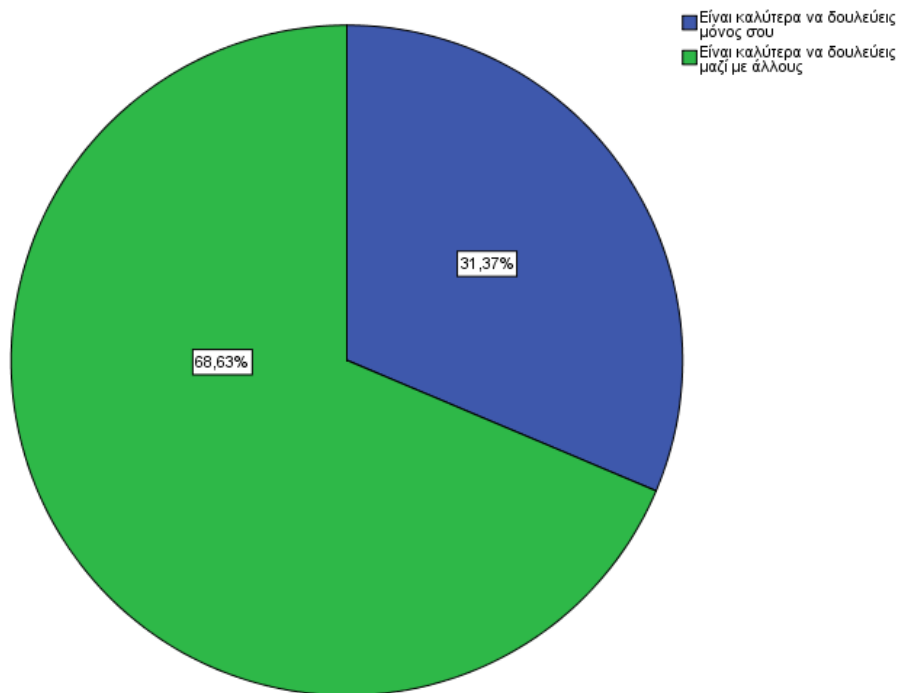


Εικόνα 38 «Μαθήματα» αγροτών από το οικογενειακό περιβάλλον αναφορικά με τον τρόπο εργασίας

Όσον αφορά την προσωπική άποψη των αγροτών σχετικά με τον τρόπο που πρέπει να δουλεύει κανείς, οι περισσότεροι τάχθηκαν υπέρ της ομαδικής εργασίας. Το 68,6% συμμερίστηκε την ομαδική εργασία και το 31,4% την εργασία σε ατομικό επίπεδο. Συγκρίνοντας τα δεδομένα του παρακάτω πίνακα με αυτά της προηγούμενης ερώτησης, παρατηρεί κανείς αναντιστοιχία στα ποσοστά σχετικά με τον ρόλο της οικογένειας και την προσωπική άποψη των παραγωγών.

Πίνακας 24 Εσείς προσωπικά τι πιστεύετε:

	Συχνότητα	Ποσοστό	Ισχύον Ποσοστό	Αθροιστικό Ποσοστό
Valid Είναι καλύτερα να δουλεύεις μόνος σου	16	31,4	31,4	31,4
Είναι καλύτερα να δουλεύεις μαζί με άλλους	35	68,6	68,6	100,0
Total	51	100,0	100,0	



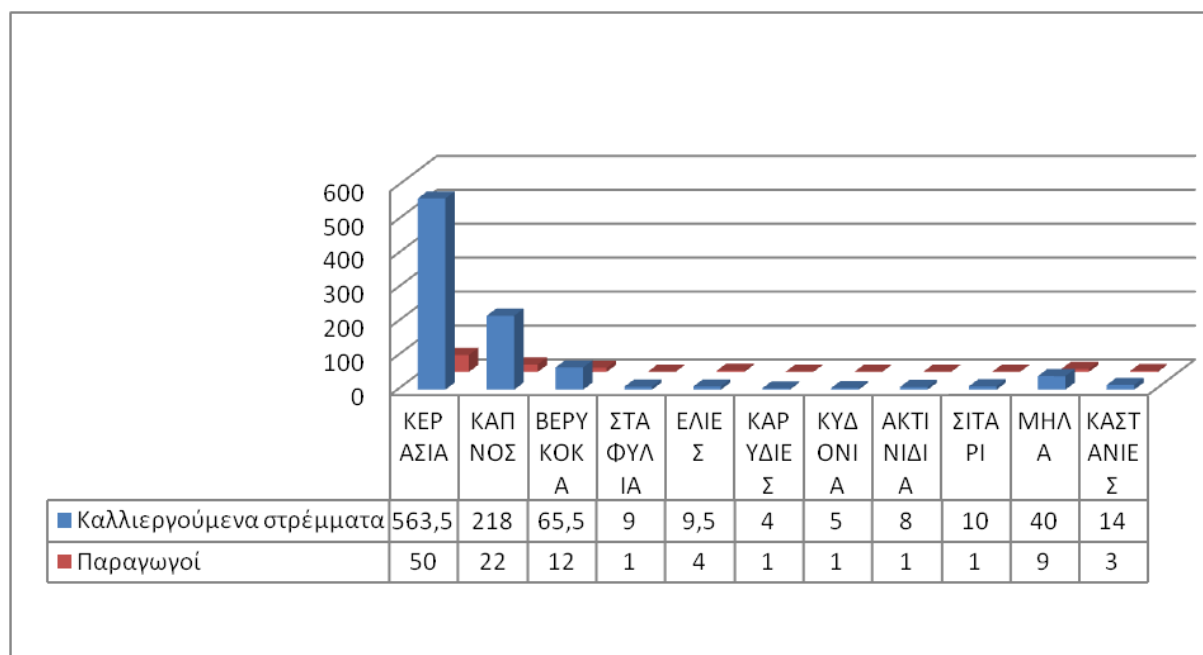
Εικόνα 39 Εικόνα 40 Διερεύνηση προσωπικών απόψεων σχετικά με τον τρόπο εργασίας

Χαρακτηριστικά γεωργικής εκμετάλλευσης

Στο παρακάτω γράφημα αποτυπώνονται οι συνολικές ιδιότητες και νοικιασμένες εκτάσεις που καλλιεργούν οι αγρότες του δείγματος, τα στρέμματα που είναι ιδιότητα και εκείνα που είναι αρδευόμενα. Σύμφωνα με τα αποτελέσματα τα συνολικά ιδιότητα και νοικιασμένα στρέμματα που καλλιεργούνται από τους 51 αγρότες είναι 842, από τα οποία σε κάθε παραγωγό, κατά μέσο όρο, αντιστοιχούν 16,5 στρέμματα. Από 842 συνολικά στρέμματα, τα 762 είναι ιδιότητα (90,49%) και τα 827 είναι αρδευόμενα (98,21%).

Από τις 51 περιπτώσεις αγροτών που εξετάστηκαν παρατηρήθηκε ότι ο μέσος όρος των συνολικών καλλιεργήσιμων στρεμμάτων είναι 17 στρέμματα, ο μέσος όρος των ιδιότητων στρεμμάτων είναι 16 στρέμματα και ο μέσος όρος των αρδευόμενων στρεμμάτων είναι 15 στρέμματα. Τέλος, αξίζει να σημειωθεί ότι όλοι ανεξαιρέτως οι παραγωγοί δεν καλλιεργούν περισσότερα από 50 στρέμματα. Σημειώθηκαν 2 περιπτώσεις αγροτών που καλλιεργούν 43 στρέμματα και οι άλλες περιπτώσεις αφορούν καλλιεργήσιμα στρέμματα κάτω των 20. Το θετικό είναι τα περισσότερα, σχεδόν όλα τα στρέμματα που καλλιεργούνται, είναι αρδευόμενα, στοιχείο το οποίο είναι σημαντικά θετικό.

Βασικότερη παραγωγή για το σύνολο των αγροτών είναι τα κεράσια τα οποία αγγίζουν τα 564 στρέμματα συνολικά τα οποία παράγονται από 50 αγρότες συνολικά. Αμέσως μετά ακολουθεί η παραγωγή του καπνού με 218 στρέμματα συνολικά για 22 από τους 51 αγρότες. Τα βερίκοκα κατατάσσονται στην τρίτη θέση με σημαντικά μικρότερη καλλιεργήσιμη έκταση (66 στρέμματα σε αντιστοιχία 12 αγροτών). Ακολουθούν τα μήλα με 40 στρέμματα, οι καστανιές με 14 στρέμματα, το σιτάρι με 10 στρέμματα, οι ελιές με 9,5 στρέμματα, τα σταφύλια με 9 στρέμματα, τα ακτινίδια με 8 στρέμματα, τα κυδώνια με 5 στρέμματα και οι καρυδιές με 4 τα οποία καλλιεργούνται από έναν μικρό αριθμό παραγωγών. Οι περισσότεροι παραγωγοί έχουν συνδυαστικές καλλιέργειες και μεγαλύτερη έμφαση δίνεται κυρίως στην παραγωγή των κερασιών και του καπνού ενώ μικρότερο ενδιαφέρον παρατηρείται στις άλλες παραγωγές.

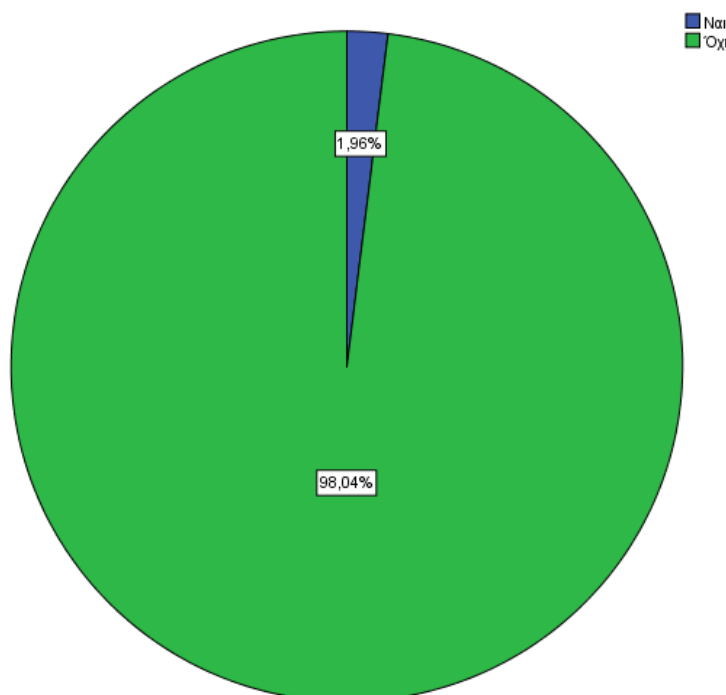


Εικόνα 41 Παραγόμενες καλλιέργειες αγροτών του συνεταιρισμού/ομάδας

Η πλειονότητα του δείγματος (98,0%) δεν ασχολείται με την κτηνοτροφία και επικεντρώνεται αποκλειστικά στην παραγωγή φρούτων και άλλων προϊόντων όπως χαρακτηριστικά αναφέρθηκαν παραπάνω. Ανάμεσα στα 51 άτομα που εξετάστηκαν, εντοπίστηκε ένα άτομο μόλις το οποίο ασχολείται με την κτηνοτροφία, το οποίο μάλιστα δήλωσε ότι διαθέτει 15, σταβλισμένα κατσίκια.

Πίνακας 25 Ασχολείστε με την κτηνοτροφία;

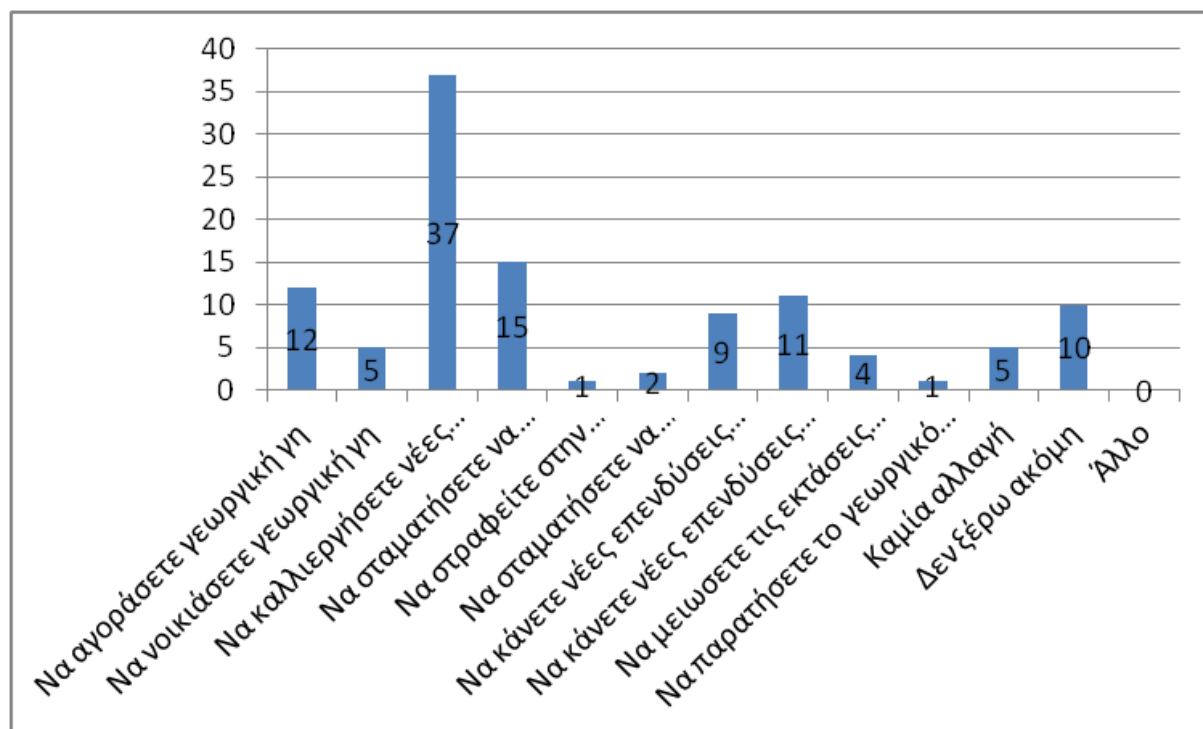
		Συχνότητα	Ποσοστό	Ισχύον Ποσοστό	Αθροιστικό Ποσοστό
Valid	Ναι	1	2,0	2,0	2,0
	Όχι	50	98,0	98,0	100,0
	Total	51	100,0	100,0	



Εικόνα 42 Διερεύνηση ενασχόλησης με την κτηνοτροφία

Τα μελλοντικά σχέδια των ερωτώμενων είναι αρκετά και διαφορετικά μεταξύ τους. 12 ερωτώμενοι δήλωσαν ότι σκοπεύουν να αγοράσουν γεωργική γη, 5 ότι σκοπεύουν να νοικιάσουν γεωργική γη, 37 ότι σκοπεύουν να καλλιεργήσουν νέες καλλιέργειες, 15 σκοπεύουν να σταματήσουν να καλλιεργούν κάποιες καλλιέργειες, 2 δήλωσαν ότι σκοπεύουν να στραφούν στην κτηνοτροφία και ένας να σταματήσει να ασχολείται με την κτηνοτροφία. Επιπλέον, 9 είπαν ότι σκοπεύουν να κάνουν νέες επενδύσεις σε μηχανήματα και 11 νέες επενδύσεις σε κτίρια, 4 σκοπεύουν να μειώσουν τις εκτάσεις που καλλιεργούν, 1 να παρατήσει το γεωργικό επάγγελμα, 5 δεν σκοπεύουν να κάνουν καμία αλλαγή και 10 δεν ξέρουν τι θέλουν να κάνουν στο μέλλον. Από το σύνολο αυτών των απαντήσεων πολλές απαντήσεις επιλέχθηκαν συνδυαστικά από τους αγρότες αλλά τα αποτελέσματα έδειξαν ότι υπάρχει μια

παραπάνω προτίμηση σε νέες καλλιέργειες. Οι στάσεις αυτές είναι εκτιμήσεις για το μέλλον και σε μεγάλο ποσοστό αποτυπώνουν την αβεβαιότητα και την σκεπτικιστική τάση που επικρατεί υπό το πρίσμα των σημερινών συνθηκών.



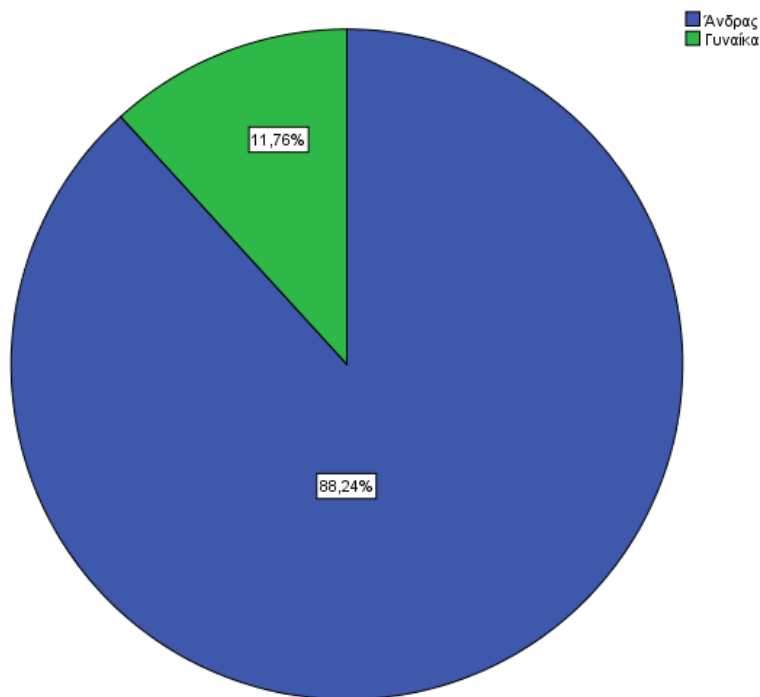
Εικόνα 43 Διερεύνηση μελλοντικών σχεδίων αγροτών

Δημογραφικά χαρακτηριστικά

Το μεγαλύτερο ποσοστό των ερωτώμενων είναι άνδρες (88,2%) και ένα αρκετά μικρότερο ποσοστό (11,8%) αποτελείται από γυναίκες, γεγονός που μαρτυρά την υπεροχή του ανδρικού φύλου έναντι του γυναικείου και τις τάσεις που επικρατούν αναφορικά με το επάγγελμα του αγρότη σύμφωνα με τις οποίες η γυναίκα έρχεται σε υποδεέστερη θέση.

Πίνακας 26 Είστε:

		Συχνότητα	Ποσοστό	Ισχύον Ποσοστό	Αθροιστικό Ποσοστό
Valid	Άνδρας	45	88,2	88,2	88,2
	Γυναίκα	6	11,8	11,8	100,0
	Total	51	100,0	100,0	

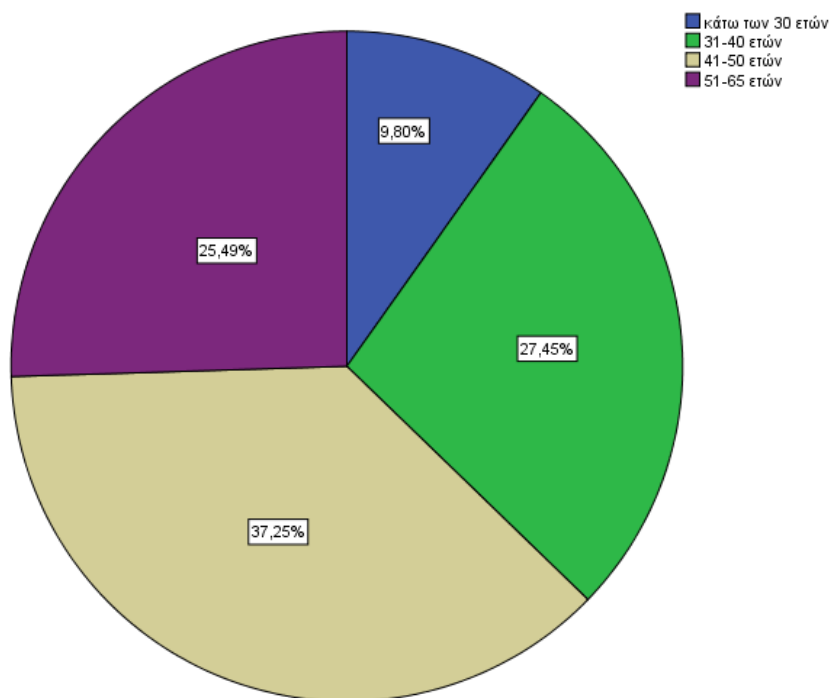


Εικόνα 44 Κατανομή του φύλου στο δείγμα

Το μεγαλύτερο μέρος του δείγματος είναι ηλικίας άνω των 30 ετών. Το 27,5% είναι ηλικίας 31-40, το 37,3% είναι ηλικίας 41-50, το 25,5% είναι ηλικίας 51-65 και μόλις το 9,8% είναι ηλικίας κάτω των 30. Γενικά, υπάρχει όμοια κατανομή στο δείγμα και υπάρχουν τόσο μεγάλες ηλικίες όσο και μικρές. Το αρνητικό ίσως είναι ότι τα άτομα ηλικίας κάτω των 30 αντιπροσωπεύουν μόνο το 10% περίπου και το υπόλοιπο ποσοστό είναι ηλικίας 30-65. Σε γενικές γραμμές, το δείγμα απαρτίζεται από νέους σε ηλικία αγρότες.

Πίνακας 27 Σε ποια ηλικιακή κατηγορία ανήκετε:

	Συχνότητα	Ποσοστό	Ισχύον Ποσοστό	Αθροιστικό Ποσοστό
Valid κάτω των 30 ετών	5	9,8	9,8	9,8
31-40 ετών	14	27,5	27,5	37,3
41-50 ετών	19	37,3	37,3	74,5
51-65 ετών	13	25,5	25,5	100,0
Total	51	100,0	100,0	

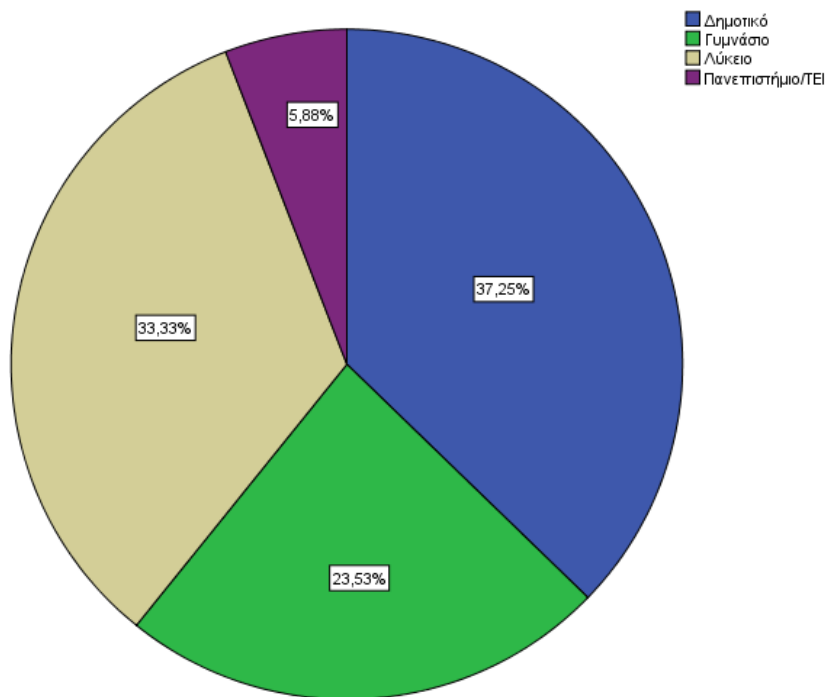


Εικόνα 45 Κατανομή της ηλικίας στο δείγμα

Τα αποτελέσματα για το επίπεδο της εκπαίδευσης του δείγματος δείχνουν ότι οι περισσότεροι είναι απόφοιτοι δημοτικού. Πιο συγκεκριμένα, 19 έχουν τελειώσει το δημοτικό, 12το γυμνάσιο, 17 το λύκειο και μόλις 3 είναι απόφοιτοι πανεπιστημιακού ιδρύματος.

Πίνακας 28 Ποιο είναι το επίπεδο της εκπαίδευσής σας:

		Συχνότητα	Ποσοστό	Ισχύον Ποσοστό	Αθροιστικό Ποσοστό
Valid	Δημοτικό	19	37,3	37,3	37,3
	Γυμνάσιο	12	23,5	23,5	60,8
	Λύκειο	17	33,3	33,3	94,1
	Πανεπιστήμιο/ΤΕΙ	3	5,9	5,9	100,0
	Total	51	100,0	100,0	

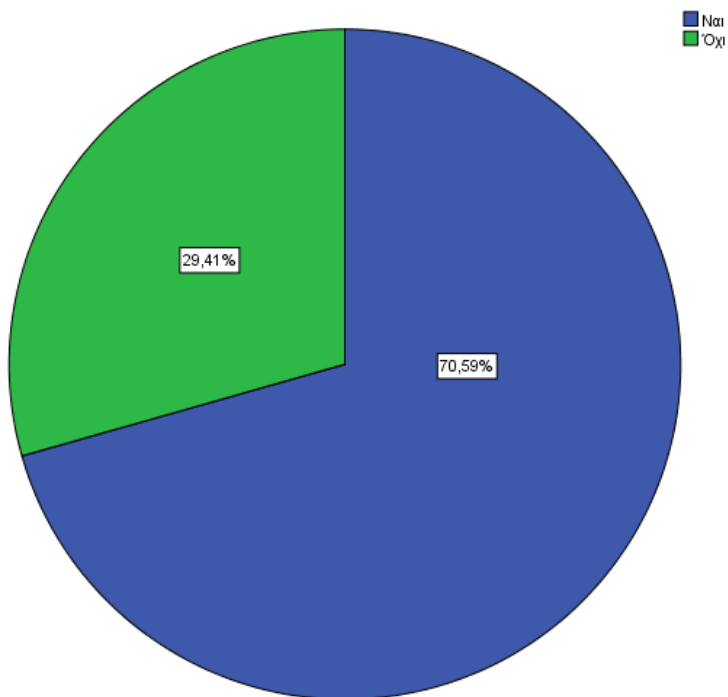


Εικόνα 46 Κατανομή του επιπέδου μόρφωσης στο δείγμα

Ο παρακάτω πίνακας δείχνει την οικογενειακή κατάσταση του δείγματος. Οι περισσότεροι αγρότες που συμμετείχαν στην έρευνα είναι παντρεμένοι (70,6%) σε σχέση με τους υπόλοιπους (29,4%) οι οποίοι δήλωσαν ότι δεν είναι παντρεμένοι.

Πίνακας 29 Είστε παντρεμένος/η:

		Συχνότητα	Ποσοστό	Ισχύον Ποσοστό	Αθροιστικό Ποσοστό
Valid	Ναι	36	70,6	70,6	70,6
	Όχι	15	29,4	29,4	100,0
Total		51	100,0	100,0	

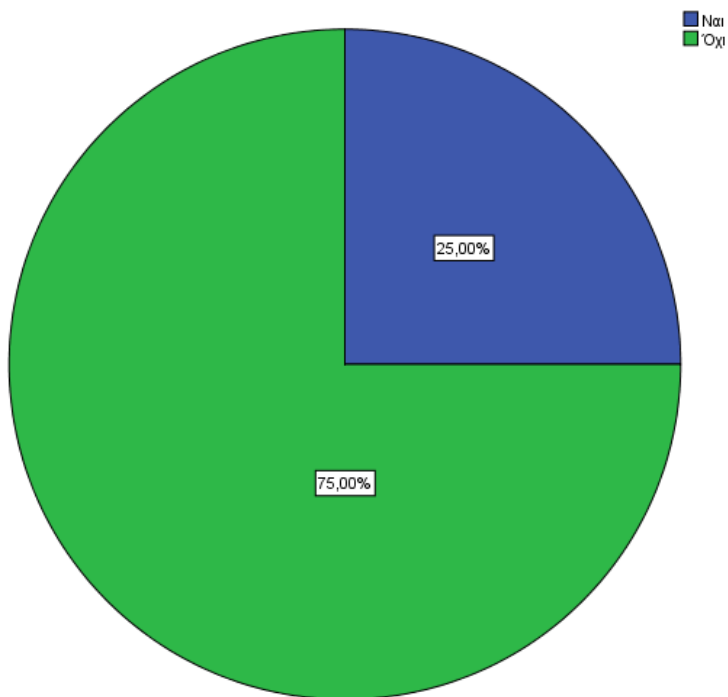


Εικόνα 47 Κατανομή της οικογενειακής κατάστασης

Από τους 36 ερωτώμενους που είναι παντρεμένοι, οι 9 έχουν σύζυγο που εργάζεται εκτός γεωργίας και ο/η σύζυγος των υπολοίπων 27 δεν εργάζεται εκτός γεωργίας.

Πίνακας 30 Εάν είστε παντρεμένος/η, ο/η σύζυγος εργάζεται εκτός γεωργίας;

		Συχνότητα	Ποσοστό	Ισχύον Ποσοστό	Αθροιστικό Ποσοστό
Valid	Ναι	9	17,6	25,0	25,0
	Όχι	27	52,9	75,0	100,0
	Total	36	70,6	100,0	
Missing	System	15	29,4		
Total		51	100,0		

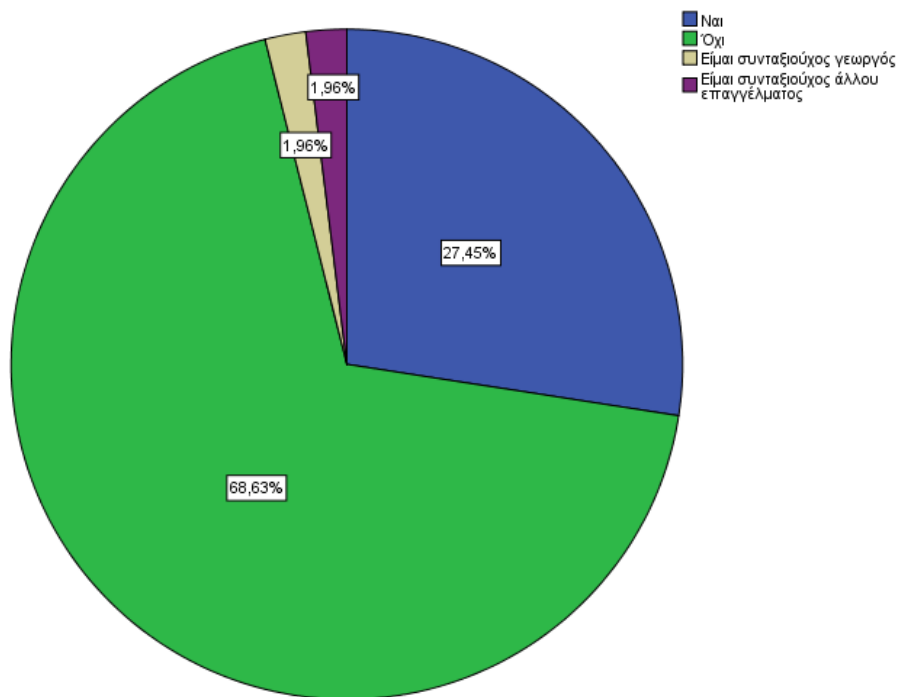


Εικόνα 48 Διερεύνηση ενασχόλησης του/της συζύγου με την γεωργία

Το μεγαλύτερο ποσοστό του δείγματος (68,6%) δεν ασχολείται με κάποιο άλλο επάγγελμα εκτός από την γεωργία. Το 27,5% δήλωσε ότι ασχολείται με κάποιο επάγγελμα πλην της γεωργίας ενώ ακόμη 2 περιπτώσεις ατόμων δήλωσαν ότι είναι συνταξιούχοι, εκ των οποίων ο ένας από άλλο επάγγελμα και ο δεύτερος ότι είναι συνταξιούχος αγρότης.

Πίνακας 31 Εκτός από τη γεωργία, ασχολείστε αυτό το διάστημα και με κάποιο άλλο επάγγελμα;

		Συχνότητα	Ποσοστό	Ισχύον Ποσοστό	Αθροιστικό Ποσοστό
Valid	Ναι	14	27,5	27,5	27,5
	Όχι	35	68,6	68,6	96,1
	Είμαι συνταξιούχος γεωργός	1	2,0	2,0	98,0
	Είμαι συνταξιούχος άλλου επαγγέλματος	1	2,0	2,0	100,0
	Total	51	100,0	100,0	

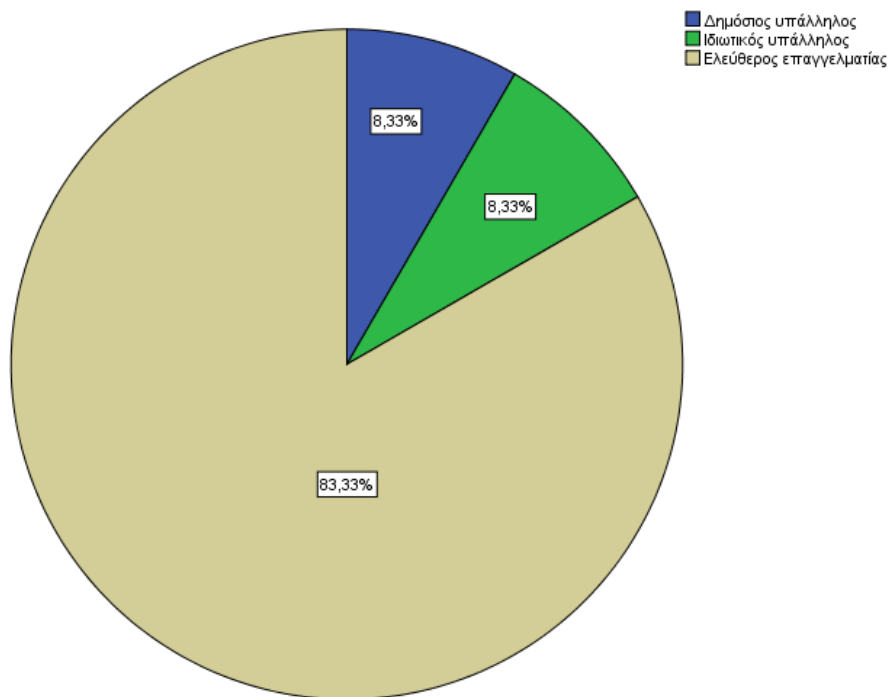


Εικόνα 49 Διερεύνηση δευτερευόντων επαγγελμάτων

Από όσους απάντησαν ότι ασχολούνται και με άλλο επάγγελμα εκτός από την γεωργία, το 19,6%, δήλωσε ότι ασχολείται με κάποιο ελεύθερο επάγγελμα. Επιπλέον, 1 αγρότης δήλωσε ότι είναι ιδιωτικός υπάλληλος και ακόμη ένας ότι είναι δημόσιος υπάλληλος.

Πίνακας 32 Εάν ασχολείστε και με άλλο επάγγελμα, τι:

		Συχνότητα	Ποσοστό	Ισχύον Ποσοστό	Αθροιστικό Ποσοστό
Valid	Δημόσιος υπάλληλος	1	2,0	8,3	8,3
	Ιδιωτικός υπάλληλος	1	2,0	8,3	16,7
	Ελεύθερος επαγγελματίας	10	19,6	83,3	100,0
	Total	12	23,5	100,0	
Missing	System	39	76,5		
Total		51	100,0		

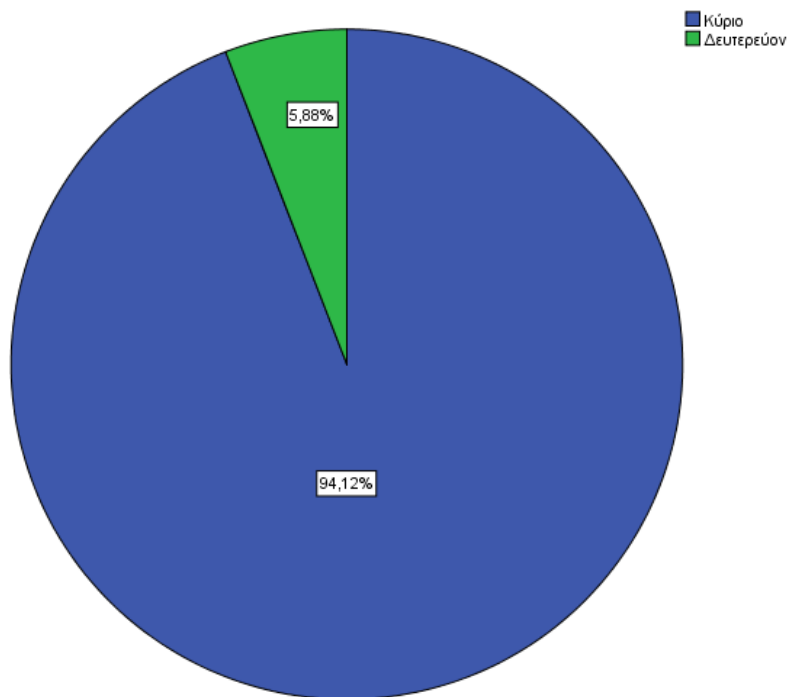


Εικόνα 50 Κατανομή δεύτερου επαγγέλματος

Για το μεγαλύτερο μέρος του δείγματος (94,1%) το επάγγελμα που ασκεί σήμερα είναι κύριο ενώ για το υπόλοιπο 5,9% είναι δευτερεύον πράγμα που σημαίνει ότι το ποσοστό αυτό έχει άλλη δραστηριότητα σαν κύρια. Αφορά κυρίως περιπτώσεις αγροτών που είτε είναι ελεύθεροι επαγγελματίες είτε εργάζονται σε κάποια θέση στον δημόσιο ή ιδιωτικό τομέα.

Πίνακας 33 Το γεωργικό επάγγελμα είναι για σας:

		Συχνότητα	Ποσοστό	Ισχύον Ποσοστό	Αθροιστικό Ποσοστό
Valid	Κύριο	48	94,1	94,1	94,1
	Δευτερεύον	3	5,9	5,9	100,0
	Total	51	100,0	100,0	

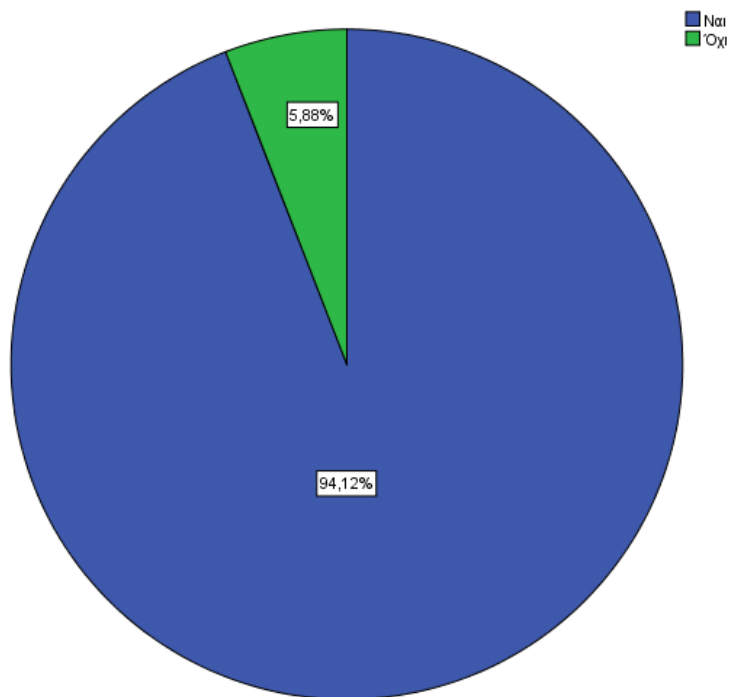


Εικόνα 51 Αξιολόγηση του γεωργικού επαγγέλματος ως κύριο ή δευτερεύον

Ομοίως και στην ερώτηση αυτή, το γεωργικό επάγγελμα είναι το πρώτο επάγγελμα που ασκήθηκε για το 94,1% των ερωτώμενων ενώ για το υπόλοιπο 5,9% το γεωργικό επάγγελμα δεν είναι το πρώτο που ασκήθηκε. Όλοι σχεδόν οι ερωτηθέντες ξεκίνησαν να δραστηριοποιούνται με την γεωργία χωρίς να έχουν ασχοληθεί προηγουμένως με κάτι άλλο. Οι 3 περιπτώσεις ατόμων που δήλωσαν ότι ασχολήθηκαν πρώτα με κάτι άλλο πριν εμπλακούν με τον γεωργικό χώρο αναφέρθηκαν σε διάφορα επαγγέλματα. Ένας ερωτώμενος δήλωσε ότι ήταν ιδιωτικός υπάλληλος για 25 χρόνια στην Κατερίνη, ένας δήλωσε ότι ήταν Ιερέας για 10 χρόνια στην Ράχη και ο τρίτος δήλωσε ότι ήταν εργάτης για 12 χρόνια στην Λάρισα.

Πίνακας 34 Το γεωργικό επάγγελμα είναι για σας το πρώτο επάγγελμα που ασκήσατε:

		Συχνότητα	Ποσοστό	Ισχύον Ποσοστό	Αθροιστικό Ποσοστό
Valid	Ναι	48	94,1	94,1	94,1
	Όχι	3	5,9	5,9	100,0
Total		51	100,0	100,0	

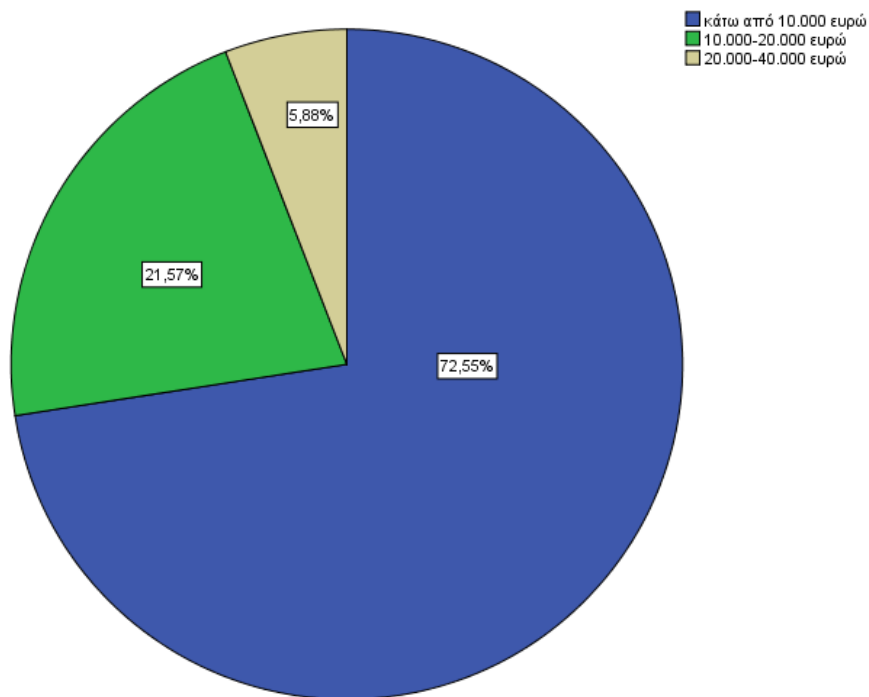


Εικόνα 52 Αξιολόγηση γεωργικού επαγγέλματος ως πρώτο ή όχι

Στον παρακάτω πίνακα αποτυπώνεται το συνολικό ετήσιο οικογενειακό εισόδημα των ερωτώμενων. Το εισόδημα για το 72,5% κυμαίνεται κάτω από 10.000 ευρώ, για το 21,6% είναι μεταξύ 10.000-20.000 ευρώ και για το 5,9% μεταξύ 20.000-40.000 ευρώ. Στην πλειονότητα των παραγωγών το εισόδημα ανέρχεται κάτω από 10.000 ευρώ ενώ μόλις 3 άτομα φαίνεται να έχουν μεγάλο εισόδημα που ξεπερνά τις 20.000 ευρώ.

Πίνακας 35 Το συνολικό καθαρό ετήσιο οικογενειακό σας εισόδημα (μαζί και του/της συζύγου και άλλα εισοδήματα) σε ποια κατηγορία βρίσκεται:

	Συχνότητα	Ποσοστό	Ισχύον Ποσοστό	Αθροιστικό Ποσοστό
Valid κάτω από 10.000 ευρώ	37	72,5	72,5	72,5
10.000-20.000 ευρώ	11	21,6	21,6	94,1
20.000-40.000 ευρώ	3	5,9	5,9	100,0
Total	51	100,0	100,0	

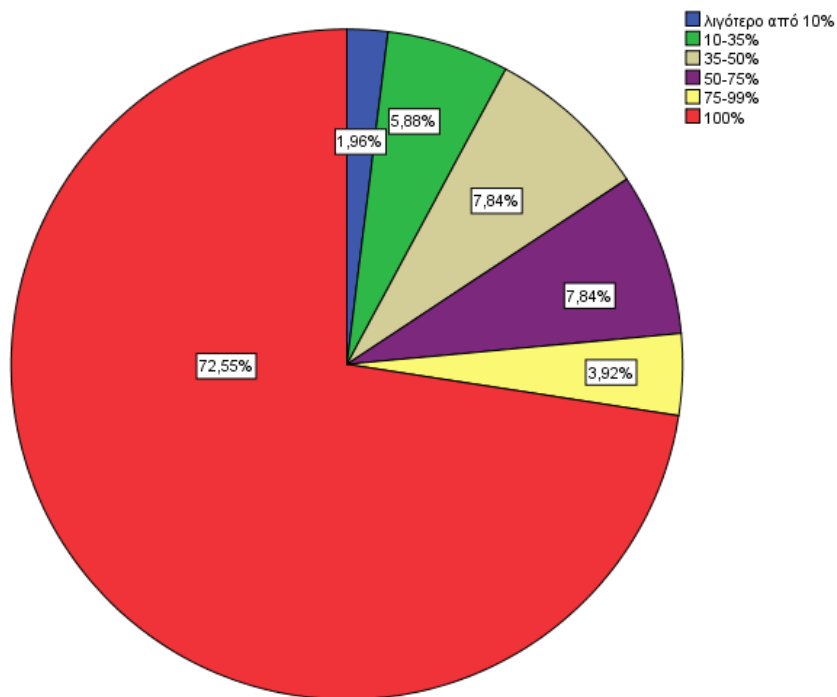


Εικόνα 53 Κατανομή ετήσιου εισοδήματος στο δείγμα

Για το μεγαλύτερο ποσοστό του δείγματος (72,5%) το συνολικό εισόδημα προέρχεται σε απόλυτο βαθμό από την εκμετάλλευση αγροτικής γης. Για το υπόλοιπο ποσοστό, το εισόδημα συμπληρώνεται κι από άλλες δραστηριότητες σε διάφορα ποσοστά.

Πίνακας 36 Τι ποσοστό του συνολικού καθαρού ετήσιου οικογενειακού σας εισοδήματος προέρχεται από τη γεωργία/κτηνοτροφία:

	Συχνότητα	Ποσοστό	Ισχύον Ποσοστό	Αθροιστικό Ποσοστό
Valid λιγότερο από 10%	1	2,0	2,0	2,0
10-35%	3	5,9	5,9	7,8
35-50%	4	7,8	7,8	15,7
50-75%	4	7,8	7,8	23,5
75-99%	2	3,9	3,9	27,5
100%	37	72,5	72,5	100,0
Total	51	100,0	100,0	

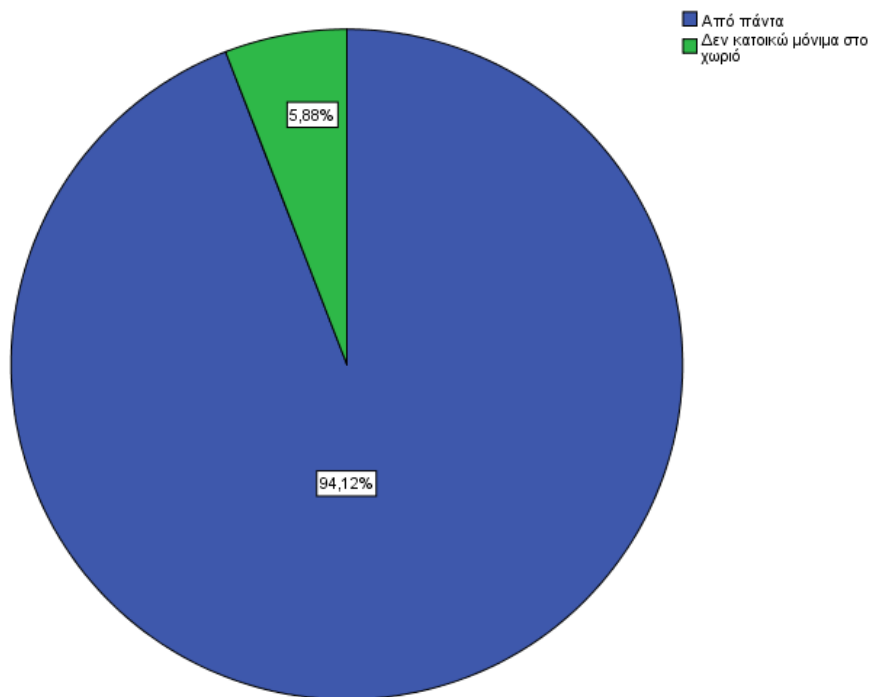


Εικόνα 54 Κατανομή εισοδήματος στο δείγμα προερχόμενο από γεωργία/κτηνοτροφία

Στην συνέχεια φαίνεται αν οι αγρότες κατοικούν μόνιμα στο χωριό ή όχι. Το 94,1% κατοικεί από πάντα στο χωριό της Ράχης, ενώ το υπόλοιπο 5,9% δεν κατοικεί μόνιμα στο χωριό αλλά σε γειτονικές πόλεις όπως είναι η Κατερίνη και η Λάρισα όπως χαρακτηριστικά απάντησαν οι ερωτώμενοι.

Πίνακας 37 Από πότε κατοικείτε μόνιμα στο χωριό:

	Συχνότητα	Ποσοστό	Ισχύον Ποσοστό	Αθροιστικό Ποσοστό
Valid Από πάντα	48	94,1	94,1	94,1
Δεν κατοικώ μόνιμα στο χωριό	3	5,9	5,9	100,0
Total	51	100,0	100,0	

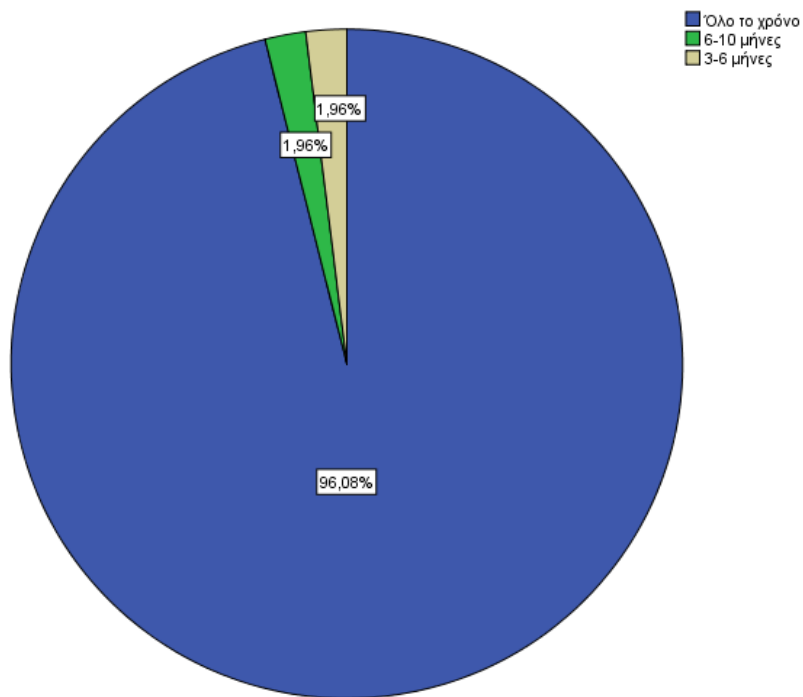


Εικόνα 55 Κατανομή κατοίκησης στο χωριό ή όχι

Στο τέλος, δόθηκε προσοχή στο διάστημα που οι ερωτώμενοι κατοικούν στο χωριό κατά την διάρκεια του χρόνου. Το μεγαλύτερο ποσοστό (96,1%) κατοικεί στο χωριό όλο το χρόνο ενώ το υπόλοιπο ποσοστό κατοικεί ορισμένους μήνες. Ειδικότερα, 1 αγρότης κατοικεί στο χωριό 6 με 10 μήνες το χρόνο και ένας άλλος ερωτώμενος λίγο λιγότερο δηλαδή, 3 με 6 μήνες το χρόνο.

Πίνακας 38 Πόσο διάστημα στη διάρκεια του χρόνου κατοικείτε στο χωριό;

		Συχνότητα	Ποσοστό	Ισχύον Ποσοστό	Αθροιστικό Ποσοστό
Valid	Όλο το χρόνο	49	96,1	96,1	96,1
	6-10 μήνες	1	2,0	2,0	98,0
	3-6 μήνες	1	2,0	2,0	100,0
	Total	51	100,0	100,0	



Εικόνα 56 Κατανομή του χρόνου διαμονής του δείγματος στο χωριό

6.2 ΣΧΟΛΙΑΣΜΟΣ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ

Στην παρούσα έρευνα έγινε προσπάθεια να μελετηθούν οι αγροτικοί συνεταιρισμοί στην Ελλάδα και ειδικότερα να μελετηθούν οι απόψεις και οι στάσεις των Ελλήνων γεωργών απέναντι στις αγροτικές συνεταιριστικές οργανώσεις. Προκειμένου να πραγματοποιηθεί αυτό πραγματοποιήθηκε βιβλιογραφική ανασκόπηση και υλοποιήθηκε ποσοτική έρευνα βασισμένη σε δομημένο ερωτηματολόγιο. Τα αποτελέσματα που προέκυψαν από την ερευνητική διαδικασία έχουν ιδιαίτερο ενδιαφέρον καθώς αποτυπώνουν τον τρόπο σκέψης των αγροτών απέναντι στις αγροτικές συνεταιριστικές οργανώσεις και συνθέτουν μια εικόνα για την κατάσταση που επικρατεί σε αυτές.

6.2.1 ΑΠΟΨΕΙΣ ΚΑΙ ΣΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΟ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΟ

Μέσα από την έρευνα που πραγματοποιήθηκε παρατηρήθηκε ότι τα μέλη που απαρτίζουν τον συνεταιρισμό δεν συμμετέχουν σε αυτόν για πολλά χρόνια. Σύμφωνα με το δείγμα που εξετάστηκε, οι περισσότεροι γεωργοί συμμετέχουν στον

συνεταιρισμό για λιγότερα από 10 χρόνια χωρίς αυτό να σημαίνει ότι δεν υπάρχουν άτομα που είναι μέλη αρκετά περισσότερα χρόνια. Σε σχετική ερώτηση, αναφορικά με τον λόγο που τα μέλη αποφάσισαν να συμμετάσχουν στον συνεταιρισμό το ενδιαφέρον επικεντρώθηκε στο γεγονός ότι η επιλογή αυτή έγινε για οικογενειακούς λόγους με την έννοια ότι υπήρξε διαδοχή της γεωργικής εκμετάλλευσης.

Όσον αφορά τις δραστηριότητες με τις οποίες ασχολείται ο συνεταιρισμός, τα αποτελέσματα έδειξαν ότι σε μεγαλύτερο ποσοστό εστίασε στην συγκέντρωση και εμπορία της γεωργικής παραγωγής. Δόθηκε βαρύτητα και σε άλλες δραστηριότητες όπως η πώληση εφοδίων, η εκπαίδευση/ενημέρωση και οι γραφειοκρατικές υπηρεσίες αλλά περισσότερο όλων έγινε κατανοητό ότι οι αγρότες βλέπουν τον συνεταιρισμό ως έναν οργανισμό μέσω του οποίου δημιουργούνται πιθανότητες για να πωλήσουν την παραγωγή τους. Ένας από τους βασικούς στόχους των συνεταιρισμών είναι η συγκέντρωση και εμπορία της γεωργικής παραγωγής αλλά προς την κατεύθυνση αυτή είναι σημαντικό να δίνεται έμφαση σε ένα ευρύ πλαίσιο παραγόντων για τον τρόπο που μπορεί να πωληθεί η παραγωγή των αγροτών ενός συνεταιρισμού ικανοποιώντας όλα τα μέλη και χωρίς να υπάρχουν αδικίες ή αστοχίες. Έντονο ενδιαφέρον ωστόσο προκαλεί το γεγονός ότι στις απαντήσεις που δόθηκαν δεν φαίνεται να υπάρχουν δραστηριότητες που να σχετίζονται με την μεταποίηση ή την τυποποίηση. Είναι σημαντικό ένας αγροτικός συνεταιρισμός να μπορεί αποτελεσματικά να συγκεντρώνει τις παραγωγές και να τις προωθεί στην αγορά αλλά είναι ακόμα περισσότερο χρήσιμο και χρηστικό να είναι σε θέση να πραγματοποιεί μεταποιητικές δραστηριότητες καθώς με την μεταποίηση οι συνεταιρισμοί μπορούν να διαθέσουν τα αγροτικά προϊόντα ευκολότερα και καλύτερα και έτσι να επιτύχουν υψηλότερα εισοδήματα στα μέλη τους.

Οι τρόποι με τους οποίους μπορούν να επιτευχθούν οι σκοποί των αγροτικών συνεταιρισμών είναι πολλοί και έχουν να κάνουν με τον τύπο του συνεταιρισμού, τις δραστηριότητες τις οποίες παρουσιάζει και εν δυνάμει το προσωπικό το οποίο απασχολεί. Ο αγροτικός συνεταιρισμός μπορεί να προσφέρει υπηρεσίες, όπως την προμήθεια και διανομή γεωργικών εφοδίων στους αγρότες (λιπάσματα, φυτοφάρμακα, σπόροι), την συλλογική παραγωγή αγροτικών προϊόντων, πραγματοποιώντας από κοινού πολλές καλλιεργητικές φροντίδες (καταπολέμηση φυτοπαθολογικών ασθενειών) και τέλος την μεταποίηση και εμπορία αγροτικών προϊόντων. Το δείγμα της παρούσας έρευνας δήλωσε στην πλειοψηφία του ότι ο αγροτικός συνεταιρισμός που συμμετέχουν δίνει βαρύτητα στις ανωτέρω υπηρεσίες,

ωστόσο παρατηρήθηκε μια υστέρηση στις γραφειοκρατικές υπηρεσίες (δηλώσεις). Αυτό ίσως μαρτυρά την ελλιπή οργάνωση του αγροτικού συνεταιρισμού ή την περιορισμένη έμφαση που δίνει σε γραφειοκρατικά ζητήματα.

Στην συνέχεια εξετάστηκε το ποσοστό των γεωργικών εφοδίων που αγόρασαν οι παραγωγοί από τον αγροτικό συνεταιρισμό και το ποσοστό της αγροτικής παραγωγής που πουλήθηκε σε αυτό. Κατά μέσο όρο το ποσοστό των αγροτικών εφοδίων που αγοράστηκαν αγγίζει το 88% και το ποσοστό της γεωργικής παραγωγής που πουλήθηκε το 83,5%. Σε γενικές γραμμές δεν υπάρχει δυσαναλογία μεταξύ των ποσοστών κι αυτό δείχνει την ικανότητα του συνεταιρισμού να πουλάει τα προϊόντα των μελών του γρήγορα. Ο αγροτικός συνεταιρισμός από την μία πουλάει αγροτικά εφόδια και προσφέρει υπηρεσίες στα μέλη του κι από την άλλη απορροφά σε ικανοποιητικό βαθμό τις παραγωγές. Το δείγμα που εξετάστηκε ήταν ακόμη ξεκάθαρο στις απόψεις του και άφησε να εννοηθεί ότι ο συνεταιρισμός στον οποίο συμμετέχει πρέπει να επεκταθεί σε νέες δραστηριότητες που αφορούν κυρίως την μεταποίηση. Οι περισσότεροι παραγωγοί δεν θέλουν να επηρεαστεί η λειτουργία του αγροτικού συνεταιρισμού που συμμετέχουν ούτε να καταργηθούν κάποιες δραστηριότητες. Σε γενικά πλαίσια, η εικόνα του αγροτικού συνεταιρισμού είναι καλή αλλά εντοπίζονται κενά τα οποία δεν είναι απαρατήρητα από το σύνολο των μελών. Εμμέσως πλην σαφώς η επέκταση σε μεταποιητικές δραστηριότητες φάνηκε όταν οι συμμετέχοντες στην έρευνα τοποθετήθηκαν για τα οφέλη του αγροτικού συνεταιρισμού. Αναμφίβολα υπάρχουν οφέλη που αφορούν τις καλύτερες τιμές στα προϊόντα, τις καλύτερες τιμές στα εφόδια, την απορρόφηση του συνόλου της παραγωγής, την σιγουριά, την εκπαίδευση, την ενημέρωση από ειδικά στελέχη (γεωπόνοι), την μεταφορά γνώσης και την εξέλιξη σε επαγγελματικό επίπεδο αλλά υπάρχουν οφέλη από δραστηριότητες τυποποίησης και μεταποίησης τα οποία είναι ανεκμετάλλευτα γιατί δεν έχουν γίνει επενδύσεις ή κινήσεις προς αυτή την κατεύθυνση. Το θετικό είναι ότι η πλειοψηφία των παραγωγών που εξετάστηκε δεν φαίνεται να χάνει κάτι από το γεγονός ότι συμμετέχει στον αγροτικό συνεταιρισμό.

Τα οφέλη που αποκομίζουν φαίνεται να είναι πολλά και αυτό είναι ένα γεγονός που γεννά εμπιστοσύνη στους παραγωγούς για τον αγροτικό συνεταιρισμό, την λειτουργία και την δράση του. Η πλειοψηφία των μελών έχει πολύ έως πάρα πολύ εμπιστοσύνη τόσο στο Διοικητικό Συμβούλιο όσο και στον αγροτικό συνεταιρισμό που συμμετέχει γενικά κι αυτό είναι μια λαμπρή απόδειξη της συνεργασίας και επικοινωνίας που υπάρχει μεταξύ των μελών. Τα ευρήματα αυτά της έρευνας είναι

παρόμοια με τα αποτελέσματα του Σεϊντή (2018), ο οποίος μελέτησε την ικανοποίηση και εμπιστοσύνη μελών του αγροτικού ελαιουργικού συνεταιρισμού Στυλίδας. Η έρευνα του Σεϊντή επικεντρώθηκε στην εμπιστοσύνη των μελών. Ως εμπιστοσύνη ορίστηκε η πίστη και η βεβαιότητα ότι ο συνεταιρισμός έχει μια εντιμότητα και ικανότητα για να διαχειριστεί τα συμφέροντα των μελών του.

Πιο συγκεκριμένα, η εμπιστοσύνη των μελών σε κάποια θέματα ποσοστιαία ξεπέρασε το 80% το οποίο ήταν αρκετά υψηλό ποσοστό, ενώ το ποσοστό εμπιστοσύνης σε όλα τα θέματα ήταν μεταξύ 70% και 80%. Έτσι, και στην προκείμενη έρευνα το ποσοστό εμπιστοσύνης των αγροτών προς τον συνεταιρισμό που συμμετέχουν ήταν αρκετά υψηλά παρότι σε ορισμένα σημεία παρατηρήθηκε ότι υπάρχουν κάποια μικρά κενά στην συμμετοχική και δημοκρατική λήψη αποφάσεων. Αυτό, δικαιολογεί επίσης το γεγονός ότι οι συμμετέχοντες στην έρευνα θεωρούν τον αγροτικό συνεταιρισμό στον οποίο ανήκουν, πετυχημένο και δεν έχουν πρόθεση να τον εγκαταλείψουν στο μέλλον. Για αυτούς, η επιτυχία είναι μια έννοια που καθορίζεται από ένα σύνολο παραγόντων με βασικότερους όλων την πώληση της παραγωγής τους, την αποκόμιση υπηρεσιών σε ικανοποιητικό κόστος και την ικανοποίηση που νιώθουν από τον τρόπο διοίκησης του συνεταιρισμού.

6.2.2 ΑΠΟΨΕΙΣ ΚΑΙ ΣΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΙΣ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΤΙΚΕΣ ΟΡΓΑΝΩΣΕΙΣ ΓΕΝΙΚΑ

Από τα δεδομένα που συλλέχθηκαν φάνηκε ότι οι αγροτικοί συνεταιρισμοί είναι απαραίτητοι για την αγροτική οικονομία της Ελλάδας. Οι περισσότεροι ερωτώμενοι τοποθετήθηκαν θετικά επί αυτού και έδειξαν με τον τρόπο τους ότι οι αγροτικοί συνεταιρισμοί και οι ομάδες παραγωγών μπορούν να παίξουν καθοριστικό και πρωτεύοντα ρόλο στην προσπάθεια αυτή μέσα από την προστιθέμενη αξία και τον κλάδο της μεταποίησης. Πρόκειται για μια μορφή επιχειρηματικότητας, τόσο παλιάς όσο είναι και ο άνθρωπος στη γη η οποία συμφωνεί με την άποψη του Λάμπου (1999), ο οποίος υποστήριξε ότι οι αγροτικοί συνεταιρισμοί είναι σε θέση να αποτελέσουν ένα όπλο ενίσχυσης των μικρών παραγωγών ώστε να μπορέσει να ισχυροποιηθεί η διαπραγματευτική τους δύναμη και κατά επέκταση να βελτιωθεί η αγροτική οικονομία και να τεθούν βάσεις ανάπτυξης. Τα αποτελέσματα της έρευνας έδειξαν ότι για να συμβεί αυτό είναι σημαντικό να υπάρχει ενασχόληση των τοπικών αλλά και όχι μόνο παραγωγών. Θα πρέπει να συμμετέχουν στον αγροτικό

συνεταιρισμό όλοι οι αγρότες ανεξάρτητα από την γεωγραφική περιοχή από την οποία προέρχονται. Θα πρέπει ακόμη να έχουν ως κύριο επάγγελμα τη γεωργία και να συμμετέχουν στους κατά τόπους συνεταιρισμούς αξιοποιώντας όλα τα διαθέσιμα παραγόμενα προϊόντα ώστε να καθίσταται εφικτή η αντιμετώπιση του ανταγωνισμού ο οποίος συνεχώς αυξάνεται στα πλαίσια των σύγχρονων προκλήσεων.

Επιπλέον, είναι άξιο θαυμασμού ότι, παρότι οι περισσότεροι αγρότες έχουν μάθει να λειτουργούν ατομικά, με βάση τα ερεθίσματα που έλαβαν σε οικογενειακά πλαίσια, εντούτοις αντιλαμβάνονται την σημασία του αγροτικού συνεταιρισμού, ενστερνίζονται την αξία του και πιστεύουν ότι είναι καλύτερα να εργάζονται σε ομαδικά πλαίσια και να είναι σε διαρκή επικοινωνία με άλλους συναδέλφους αγρότες. Το εύρημα αυτό είναι ιδιαίτερα σημαντικό καθώς η ομαδικότητα στοχοποιείται ως καθοριστικός παράγοντας προς την ισχυροποίηση της διαπραγματευτικής δύναμης του συνεταιρισμού. Σύμφωνα με τον Καμενίδη, (2005), όσο μεγαλύτερη είναι η διαπραγματευτική δύναμη ενός συνεταιρισμού τόσο καλύτερες τιμές μπορεί να επιτύχει για τα προϊόντα που πουλά ή αγοράζει. Επομένως, μπορεί πιο αποτελεσματικά να αποτρέψει την εκμετάλλευση των μελών του, αλλά και να συμβάλει στην ευημερία τους. Η επίτευξη «οικονομιών μεγέθους» κατά την πραγματοποίηση μιας οποιοσδήποτε δραστηριότητας του συνεταιρισμού βοηθάει επίσης. Για να επιτευχθούν όμως τα παραπάνω χρειάζεται πρώτα απ' όλα ο αριθμός των μελών του συνεταιρισμού να είναι μεγάλος. Έτσι θα υπάρξει μεγαλύτερη ποσότητα προϊόντων προς διαχείριση, ο συνεταιρισμός θα έχει μεγαλύτερη διαπραγματευτική δύναμη και οικονομίες μεγέθους και συνεπώς μεγαλύτερες ωφέλειες στα μέλη του. Η άποψη αυτή του Καμενίδη, εμπίπτει με το εύρημα που αναδείχθηκε στην έρευνα σχετικά με το μέγεθος που θα πρέπει να έχει ένας συνεταιρισμός καθώς η πλειοψηφία των ερωτώμενων δήλωσε ότι ένας συνεταιρισμός θα πρέπει να αποτελείται από 100-200 μέλη καταδεικνύοντας το γεγονός ότι ο αριθμός των μελών δεν έχει σημασία για την λειτουργία και πορεία ενός συνεταιρισμού.

6.2.3 ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΗΣ ΓΕΩΡΓΙΚΗΣ ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΗΣ

Αναφορικά με την γεωργική εκμετάλλευση των παραγωγών που εξετάστηκαν παρατηρήθηκε ότι σε ατομικό επίπεδο τα καλλιεργούμενα στρέμματα δεν

υπερβαίνουν τα 17 κατά μέσο όρο για κάθε αγρότη. Υπάρχουν περιπτώσεις αγροτών που καλλιεργούν πάνω από 40 στρέμματα σε ατομικό επίπεδο. Από τις καλλιέργειες που παράγονται, πρωταρχική θέση κατέχουν τα κεράσια, τα οποία αποτελούν κατεξοχήν παραγωγή της περιοχής και βασικός λόγος δημιουργίας του αγροτικού συνεταιρισμού. Μετά τα κεράσια, αμέσως επόμενη παραγωγή που παράγουν οι αγρότες είναι ο καπνός αλλά ως παραγωγή δεν ταυτίζεται με τον αγροτικό συνεταιρισμό παρά μόνο με την αγορά αγροτικών εφοδίων. Επίσης, παρατηρήθηκε ότι καλλιεργούνται και άλλες παραγωγές όπως βερίκοκα, καστανιές, ακτινίδια, καρυδιές κ.α. χωρίς να έχει παρατηρηθεί κάποια ενασχόληση με την κτηνοτροφία. Πλην μιας περίπτωσης, οι περισσότεροι παραγωγοί ασχολούνται με καλλιέργειες φρούτων τις οποίες δίνουν στον αγροτικό συνεταιρισμό που συμμετέχουν, γεγονός που είναι σημαντικά θετικό γιατί προσδίδει εξειδίκευση και συγκεκριμένο χαρακτήρα στον συνεταιρισμό. Τέλος, ένα άλλο σημαντικό στοιχείο αφορά την πρόθεση των παραγωγών να καλλιεργήσουν νέες καλλιέργειες. Μεταξύ άλλων, έδειξαν πρόθεση να αγοράσουν και να νοικιάσουν γεωργική γη, να κάνουν νέες επενδύσεις σε κτίρια και μηχανήματα.

Η πρόθεση των παραγωγών να κάνουν τα ανωτέρω και πιο πολύ να καλλιεργήσουν νέες καλλιέργειες δείχνει ότι υπάρχει ενδιαφέρον για ενασχόληση με την γεωργία. Αφετέρου μαρτυρά ότι οι παραγωγοί είναι ικανοποιημένοι από την σχέση τους με τον αγροτικό συνεταιρισμό που συμμετέχουν και επιθυμούν να αναπτυχθούν και να εξελίξουν το επάγγελμά τους. Μέσα από όλα αυτά μπορεί εύλογα να πει κανείς ότι υπάρχει καλή επικοινωνία και συνεργασία μεταξύ των παραγωγών και του συνεταιρισμού. Η πολιτική που ακολουθείται σε οργανωτικά, διοικητικά και λειτουργικά πλαίσια από τον συνεταιρισμό έχει αποδειχθεί ότι είναι πετυχημένη σε αξιοπρόσεκτο βαθμό και αυτό φαίνεται από τον τρόπο που αναγνωρίζεται η σημασία και ο ρόλος του από τους παραγωγούς, ειδικά δε στο σημερινό, σύγχρονο και διαρκώς μεταβαλλόμενο περιβάλλον όπου υπάρχουν αυξημένες προκλήσεις. Αυτή ακριβώς η πρόθεση των παραγωγών για νέα βήματα, νέες καλλιέργειες, νέες δραστηριότητες (μεταποίηση) και νέες μορφές συνεργασιών υποστηρίζεται διεθνώς σε μεγάλο βαθμό. Νέα προϊόντα και γενικότερα η προώθηση της καινοτομίας βρίσκονται πλέον στους πρωτεύοντες στόχους των συνεταιρισμών. Δεν είναι τυχαίο το γεγονός ότι σε μικρές χώρες, ομάδες «μικρών» επιχειρηματιών – αγροτών επιθυμούν την ένωση σε όλο και μεγαλύτερους συνεταιρισμούς σε διάφορους βιομηχανικούς κλάδους για το σχηματισμό ενός ενιαίου εθνικού

συνεταιρισμού, όπως παρατηρήθηκε στη Σουηδία και τη Δανία (Κοντογεώργος, 2008).

Σήμερα, οι κοινωνίες και οι οικονομίες γίνονται πιο «ανοικτές» και «ανεκτικές» και η παγκοσμιοποίηση κάνει επιχειρήσεις, πολιτικές και ανθρώπους να αποκτούν όλο και περισσότερα κοινά χαρακτηριστικά. Οι συνεταιρισμοί έχουν ομοιότητες σε οργανωτικό, χρηματοοικονομικό και εμπορικό επίπεδο και πλέον ακολουθώντας τις τάσεις της αγοράς οδηγούνται προς τις ίδιες κατευθύνσεις με τις ιδιωτικές επιχειρήσεις. Συχνά παρατηρείται η συνεργασία με μη μέλη και η σύναψη εμπορικών σχέσεων μαζί τους για τη μείωση του κόστους και την αύξηση των κερδών από τις αναπτυσσόμενες οικονομίες κλίμακας. Χαρακτηριστικά, στη Γαλλία οι συνεταιρισμοί για να ανταπεξέλθουν στις ανταγωνιστικές συνθήκες και να επεκτείνουν τις συνεταιριστικές κινήσεις ενδυναμώθηκε η συνεργασία με τον ιδιωτικό τομέα υπό τη μορφή ποσοτών συμμετοχής στις διάφορες εργασίες – πολιτική που δημιούργησε νέες ευκαιρίες απασχόλησης (Πατσέας, 2012).

6.2.4 ΑΤΟΜΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΕΡΩΤΩΜΕΝΩΝ

Τα αποτελέσματα της έρευνας έδειξαν ότι το μεγαλύτερο μέρος του δείγματος αποτελείται από άνδρες. Ειδικότερα το 88,2% είναι άνδρες και το 11,8% γυναίκες. Από το σύνολο του δείγματος, οι περισσότεροι παραγωγοί είναι μεσήλικες, άνω των 30 ετών, ενώ το ποσοστό εκείνων που είναι κάτω των 30 ετών είναι σημαντικό μικρότερο (9,8%). Αυτό δείχνει ότι τα μέλη του αγροτικού συνεταιρισμού δεν είναι ιδιαίτερα νεαρά σε ηλικία. Ακόμη, παρατηρήθηκε ότι το μορφωτικό επίπεδο των παραγωγών δεν είναι ιδιαίτερα αξιόλογο. Το 94,1% του δείγματος έχει φτάσει μέχρι το Λύκειο σε σπουδές και δεν έχει προχωρήσει περισσότερο σε ακαδημαϊκά πλαίσια. Μόνο 3 είναι οι περιπτώσεις των παραγωγών που έχουν τελειώσει κάποιο εκπαιδευτικό ίδρυμα (πανεπιστήμιο, ΤΕΙ). Το εύρημα αυτό δεν είναι ιδιαίτερα ενθαρρυντικό καθώς μαρτυρά ότι δεν υπάρχει υψηλό μορφωτικό επίπεδο στα μέλη του συνεταιρισμού. Θα ήταν περισσότερο χρήσιμο και αποδεκτό αν το ποσοστό των μελών που έχουν τελειώσει κάποιο εκπαιδευτικό ίδρυμα ήταν μεγαλύτερο από αυτό που ανέδειξε η έρευνα.

Αναφορικά με την οικογενειακή κατάσταση, το 70,6% δήλωσε ότι είναι παντρεμένο και ο/η σύζυγος δεν ασχολείται με άλλο αντικείμενο πλην της γεωργίας, γεγονός που αποδεικνύει ότι οι αγροτικές εκμεταλλεύσεις έχουν οικογενειακό

χαρακτήρα. Από αυτούς που δήλωσαν ότι κάνουν και δεύτερο επάγγελμα οι περισσότεροι έχουν κάποιο ελεύθερο επάγγελμα αλλά όσον αφορά την γεωργία αποτελεί σε μεγάλο ποσοστό (94,1%) την κύρια ασχολία τους και το πρώτο επάγγελμα που άσκησαν. Το συνολικό καθαρό ετήσιο εισόδημα των ερωτώμενων κυμαίνεται κυρίως κάτω από 10.000 ενώ λιγότερες είναι οι περιπτώσεις των παραγωγών που φαίνεται να κερδίζουν περισσότερα σε ετήσια βάση. Για τους 37 παραγωγούς από τους 51 το εισόδημα προέρχεται σε απόλυτο ποσοστό από την γεωργία και το 94,1% κατοικεί μόνιμα στο χωριό με ορισμένες εξαιρέσεις παραγωγών οι οποίοι κατοικούν σε άλλες πόλεις όπως η Κατερίνη και η Λάρισα.

Τέλος, το μεγαλύτερο μέρος του δείγματος κατοικεί ολόκληρο τον χρόνο στο χωριό ενώ κάποιο ποσοστό (4,0%) απουσιάζει κάποιους μήνες. Αυτό είναι καλό για τον αγροτικό συνεταιρισμό γιατί οι παραγωγοί-μέλη του είναι κοντά και μπορούν να συνεισφέρουν άμεσα σε αυτόν όταν υπάρχει ανάγκη.

6.3 ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΠΕΡΑΙΤΕΡΩ ΕΡΕΥΝΑ

Μελετώντας το προκείμενο θέμα αλλά και σύμφωνα με τα αποτελέσματα και τα ευρήματα που αναδείχθηκαν μπορούν να διατυπωθούν ορισμένες προτάσεις για μελλοντικές έρευνες. Μέσα από την εργασία έγιναν σημαντικές παρατηρήσεις για τον τρόπο λειτουργίας των αγροτικών συνεταιρισμών και τις αντιλήψεις των γεωργών για αυτούς. Μελετώντας καλύτερα το ζήτημα των συνεταιρισμών εύκολα μπορεί να εστιάσει κανείς στα κενά όσον αφορά τον τρόπο λειτουργίας αλλά και τους λόγους λειτουργίας. Σε ένα αγροτικό συνεταιρισμό είναι γνωστό ότι επικρατεί και θα πρέπει να επικρατεί πνεύμα ομαδικότητας και συνεργασίας. Είναι σημαντικό τα μέλη του συνεταιρισμού να εργάζονται ομαδικά δίνοντας βαρύτητα στην επίτευξη των ομαδικών στόχων. Ως απόρροια της παρούσας έρευνας θα μπορούσαν να πραγματοποιηθούν επιπλέον έρευνες στο μέλλον με σκοπό να διερευνηθούν οι λόγοι για τους οποίους οι συνεταιρισμοί και πιο συγκεκριμένα ο αγροτικός συνεταιρισμός Ράχης «Ο Άγιος Λουκάς» δεν προχωρά σε δραστηριότητες μεταποίησης. Είναι σημαντικό και θετικό το γεγονός ότι ο συνεταιρισμός απορροφά τις παραγωγές των αγροτών αλλά είναι εξίσου σημαντικό να διερευνηθούν οι λόγοι για τους οποίους ο οργανισμός δεν αποφασίζει να κάνει βήματα και να πραγματοποιήσει ενέργειες που θα τον εξελίξουν περισσότερο.

Σε παράλληλο φόντο θα ήταν χρήσιμο να πραγματοποιηθούν έρευνες πραγματοποιώντας χρηματοοικονομικές αναλύσεις με την βοήθεια αριθμοδεικτών ώστε να αξιολογηθεί η ρευστότητα του συνεταιρισμού, η αποδοτικότητα και ο τρόπος που διαρθρώνονται τα κεφάλαια που κινούνται στα πλαίσια λειτουργίας του. Τέτοιου είδους έρευνες να επέτρεπαν την εξέταση του οικονομικού περιβάλλοντος του οργανισμού και της περιοχής και θα έδιναν τη δυνατότητα να μελετηθούν σε βάθος οι ουσιαστικοί λόγοι για τους οποίους ο συνεταιρισμός δεν εξελίσσεται περισσότερο ώστε να εμπλουτίσει τα οφέλη για τα μέλη του.

Τέλος, δεν θα ήταν ανούσιο να πραγματοποιηθούν έρευνες με τα ίδια ερευνητικά ερωτήματα και σε άλλες γεωγραφικές περιοχές της Ελλάδας και μάλιστα σε μεγαλύτερο δείγμα από ότι στην παρούσα έρευνα ώστε να γίνουν περαιτέρω αναλύσεις, να διερευνηθούν απόψεις γεωργών από άλλους Νομούς και να γίνουν ενδεχομένως γενικεύσεις στον ευρύτερο αγροτικό πληθυσμό της Ελλάδος.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Στην παρούσα εργασία έγινε προσπάθεια να διερευνηθούν οι απόψεις και στάσεις των Ελλήνων γεωργών αναφορικά με τις αγροτικές συνεταιριστικές οργανώσεις και πιο συγκεκριμένα μελετήθηκε η περίπτωση του αγροτικού συνεταιρισμού Ράχης «Ο Άγιος Λουκάς» που εδρεύει στον Νομό Πιερίας. Το σύνολο της εργασίας ανέδειξε χρήσιμες πληροφορίες για τους αγροτικούς συνεταιρισμούς τόσο γενικά όσο και ειδικά και προς την κατεύθυνση αυτή εξίσου σημαντική ήταν η προσπάθεια που καταβλήθηκε κατά την υλοποίηση του ερευνητικού μέρους.

Μέσα από την εργασία έγινε κατανοητή η σημασία και ο ουσιαστικός λόγος ύπαρξης των συνεταιριστικών οργανώσεων και αναδείχθηκε ο βαρυσήμαντος ρόλος ύπαρξής τους τόσο για τους ίδιους τους γεωργούς και την περιοχή που μένουν όσο και για την αγροτική οικονομία μιας χώρας. Ο κάθε συνεταιρισμός, για να εκπληρώσει την αποστολή του κινείται μέσα στα νομικά πλαίσια κάθε κράτους, αποτελεί νομικό πρόσωπο που έχει δική του υπόσταση και ζωή, ουσιαστικές και νομικές ιδιομορφίες. Κάνει ποικίλες οικονομικές δοσοληψίες, κατευθύνεται από υπεύθυνα όργανα, έχει πληθώρα σχέσεων προς τον κάθε συνέταιρο και προς πολλούς τρίτους και αντιμετωπίζει πολλά προβλήματα που εντάσσονται σε δομικό, λειτουργικό και οργανωτικό πλαίσιο. Κάθε συνεταιρισμός συγκροτείται από διαφορετικά μέλη και τα καθήκοντα αυτών διαφέρουν ανάλογα με τον τρόπο διοίκησης και τις εκάστοτε πολιτικές που ακολουθούνται.

Στην παρούσα εργασία παρατηρήθηκε ότι ένας συνεταιρισμός θα πρέπει να προωθεί το κλίμα συνεργασίας και επικοινωνίας ώστε να μέλη να λειτουργούν κάτω από τους ίδιους στόχους και προς την ίδια πορεία. Είναι ίσως οι σημαντικότεροι παράγοντες που διασφαλίζουν την ομαλή λειτουργία του συνεταιρισμού και ενισχύουν την εμπιστοσύνη των μελών προς αυτόν. Το στοιχείο αυτό εμπίπτει με τα ευρήματα που αναδείχθηκαν στην προκείμενη έρευνα καθώς παρατηρήθηκε το πόσο σημαντικό είναι να υπάρχει εμπιστοσύνη από την μεριά των μελών ενός συνεταιρισμού. Τα άτομα που συμμετείχαν στην έρευνα έδειξαν μέσα από τις απαντήσεις τους ότι η εμπιστοσύνη είναι εκείνη που δημιουργεί τις κατάλληλες προϋποθέσεις ανάπτυξης και εξέλιξης. Όταν ένας γεωργός είναι ικανοποιημένος από το περιβάλλον που δραστηριοποιείται και την συμπεριφορά που δέχεται από τους

γύρω τους έχει εσωτερικά κίνητρα για να μείνει στον συνεταιρισμό και να παλέψει για αυτόν αλλά και φυσικά για τους συναδέλφους του και την περιοχή που ανήκει.

Δεν θα έπρεπε να ολοκληρωθεί αυτή η εργασία χωρίς να τονιστεί ότι η πορεία των συνεταιρισμών διαχρονικά ήταν αξιόλογη και αξιοπρόσεκτη. Από το 1915 μέχρι σήμερα η συνεταιριστική δράση πέρασε από πολλά εμπόδια και δυσκολίες μέχρι να φτάσει να έχει την σημερινή μορφή. Μέσα στους πολέμους, τις κακουχίες των παλαιών χρόνων και τις αναδημιουργικές προσπάθειες, οι συνεταιρισμοί είχαν τη θέση τους και το μερίδιό τους, τόσο στις επιτυχίες όσο και στις αποτυχίες, τόσο στην πρόοδο όσο και στη στασιμότητα. Αλλά πάντα υπήρχε η προσφορά τους, ανάλογη με τις γενικότερες συνθήκες κάθε εποχής.

Στην σημερινή εποχή, υπάρχουν άνθρωποι που κατηγορούν τους συνεταιρισμούς για την δράση τους, άλλοι λιγότερο και άλλοι περισσότερο καθώς πιστεύουν ότι απέχουν πολύ όσον αφορά την οργάνωση και τη δράση από τους συνεταιρισμούς άλλων κρατών. Από την άλλη, υπάρχουν άνθρωποι που επαινούν τους συνεταιρισμούς και λένε ότι είναι ευχαριστημένοι για τα οφέλη που προσφέρουν. Στην περίπτωση του συνεταιρισμού Ράχης πάντως οι περισσότεροι γεωργοί φάνηκαν να είναι ευχαριστημένοι και έδειξαν πρόθεση να παραμείνουν σε αυτόν τα επόμενα χρόνια και να αγωνιστούν για την εξέλιξή του.

Όπως και να έχουν τα πράγματα, ο συνεταιρισμός είναι θεσμός απαραίτητος και πολύ χρήσιμος για κάθε κοινωνία και για κάθε οικονομία. Αυτό που μένει ως τελικό συμπέρασμα μέσα από το σύνολο της εργασίας είναι ότι για την αποτελεσματική λειτουργία ενός συνεταιρισμού χρειάζεται πολύ δουλειά, χρειάζεται προσοχή και προσπάθεια. Απαιτείται διαρκής αγώνας και είναι σημαντικό να αναγνωρίζονται οι ατέλειες και οι ελλείψεις ώστε τα μέλη κάθε συνεταιρισμού να μπορούν να πετυχαίνουν το καλύτερο. Είναι σημαντικό να υπάρχει ομόνοια μεταξύ των ανθρώπων και ειδικότερα μεταξύ των γεωργών, ώστε να τεθούν οι βάσεις για να δημιουργηθούν όλα τα αντισώματα εκείνα που θα κάνουν έναν συνεταιρισμό να αντέχει στις δυσκολίες, να προφυλάσσεται από τον ατομικισμό και τον κακόβουλο τρόπο σκέψης. Εάν υπάρχει ομαδικότητα και συλλογική δράση προς ενιαίες κατευθύνσεις θεωρείται αποδεκτό ότι θα περιοριστούν φαινόμενα προχειρότητας και ανοργανωσιάς, θα μειωθούν οι ελλείψεις, θα διορθωθούν σημαντικά προβλήματα και θα τεθούν βάσεις για κοινωνική, οικονομική και εθνική ανάπτυξη (Κλήμης, 1991).

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΕΣ ΑΝΑΦΟΡΕΣ

ΞΕΝΟΓΛΩΣΣΕΣ

- Birchall, J. (2003). Rediscovering the cooperative advantage, Poverty reduction through self-help, Geneve.
- Cook, M.L. (1994). "The role of management behaviour in agricultural cooperatives". *Journal of Agricultural Cooperation*, 9, 42-58.
- Drimer, A. (1997). Will cooperatives be able to preserve their nature and their members' general interest in the face of structural changes, *Annals of Public and Cooperative Economics*, 68:3.
- Helmberger, P.G., & Hoos, S. (1962). "Cooperative enterprise and organization theory". *Journal of Farm Economics*, 44, 275-290.
- Piopoulos, C. (2014). Ownership, governance and related trade-offs in agricultural cooperatives. *The Dovenschmidt Quarterly*, 4, 159-167.
- Kyriakopoulos, K., Meulenbergh, M.T.G. & Nilsson, J. (2004). The impact of cooperative structure and firm culture on market orientation and performance. *Agribusiness*, 20, 379-396.
- MacPherson, I. (1997). *Συνεταιριστικές Αρχές για τον 21ο Αιώνα, μετάφραση Παπαγεωργίου, Κ., Ι.Σ.Ε.Μ., Αθήνα.*
- Parnell, E. (2000). *Re-investing the Cooperative enterprises for the 21st century, Oxford: Plunkett foundation.*

ΕΛΛΗΝΟΓΛΩΣΣΕΣ

- Αβδελίδης, Π. (1987). *Το αγροτικό συνεταιριστικό πρόβλημα της χώρας*. Εκδόσεις εθνικό κέντρο κοινωνικών ερευνών. σελ. 32, 40-48.
- Αβδελίδης, Σ.Π. (1986). *Το αγροτικό συνεταιριστικό κίνημα στην Ελλάδα*, Έκδοση Παπαζήση.
- Δασκάλου, Χ. (1992). *Το μάνατζμεντ των συνεταιρισμών και άλλα γεωργοσυνεταιριστικά κείμενα*. Αθήνα: Σύγχρονη Εκδοτική.
- ΕΣΥΕ, (2001). *Αποτελέσματα Απογραφής Γεωργίας και Κτηνοτροφίας*

- Ηλιόπουλος, Κ. (2004). Συνεταιρισμοί Νέας Γενιάς: Βασικά χαρακτηριστικά και Προϋποθέσεις Ανάπτυξής τους, *Αγροτικός Συνεργατισμός*, τεύχος 25, σελ. 58-61.
- Ινστιτούτο Φυλλοβόλων Δένδρων, (2013). Γενική Δ/νση Αγροτικής Έρευνας, ΕΛΓΟ “ΔΗΜΗΤΡΑ”, Νάουσα.
- Καζταρίδης, Ι. (2001). *Η απελευθέρωση της Κατερίνης: 16 Οκτωβρίου 1912*, Κατερίνη: Έκδοση Ολύμπιο Βήμα.
- Καμενίδης Χ. (2005). *Συνεταιρισμοί*, Εκδόσεις Αδελφών Κυριακίδη ΑΕ, δεύτερη έκδοση, Θεσσαλονίκη, σελ, 13-20, 85-95, 139-146.
- Καμενίδης, Χ. (2001). *Συνεταιρισμοί. Αρχές – Οικονομική – Πολιτική – Οργάνωση – Ανάπτυξη - Νομοθεσία*, Θεσσαλονίκη: Εκδόσεις Οίκος Αδερφών Κυριακίδη ΑΕ.
- Καρατζά, Χ. (2016). *Οργανώσεις vs Ομάδες Παραγωγών*, Ηλεκτρονικό περιοδικό Κοινωνική Οικονομία, εκδόσεις ΙΣΕΜ, τεύχος Απριλ.2016.
- Κλήμης, Α. (1985). *Οι Συνεταιρισμοί στην Ελλάδα*, τόμος 1. Εκδ. Πιτσιλός, σελ. 253.
- Κλήμης, Α. (1988). *Οι συνεταιρισμοί στην Ελλάδα*, Εκδόσεις ΣΕΚΑΠ.
- Κλήμης, Α. (1991). *Οι συνεταιρισμοί στην Ελλάδα*, τόμος δ05, Έκδοση Αριστεΐδη Κλήμη.
- Κοντογεώργος, Α. & Σεργάκη, Π. (χ.η.). *Αρχές διοίκησης αγροτικών συνεταιρισμών, Προκλήσεις & Προοπτικές*, Τμήμα Γεωπονίας, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσ/νίκης.
- Κοντογεώργος, Α. (2008). *Διερεύνηση εφαρμογή συστημάτων διαχείρισης ποιότητα στις αγροτικές συνεταιριστικές επιχειρήσεις και η συμβολή τους στα οικονομικά τους μεγέθη*, Διδακτορική Διατριβή, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης.
- Κρουσταλλάκη – Μπεβεράτου, Σ. (1990). *Αγροτικοί Συνεταιρισμοί: θεσμός οικονομικής και κοινωνικής ανάπτυξης*, Αγροτική Τράπεζα Ελλάδος, Αθήνα.
- Λάμπος, Κ. (1999). *Συνεταιρισμοί και Ανάπτυξη*, Τρίτη έκδοση, Αθήνα: Εκδόσεις Τυπωθήτω, σελ. 21-44.
- Μαριάδης Σ. (2012). *Συνεργατισμός – Συνεταιρισμοί, Ιστορία – Φιλοσοφία – Αποστολή – η εναλλακτική λύση*, Πέμπτη έκδοση Θεσσαλονίκη.

- Μαριάδης, Σ. (2003). *Συνεργατισμός-Συνεταιρισμοί, Ιστορία-Φιλοσοφία-Αποστολή-η εναλλακτική λύση*, Δ' Έκδοση βελτιωμένη και συμπληρωμένη. Θεσσαλονίκη: Εκδόσεις Γιαχούδη.
- Μαριάδης, Σ.Α. (1997). *Συνεταιρισμοί: Ιστορία – Φιλοσοφία – Αποστολή, 'η τρίτη εναλλακτική λύση'*. Θεσσαλονίκη, 3^η Έκδοση.
- Μπιρλιράκης Β. (2007). *Συνεταιρισμοί, Δίκτυα Επιχειρήσεων και Τοπική Ανάπτυξη: Το παράδειγμα της Εμίλια Ρομάνα*, προσωπικό άρθρο, Βόλος.
- Π Α ΣΕ.Γ.Ε.Σ. (1999). *Οδηγός Αγροτικών Συνεταιρισμών και Προϊόντων* – Αθήνα.
- Παπαγαρυφάλλου, Π. (1973). *Οι γεωργικοί Συνεταιρισμοί εν Ελλάδα*. Αθήνα:
- Παπαγεωργίου, Κ. (2004). *Βιώσιμη Συνεταιριστική Οικονομία*. Αθήνα: Αθ. Σταμούλης, σελ. 202-216, 245-261.
- Παπαγεωργίου, Κ. (2007). *Βιώσιμη Συνεταιριστική Οικονομία, Θεωρία και Πρακτική*, Β' Έκδοση, Αθήνα: Εκδ. Σταμούλης.
- Πατρώνης, Β. και Παπαγεωργίου, Θ. (2003). *Η ιστορική εξέλιξη των αγροτικών συνεταιρισμών στην Ελλάδα στον 20ο αιώνα*, Συλλογικός τόμος Συνεταιριστικοί Προβληματισμοί 2002-2003, Αθήνα: Σταμούλη.
- Πατσέας, Γ. 2012). *Αγροτικοί συνεταιρισμοί στην Ελλάδα: Υφιστάμενη κατάσταση και προοπτικές*, Διπλωματική Εργασία, Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, Βόλος.
- Ράπτης, Γ. (2001). *Η πληθυσμιακή σύνθεση της Κατερίνης από την απελευθέρωση (1912) έως τις μέρες μας*, Κατερίνη: Εκδόσεις Δήμος Κατερίνης.
- Σειντήης, Π. (2018). *Ικανοποίηση και εμπιστοσύνη συνεταριζόμενων μελών του αγροτικού συνεταιρισμού ελαιουργικού συνεταιρισμού Στυλίδας*. Μεταπτυχιακή Εργασία, Γεωπονικό Πανεπιστήμιο Αθηνών, Αθήνα.
- Σεργάκη Π. & Ουσταπασίδης Γ. (1998). *Χαρακτηριστικά Οργάνωσης και Διοίκησης των Ενώσεων Αγροτικών Συνεταιρισμών της Κρήτης ΜΑΙΧ*.
- Σιφινιώτης, Κ. (1990). *Συνεταιριστική Οικονομία*. Αθήνα: Κριτική.
- Σπάθης, Π. (1995). *Αγροτική πίστη και συνεταιρισμοί*. Εκδόσεις Ι.Σ.Ε.Μ. σελ. 12-13, 24-28.
- Τζωρτζάκης, Θ. (1973). *Συνεταιριστική Οικονομία*, δεύτερη έκδοση, Αθήνα, σελ. 63.

Χατζηχαρίσης Ι. (1986). *Η κερασιά και η καλλιέργειά της*. Υπουργείο Γεωργίας, Αθήνα.

Χατζηχαρίσης Ι. (1990). *Η καλλιέργεια της κερασιάς. Υφιστάμενη κατάσταση και προοπτικές. Ποικιλίες, Γεωργία - Κτηνοτροφία*. Τευχ.1, σελ.34.

Χριστοδούλου, Δ. (1987). *Αγροτική και Συνεταιριστική Ανάπτυξη*, Θεσσαλονίκη: Παρατηρητής.

ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ

Αγροτικός Συνεταιρισμός Πύργων, <http://www.aspyrgon.gr/el/crops/cherries-crops>, [Πρόσβαση στις 03/03/2019].

Αγροτικός Συνεταιρισμός Ράχης Πιερίας «Ο Άγιος Λουκάς», <https://www.kerasiarachis.gr/egkatastaseis.php>, [Πρόσβαση στις 20/09/2019].

Δήμοι Νομού Πιερίας, <https://www.ota24.gr/dimoi-nomoy-pierias/>, [Πρόσβαση στις 15/08/2019].

Ελληνική Στατιστική Αρχή, Ετήσια Γεωργική Έρευνα, 2017, <https://www.statistics.gr/statistics/agr>, [Πρόσβαση στις 05/10/2019].

Κεράσια – Γενικές Πληροφορίες, <https://www.isofruit.gr/kerasia-genikes-pliروفories/>, [Πρόσβαση στις 30/09/2019].

Ράχη Πιερίας, <https://www.cherries-aspourachis.gr/rachi/> [Πρόσβαση στις 17/04/2019].

ΝΟΜΟΘΕΣΙΑ

Νόμος 602/1915 περί αγροτικών και αστικών συνεταιρισμών

Νόμος 921/1979 περί αγροτικών συνεταιρισμών

Νόμος 1541/1985 περί αγροτικών συνεταιρισμών

Νόμος 1667/1986 περί αστικών συνεταιρισμών

Νόμος 2169/1993 περί αγροτικών συνεταιρισμών

Νόμος 2810/2000 περί αγροτικών συνεταιρισμών

Νόμος 4015/2011 περί αγροτικών συνεταιρισμών

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΟ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

ΣΧΟΛΗ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ ΓΕΩΠΟΝΙΑΣ

ΤΜΗΜΑ ΑΓΡΟΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΚΑΙ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΑΓΡΟΤΙΚΩΝ
ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ

A/A

Υπεύθυνοι Έρευνας:

, φοιτητής/τρια

Σταυριανή Κουτσού, Επίκουρη Καθηγήτρια

Τηλ. 2310-791335 e-mail: skoutsou@farm.teithe.gr

ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ

ΠΡΟΣ ΜΕΛΗ ΑΓΡΟΤΙΚΩΝ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΤΙΚΩΝ ΚΑΙ ΟΜΑΔΩΝ
ΠΑΡΑΓΩΓΩΝ

Κύριε/α

Η παρούσα έρευνα γίνεται στο πλαίσιο εκπόνησης πτυχιακής διατριβής και αφορά στη διερεύνηση των απόψεων και στάσεων των Ελλήνων γεωργών απέναντι στις αγροτικές συνεταιριστικές οργανώσεις. Η δική σας συμβολή, με τη συμπλήρωση του παρόντος ερωτηματολογίου είναι εξαιρετικά σημαντική για την ολοκλήρωση της έρευνας αυτής. Σας πληροφορούμε ότι το ερωτηματολόγιο είναι **ανώνυμο** και σας διαβεβαιώνουμε ότι τα στοιχεία που θα μας δώσετε θα χρησιμοποιηθούν **αποκλειστικά** για επιστημονικούς σκοπούς.

Σας ευχαριστούμε εκ των προτέρων

A. Απόψεις και στάσεις για το συνεταιρισμό/ομάδα παραγωγών που

είστε μέλος

1. Ποια είναι η επωνυμία του συνεταιρισμού ή της ομάδας παραγωγών που είστε μέλος:
2. Εδώ και πόσα χρόνια είστε μέλος: _____ χρόνια
3. Για ποιο λόγο γίνατε μέλος του συνεταιρισμού/ομάδας: (Σημειώστε με ένα ή και περισσότερα ✓)
Επειδή διαδέχτηκα τη γεωργική εκμετάλλευση του πατέρα μου
Επειδή ο συνεταιρισμός/ομάδα μου προσφέρει υπηρεσίες
Επειδή πιστεύω στους συνεταιρισμούς γενικά
Άλλο, τι
4. Ξέρετε πόσα περίπου είναι τα μέλη του συνεταιρισμού/ομάδας σας σήμερα;
20-50 μέλη 50-100 μέλη 100-200 μέλη πάνω από 200 μέλη
5. Ποιες είναι οι δραστηριότητες του συνεταιρισμού/ομάδας σας το τελευταίο διάστημα: (Σημειώστε με ένα ή και περισσότερα ✓)
Πώληση εφοδίων (λιπάσματα, φυτοφάρμακα κλπ)
Συγκέντρωση και εμπορία της γεωργικής παραγωγής
Γραφειοκρατικές υπηρεσίες (δηλώσεις κλπ)
Εκπαίδευση/ενημέρωση
Τυποποίηση γεωργικής παραγωγής
Μεταποίηση γεωργικής παραγωγής
Άλλο, τι
6. Ποιες υπηρεσίες του συνεταιρισμού/ομάδας σας αξιοποιείτε συνήθως εσείς προσωπικά: (Σημειώστε με ένα ή και περισσότερα ✓)
Αγορά εφοδίων (λιπάσματα, φυτοφάρμακα κλπ)
Πώληση της γεωργικής μου παραγωγής
Γραφειοκρατικές υπηρεσίες (δηλώσεις κλπ)
Εκπαίδευση/ενημέρωση
Καμία
Άλλο, τι

7. Τι ποσοστό των γεωργικών σας εφοδίων αγοράσατε αυτή τη χρονιά από το συνεταιρισμό/ομάδα: _____%
8. Τι ποσοστό της γεωργικής σας παραγωγής πουλήσατε αυτή τη χρονιά στο συνεταιρισμό/ομάδα: _____.%
9. Θα θέλατε να επεκταθεί ο συνεταιρισμός/ομάδα σας και σε άλλες δραστηριότητες ή υπηρεσίες; Ναι Όχι Δεν ξέρω
- 9α. Εάν ναι, σε ποιες:

10. Θα θέλατε να καταργήσει ο συνεταιρισμός/ομάδα σας κάποιες δραστηριότητες/υπηρεσίες; Ναι Όχι Δεν ξέρω
- 10α. Εάν ναι, ποιες:

11. Ποια είναι τα οφέλη που έχετε εσείς προσωπικά από το ότι είστε μέλος του συνεταιρισμού/ομάδας; (Σημειώστε με ένα ή και περισσότερα ✓)

Καλύτερες τιμές στα προϊόντα μου

Καλύτερες τιμές στα εφόδια (λιπάσματα, φυτοφάρμακα κλπ)

Απορρόφηση όλης της παραγωγής μου

Σιγουριά

Γραφειοκρατικές εργασίες (δηλώσεις κλπ)

Εκπαίδευση/ενημέρωση

Τυποποίηση των προϊόντων μου

Μεταποίηση των προϊόντων μου

Κανένα

Άλλο, τι

12. Μπορείτε να προσδιορίσετε και κάποια άλλα οφέλη που έχετε από το συνεταιρισμό/ομάδα σας, εκτός από τα οικονομικά; Ναι Όχι

12α. Εάν ναι, ποια;

13. Υπάρχει κάτι που χάνετε λόγω του ότι συμμετέχετε στο συνεταιρισμό/ομάδα; Δεν υπάρχει Ναι, χάνω

14. Πόσο πετυχημένο θεωρείτε το συνεταιρισμό/ομάδα σας:

Πάρα πολύ Πολύ Μέτρια Λίγο Καθόλου

14α. Εάν θεωρείτε ότι είναι πετυχημένος, πού πιστεύετε ότι οφείλεται;

.....

.....

14β. Εάν θεωρείτε ότι δεν είναι πετυχημένος, πού πιστεύετε ότι οφείλεται;

.....
.....

15. Πόση εμπιστοσύνη έχετε στο Διοικητικό Συμβούλιο του συνεταιρισμού/ομάδας σας:

Πάρα πολύ Πολύ Μέτρια Λίγο Καθόλου

16. Πιστεύετε ότι κατά τη λήψη των αποφάσεων παίρνονται υπόψη όλες οι γνώμες:

Πάρα πολύ Πολύ Μέτρια Λίγο Καθόλου

17. Πόση εμπιστοσύνη έχετε στο συνεταιρισμό/ομάδα σας γενικά:

Πάρα πολύ Πολύ Μέτρια Λίγο Καθόλου

18. Σκέφτεστε να αποχωρήσετε από το συνεταιρισμό/ομάδα μελλοντικά:

Ναι Όχι Δεν ξέρω

19. Ποια είναι η θέση σας αυτή τη στιγμή στο συνεταιρισμό/ομάδα:

Απλό μέλος Μέλος του ΔΣ τι ακριβώς _____

20. Ήσασταν στο παρελθόν μέλος του ΔΣ: Ναι Όχι

20α. Εάν ναι, για πόσο χρονικό διάστημα συνολικά: _____ χρόνια

B. Απόψεις και στάσεις για τις συνεταιριστικές οργανώσεις γενικά

20. Εσείς προσωπικά πιστεύετε ότι οι αγροτικοί συνεταιρισμοί και οι ομάδες παραγωγών είναι απαραίτητοι για την αγροτική οικονομία της Ελλάδας;

Πάρα πολύ Πολύ Μέτρια Λίγο Καθόλου

21. Ποιοι πιστεύετε ότι θα πρέπει να είναι μέλη ενός συνεταιρισμού/ομάδας:

Όσοι έχουν ως κύριο επάγγελμα τη γεωργία

Όσοι ασχολούνται με τη γεωργία ανεξάρτητα αν είναι κύριο ή δευτερεύον επάγγελμα

Όσοι μένουν μόνιμα στο χωριό

Όσοι ασχολούνται με τη γεωργία ανεξάρτητα αν μένουν μόνιμα στο χωριό

Άλλο, τι

22. Πιστεύετε ότι ένας συνεταιρισμός/ομάδα θα πρέπει να ασχολείται:
- Μόνο με ένα προϊόν
- Με δυο-τρία προϊόντα
- Με όλα τα προϊόντα που παράγουν τα μέλη του
23. Πιστεύετε ότι τα μέλη ενός συνεταιρισμού/ομάδας θα πρέπει να είναι:
- Οι γεωργοί του ίδιου χωριού
- Οι γεωργοί της ευρύτερης περιοχής
24. Πιστεύετε ότι το καλύτερο μέγεθος ενός συνεταιρισμού/ομάδας είναι τα:
- 20-50 μέλη 50-100 μέλη 100-200 μέλη πάνω από 200 μέλη
- Δεν έχει σημασία ο αριθμός των μελών
25. Ποια μορφή συνεργασίας μεταξύ των γεωργών πιστεύετε ότι είναι η πιο αποτελεσματική:
- Ο συνεταιρισμός
- Η ομάδα παραγωγών
- Άλλη μορφή, ποια
26. Τι «μαθήματα» πήρατε από την οικογένειά σας:
- Είναι καλύτερα να δουλεύεις μόνος σου
- Είναι καλύτερα να δουλεύεις μαζί με άλλους
27. Εσείς προσωπικά τι πιστεύετε:
- Είναι καλύτερα να δουλεύεις μόνος σου
- Είναι καλύτερα να δουλεύεις μαζί με άλλους
- Άλλο, τι

Γ. Χαρακτηριστικά της γεωργικής σας εκμετάλλευσης

28. Πόσα στρέμματα καλλιεργείτε φέτος (ιδιόκτητα και νοικιασμένα): _____
29. Από αυτά, πόσα είναι ιδιόκτητα: _____
30. Από τη συνολική έκταση που καλλιεργείτε (ιδιόκτητα και νοικιασμένα), πόσα στρέμματα είναι αρδευόμενα: _____

31. Τι καλλιέργειες καλλιεργήσατε αυτή τη χρονιά:

α/α	Καλλιέργεια	Έκταση (στρέμματα)
1		
2		

3		
4		
5		
6		

32. Ασχολείστε με την κτηνοτροφία; Ναι Όχι

32α. Εάν ναι:

Είδος ζώων	Αριθμός ζώων	Ενσταβλισμένα	Κοπαδιάρικα

33. Ποια είναι τα μελλοντικά σας σχέδια για τη γεωργική σας εκμετάλλευση:

(Σημειώστε με ένα ή και περισσότερα ✓)

- Να αγοράσετε γεωργική γη
- Να νοικιάσετε γεωργική γη
- Να καλλιεργήσετε νέες καλλιέργειες
- Να σταματήσετε να καλλιεργείτε κάποιες καλλιέργειες
- Να στραφείτε στην κτηνοτροφία
- Να σταματήσετε να ασχολείστε με την κτηνοτροφία
- Να κάνετε νέες επενδύσεις σε μηχανήματα
- Να κάνετε νέες επενδύσεις σε κτίρια
- Να μειώσετε τις εκτάσεις που καλλιεργείτε
- Να παρατήσετε το γεωργικό επάγγελμα
- Καμία αλλαγή
- Δεν ξέρω ακόμη
- Άλλο, τι

Δ. Ατομικά χαρακτηριστικά

34. **Είστε:** Άνδρας Γυναίκα

35. **Σε ποια ηλικιακή κατηγορία ανήκετε:**

κάτω των 30 ετών 31-40 ετών 41-50 ετών 51-65 ετών

άνω των 65 ετών

36. **Ποιο είναι το επίπεδο εκπαίδευσής σας:**

Δημοτικό Γυμνάσιο Λύκειο

Πανεπιστήμιο/ΤΕΙ Σχολή..... Μεταπτυχιακό/Διδακτορικό

37. **Είστε παντρεμένος/η:** Ναι Όχι

18.α. **Εάν είστε παντρεμένος/η, ο/η σύζυγος εργάζεται εκτός γεωργίας;** Ναι Όχι

Εκτός από τη γεωργία, ασχολείστε αυτό το διάστημα και με κάποιο άλλο επάγγελμα:

Ναι Όχι Είμαι συνταξιούχος γεωργός

Είμαι συνταξιούχος άλλου επαγγέλματος

19α. **Εάν ασχολείστε και με άλλο επάγγελμα, τι:**

Δημόσιος υπάλληλος Ιδιωτικός υπάλληλος Ελεύθερος επαγγελματίας

Άλλο, τι

38. **Το γεωργικό επάγγελμα είναι για σας:**

Κύριο Δευτερεύον Δεν ασχολείστε καθόλου με τη γεωργία

39. **Το γεωργικό επάγγελμα είναι για σας το πρώτο επάγγελμα που ασκήσατε:**

Ναι Όχι

21α. **Εάν όχι:**

ποιο ήταν το πρώτο σας επάγγελμα: _____

για πόσο χρονικό διάστημα το ασκήσατε: _____ χρόνια

πού το ασκήσατε: στο χωριό Αλλού, πού: _____

40. **Το συνολικό καθαρό ετήσιο οικογενειακό σας εισόδημα (μαζί και του/της συζύγου και άλλα εισοδήματα) σε ποια κατηγορία βρίσκεται:**

κάτω από 10.000 ευρώ 10.000-20.000 ευρώ 20.000-40.000

40.000-60.000 πάνω από 60.000

41. **Τι ποσοστό του συνολικού καθαρού ετήσιου οικογενειακού σας εισοδήματος προέρχεται από τη γεωργία/κτηνοτροφία:**

λιγότερο από 10% 10-35% 35-50% 50-75% 75-99% 100%

42. Από πότε κατοικείτε μόνιμα στο χωριό:

Από πάντα τα τελευταία _____ χρόνια δεν κατοικώ μόνιμα στο χωριό

43. Εάν δεν ζείτε στο χωριό από πάντα,

πού αλλού ζήσατε: _____

για πόσο χρονικό διάστημα: _____ χρόνια

για ποιο λόγο: για δουλειά για σπουδές

για άλλο λόγο, τι _____

44. Πόσο διάστημα στη διάρκεια του χρόνου κατοικείτε στο χωριό:

Όλο το χρόνο 6-10 μήνες 3-6 μήνες λιγότερο από 3 μήνες

45α. Εάν δεν κατοικείτε όλο το χρόνο στο χωριό, πού κατοικείτε: _____

Μπορείτε να προσθέσετε, εάν θέλετε, οποιοδήποτε σχόλιο σε σχέση με τους συνεταιρισμούς και τις ομάδες παραγωγών στην Ελλάδα:

Σας ευχαριστούμε θερμά για το χρόνο σας